

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMFUNDET
FOR DANSK-NORSK
GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE
STIFTET 1879

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

OTTENDE RÆKKE

4. BINDS I. HÆFTE

(46DE AARGANG)

1925

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

VED

PAUL HENNINGS

I KOMMISSION HOS

J. H. SCHULTZ $\frac{1}{2}$
KJØBENHAVN

EINAR DANCKE
CHRISTIANIA

APRIL 1925

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet. Disse sendes til Tidsskriftets Redaktør: Overretssagfører *Paul Hennings*, Raadhushuspladsen 35, København B.; eller, for Norges Vedkommende, til Arkivamanuensis *A. W. Rasch*, Statsarkivet, Christiania.

INDHOLD

	Side
Nogle nye Undersøgelser om H. C. Andersens Slægt og Fødested. Af Kontorchef <i>H. G. Orlrik</i>	1
Generalkrigskommissær, Generalauditor og Generalmajor Christian de Tuxen, Christian VI. Spion og Swedenborgs Ven. Af General-løjtnant, Dr. phil. <i>A. Tuxen</i>	16
Familien Hopp. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	50
Nogle Kirkebogsnekrologer fra det 18de Aarhundrede. Af Kommune lærer, cand. phil. <i>Niels Stenfeldt</i>	52
Forpagter paa Nørkær Peder Christensen Vium og hans Efterkommere. Af Pastor emer. <i>Erh. Qvistgaard</i>	67
Tillæg til »Hvem var Fatter Nagel i Lille Kongensgade?» Af Forfatteren <i>Carl C. Christensen</i>	71
Kancelliraad Anders Pilegaard Jessen. (Med Billede). Af Arkitekt, Løjtnant <i>L. P. Jessen</i>	73
Odense adelige Jomfrukloster. Ved Kaptajn <i>Th. Thaulow</i>	77
Spørgsmaal og Svar.....	87
Forskelligt fra Genealogiens og Personalhistoriens Verden.....	90
Bettelser og Tilføjelser.....	96

Gothaische Genealogische Taschenbücher.

Justus Perthes, Gotha.

- I. Gothaischer (Hof) Kalender. 1. Del: Hofkalender (Fyrstehusenes Genealogi) 1924, udsolgt; 2. Del: Diplomatisk Statistisk Aarbog. 3 Dollars 15 Cts.
 - II. Grevekalender, 3 Dollars 15 Cts.
 - III. Friherrekalender (lige Aargange Uradel, ulige Aargange de øvrige tyske friherrelige Slægter) 1923 og 1924 à 3 Dollars 15 Cts.
 - IV. Adeliges Taschenbuch 1924 (tysk Uradel) 3 Dollars 15 Cts.
 - V. Adeliges Taschenbuch 1923 (Gl. Adel og Brevadel) 3 Dollars 15 Cts.
- Aargang 1925 udkommer inden Slutningen af 1924.

*Værdifuld for enhver Genealog — Uovertruffen i Paalidelighed —
Indeholder ogsaa talrige danske Slægter.*

I Kommission hos Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, er udkommen: *K. CARØE: Den danske Lægestand 1479—1900*, V. Supplementsbind, 148 Sider, Pris 3 Kr. pr. Ekspl.

Archivar, Dr. phil. FRIEDRICH WECKEN

Oetzsch bei Leipzig, Hauptstrasse 76. . . . Postcheckkonto: Leipzig 56 034
 (1913—1923 wissenschaftlicher Leiter der Zentralstelle für Deutsche Personen- und Familiengeschichte)
 empfiehlt sich zur sachkundigen Ausführung familiengeschichtlicher Forschungen
 in allen Gegenden des Deutschen Reiches, zur Überprüfung von familiengeschichtlichen Arbeiten, zur Unterstützung in allen familiengeschichtlichen Fragen.
 Erste schriftliche Auskunft gegen Einsendung von 6 Fernbriefmarken; bei grösseren Aufträgen vorheriges Gutachten bezw. auf Wunsch mündlicher Vortrag über Aussicht, Gang und Ziel der Forschung.

Hr. Hans Hinrichs og **Frøken Julie Petersen**
Friedrichsstrasse 36 a I i Slesvig *i Husum*

anbefales af Professor, Dr. phil. Poul Heegaard til Arkivundersøgelser i Nordfriesland.

Nogle nye Undersøgelser om H. C. Andersens Slægt og hans Fødested.

Af H. G. Olfrik.

For det paalidelige Kendskab til H. C. Andersens Slægt har Landsarkivar G. L. Wads fortrinlige lille Afhandling i Personalhistorisk Tidsskrift, 4. Række, 5. Bind (1902)¹⁾ været grundlæggende; yderligere Oplysninger — og det foreliggende Materiales Anvendelse paa Studiet af Digterens Værker — fremkom i Professor, Dr. Hans Brix' ypperlige Skrift om H. C. Andersen og hans Eventyr (1907). Ved Landsarkivar Wads Undersøgelser opnaaede man navnlig at faa klarlagt Digterens Farmoders Herkomst, hun der var »en født Nommesen«²⁾; til Supplering af de Oplysninger, om H. C. Andersens Oldefader, den sydfra indvandrede Nom[m]en Nommensen (Numen Numensen o. s. v.), der findes i Wads Afhandling S. 201 f., hvor der ikke meddeles noget om hans eller hans Hustru, Cathrine Sørensdatters senere Skæbne, kan nu anføres, at iflg. Odense St. Hans Kirkebog er »en gl. Stadstambour navnlig Numen Numensen, 80 Aar« død d. 6. Februar 1787 og begravet i de Fattiges frie Jord. »Cathrine Tambour Nomesens Enke, 84 Aar, kan intet bestille og er meget skrøbelig, har betlet [o: levet af at betle]«, hedder det i en »Fortegnelse over Odense Byes Fattige fra 1792 (Odense Provstearkiv); hun har da Ophold hos sin Svigersøn Skomagersvend Anders Hansen, H. C. Andersens sindssyge Farfader; hun opføres blandt »4. Classes fattige à 3 Sk. daglig« og er formentlig død før 1801; hendes Navn er ikke fundet i Kirkebogen. Ogsaa dette gamle Ægtepars Navn har været knyttet til Hans Jensens Stræde; i »Mandtall over Odense Byes Indvaanere 1777« og i »Fortegnelse over Fattige i Odense, som bør nyde Almisse udi Aaret 1779« nævnes Nomen Nommensen Tambour som boende i bemeldte Stræde, nordre Side; en Søn af Ægteparret omhandles nedenfor, S. 6, Fodnote 1. Om Farfaderens, den sindssyge Anders Hansens Slægt, er derimod hidtil intet nærmere oplyst. Selv betegner H. C. Andersen sine Bedsteforældre paa fædrene Side som »velhavende Bønderfolk«, for hvem det var gaaget tilbage; Wad har paavist, at Farfaderen allerede ved sin Trolovelse i 1781 med Cathrine »Naamens«datter betegnes som Skomagersvend og ved

¹⁾ G. L. Wad: »Om Hans Christian Andersens Slægt«, Pers. T. 4. R. V., S. 189—204. Optrykt med enkelte Tilføjelser under samme Titel i 1905 i Anledning af 100-Aarsdagen for Digterens Fødsel (Odense 1905 4to, 21 S.).

²⁾ »Mit Livs Eventyr«, Udg. 1859, S. 7.

sin Søns Anders Daab det følgende Aar i Aalsbo, Rørup Sogn, som Skomager. Folketællingslisten for 1787 (Vends Herred, Gjelsted m. Rørup Sogne, Taarup, 21. Familie) betegner ham dog som »H u u s m a n d og Skomager«; hans Alder opgives her som 31 Aar, hvilket stemmer med Opgivendet ved Folketællingen i Odense 1801, medens Kirkebogen ved hans Død i 1827 gør ham til 76 Aar gammel; Folketællingerne synes paalideligst.

Om H. C. Andersens mødrene Slægt har Wad slet ingen Oplysninger og Dr. Brix blot Hypoteser; om hans Moder, Anne Marie Andersdatters Fortid ved man endnu kun, at hun 5½ Aar før Digterens Fødsel, nemlig den 22. September 1799 »i H(ans) J.(ensens) Stræde hos Rasmus Iversen« som »1. Gang besovet« fødte et Pigebarn udenfor Ægteskab, der den 27. s. M. blev døbt Karen Marie, og hvortil Pottemagersvend Daniel Jørgensen Rosenvinge blev udlagt som Fader. Men heller ikke om denne Halvsøster til Digteren, som han selv ikke nævner i »Mit Livs Eventyr«, og som dog har spillet en saa overordentlig Rolle for hans Digtning, ved man endnu ret Besked; kun at hun, der »havde haft de naturlige Kopper« og i 1814 blev konfirmeret i St. Knuds Kirke i Odense, o. 1822 forlod sin Fødeby for at drage til Kjøbenhavn, hvor hun i 1842 som gift med en Mand ved Navn Kaufmann(?) dukker op og faar nogen økonomisk Hjælp af Digteren. Naar Wad i sin ovenanførte Afhandling siger om Karen Marie, at hun »i det mindste i hans (o: Digterens) Barndom har været hos sin Moder og som halvsjette Aar ældre maatte spille en Rolle i hans Liv under de smaa Forhold«, saa er der egentlig ingen Hjemmel herfor, udover at Moderen i 1807 bestræbte sig for at indtale Faderens Underholdsbidrag; men derfor kan Barnet jo godt have været hos fremmede. Naar derhos Dr. Brix udtaler¹⁾, at Karen Marie ikke findes i Folketællingen for 1801 i Odense Købstad, er dette ikke rigtigt. Som ovenfor anført kom hun til Verden 1799 »i Hans Jensens Stræde hos Rasmus Iversen«, og i Folketællingen 1801 finder vi hende endnu i dette Stræde, nemlig i (Brandkasse-) No. 540 — nuværende Gade-No. 6 —, hvor følgende to Familier boer:

865. Familie: J ø r g e n I w e r s e n, Huusbonde, 38 Aar, Dragon, i første Ægteskab (med)
 A n n a S ø r e n s Datter, 53 Aar, 2. Gang gift.
 K a r e n M a r i a, deres Datter Datter, 2 Aar.
866. Familie: R a s m u s I v e r s e n, Huusbond, 60 Aar, Daglejer og afsk. Dragon med 16 rd. Pension aarlig
 A n n a C a t h r i n e, hans Kone, 78 Aar, begge i første Ægteskab.

¹⁾ Hans Brix »H. C. Andersen og hans Eventyr«, S. 47, Anm. 2.

Paa dette Tidspunkt har Digterens Halvsøster da haft Ophold hos Mormoderen, — altsaa ogsaa H. C. Andersens Mormoder, om hvis Navn og Alder vi samtidig oplyses — og det ligger ikke fjernt at antage, at Karen Marie indtil videre, ogsaa efter at Moderen omsider har indgaaet Ægteskab, er blevet hos sin Bedstemoder. Om der er Slægtskab mellem Jørgen og Rasmus Iversen, har ikke kunnet oplyses; som nedenfor vil blive nærmere omtalt flytter Jørgen Iversen, der senere betegnes Daglejer, i Januar 1802 over i Lejevaaningen i gl. Matr. 3: Brandkasse No. 544 (Litr. F. ud mod Bangs Boder) og er forsvundet — død eller rejst bort — i April 1804, og i Januar 1805 er ogsaa hans Hustrus Navn udgaaet af Mandtallet i Odense; hun — H. C. Andersens Mormoder — er formentlig senere vendt tilbage til denne By og turde være identisk med det Hospitalslem Anne Sørensdatter, 82 Aar gammel, som 30. December 1829 dør i Graabrødre Hospital i Odense og begraves 4. Januar 1830¹⁾. Om Rasmus Iversen kan oplyses, at han — trods Forskellen i Efternavnet — vel nok er identisk med den Dragon ved det fynske Dragon Rgt. Rasmus Sivertsen, 52 Aar, som ved Folketællingen i 1787 boer i Odense St. Jørgens Stræde No. 653, og hvis Hustru anføres som Anne Cathrine Johans Datter, 62 Aar, begge i 1. Ægteskab; de har da to fælles Børn: Cicilia Magdalene, 24 Aar og Christian, 12 Aar; i Januar 1805 boer pens. Dragon Rasmus Iversen i Dandsestræde, vestre og søndre Side, No. 565; formodentlig er det hans Hustru, der som »Kalk-Slager Rasmus Iversens Kone«, 86 Aar gammel, den 26. September 1810 begraves i de fattiges Jord²⁾, og selv jordes »Pensionist og Almisselem« Rasmus Iversen, 66 Aar gammel (sic) den 3. Maj 1811, ligeledes i de fattiges Jord³⁾.

De ovenfor meddelte Oplysninger om Jørgen og Rasmus Iversens Bopæl i Aarene 1802—05 skyldes et hidtil ikke benyttet Materiale, nemlig Odense Købstads Mandtal over Extra-Personal, samt Rangskatten for Aarene 1800—1809, der som Bilag til de til Revision indsendte Kæmner- o. a. kommunale Regnskaber nu opbevares i Rigsarkivet⁴⁾. Disse Mandtal er fortrinlig førte; de er optagne hvert Aars Januar og Juli og for de mellemliggende Månededer findes omhyggelige Af- og Tilgangslister; de omfatter alle Byens Beboere, som har selvstændig Husstand, med Angivelse af dennes Overhovedes Navn og Stilling, medens Tjenestefolk, herunder Svende og Lærlinge, samt Logerende og Børn over 12 Aar

¹⁾ Kirkebog for Graabrødre Hospitals Menighed 1814—1836, Pag. 181 No. 111.

²⁾ Odense St. Knuds Kirkes Ministerialbog 1798—1814, Pag. 334 No. 44.

³⁾ l. c. Pag. 617, No. 23.

⁴⁾ Se »Rigsarkivet og Hjælpedidlerne til dets Benyttelse« 1923, S. 98.

kun opføres med Antal; Børn under 12 Aar tælles som ikke skattepligtige ikke med; Børn over 12 Aar nævnes oftere ved Navn¹⁾. Ved Hjælp af disse Lister er det nu muligt at følge Odense Bys Beboere i det ovennævnte Tidsrum med stor Nøjagtighed, og bl. a. kan vi ad denne Vej fastslaa, hvem der i Begyndelsen af forrige Aarhundrede har boet i (Brandkasse-) No. 544, hvis Litra F. er det nuværende Matr. No. 1345, Gade No. 45, i Hans Jensens Stræde, der betegnes som H. C. Andersens Fødested²⁾.

Nogle Oplysninger om Tidspunktet for Opførelsen af dette Hus m. v., hvorom man paa det Tidspunkt, da det overgik i offentlig Eje, ikke synes at have søgt nøjere Underretning, maa her forudskikkes.

Indtil 1760 udgør den Del af Hans Jensens Strædes søndre Side, der ligger længst mod Øst, hvor den begrænses af Bangs Boder, en ubebygget Grund, som ejes af Knapmager Christopher Adolph, hvis Datter da har faaet det første Hus — paa 3 Fag — i Arv og i 1773 er gift med Knapmager Christopher Franck³⁾. I 1799 tilhører Grunden — bortset fra Franck's Hus — Tømmermester Valentin Lund, der udstykker den og bebygger samt i det følgende Aar bortsælger Parcellerne. Den 16. December 1799 har han solgt Parcellen Litra D. til Raadstuetjener Christian Ring, og den 15. December 1800 skøder han de to ny opbyggede Huse No. 544 E. og F ved 2 Dokumenter til Haarskærer (ogsaa betegnet som Parykmager), senere Oppebørselsbetjent Poul Poulsen. Ifølge Skøderne bestod det saaledes afhændede af »5 Fag Huus til Gaden et Loft højt« (Litra E) og »næstop til førømmeldte og under samme No. Litra F, der bestaar af 4 Fag Huus til Gaden, ligesaa et Loft højt«; det første »grændser til Christian Ring, Raadstuetjeners Hus paa den vestre Side i Hans Jensens Stræde, halv Stolpe« (nuværende Matr. No. 1343, Gade No. 43 og forenet med No. 45 til H. C. Andersen Museet), og det andet »grændser til Hr. Apoteqver Blumensaats Hauge ud til Bangs Boder paa den søndre Side⁴⁾«. I et Tingsvidne, optaget ved Odense Byting 7. Juli — 15. Juli 1800 til Brug ved den nye Ejers Laan af Stiftsøvrighedens Midler med Pant i Ejendommene, beskrives disse saaledes:⁵⁾.

¹⁾ Det er formentlig Dele af disse Mandtal (Kladder?) som under Betegnelsen »Hussøgningslister« findes for enkelte Aar i Landsarkivet i Odense og der er benyttede af Dr. Brix, se hans ovfr. S. 2, Fodnote ¹⁾ anførte Skrift S. 22.

²⁾ I »Odense Kommunes Regnskaber for 1905—06«, S. 308, 343 og 382 kaldes det »H. C. Andersens Fødested« (!).

³⁾ Panteregister til Odense Købstads Skøde- og Panteprotokol No. 2, paabegyndt 22. Maj 1790.

⁴⁾ Odense Købstads Panteprotokol No. 17 (1797—1803) S. 318. Købesummen for de 2 Huse var 450 Rdl.

⁵⁾ Bilag ad Odense Bytings Protokol No. 28/1800; Tingsvidnets Be-

- »1. Litra E. bestaaende af 5 Fag een Etagee med Gesims under, Muur og Eege Bindingsværk, alt af nye opført og befandtes samme indrettet til 2de Stuer, Kiøkken og Spiisekammer, et lidet Gaardsrum og i Gaarden et Locum.
2. Litra F. bestaaende af 4 Fag ud til de saa kaldede Bangs Boder og er indrettet til en Leievaaning, et lidet Gaardsrum og i Gaarden et Locum og ved samme et lidet Skuur tilbygget«.

Ved Hjælp af Mandtalslisterne, der dog ikke nævner de nye Litra paa Hovednummerets Parceller, kan vi nu se, hvem der har boet i No. 544. I November er »Haarskiærer Poul Poulsen og Kone« tilflyttet, og i Januar 1801 ser Listen over Beboerne saaledes ud — de er øjensynlig optalte øst fra:

1. Parykmager Poul Poulsen og Kone
2. Christian Ring og Kone¹⁾
3. Hans Jacob Jensen og Kone
4. Ole Tolderlunds Enke
5. Skomager Schmidts Kone
6. Christopher Franck og Kone.

I Juli 1801 er Listen uforandret²⁾, i Januar 1802 er Ole Tolderlunds Enke erstattet med Jørgen Iversen og Kone (»heel fattige«); i Juli 1802 ingen Forandring; i Januar 1803 har Jørgen Iversen og Kone faaet Pladsen som 2. Familie, og Skomager Schmidts Kone

skrivelse er in extenso optaget i Pantebrevene til Fyns Stiftsøvrighed. Hele Ejendommen takseredes til 600 Rdl.; af Stiftsmidlerne ydedes et Laan paa 400 Rdl. og den assureredes for 440 Rdl.

¹⁾ Disse — og de følgende 4 Sæt Beboere — er i Mandtalslisten henførte til Gruppen: »heel Fattige over 16 Aar«, der fritages for Udredelse af Extra-Skatten (8 β pro persona).

²⁾ Til Sammenligning og Udfyldning anføres Beboerne af No. 544 efter Folketællingslisten for 1. April 1801.

878. Fam. Parykmager Poul Poulsen, 36 Aar, m. Hustru Pernille Cathrine, 38 Aar.
879. Fam. Raadstuetjener Christian Ring, 46 Aar og Hustru Kjerstine Hansdatter, 54 Aar.
Feldberedersvend Hans Erichsen, 27 Aar.
880. Fam. Raadstuetjener Hans Jacob Jensen, 54 Aar, m. Hustru Anna Nielsdatter. Logerende: Anna Cathrine Olsdatter, 40 Aar, i 1. Egteskab, ernærer sig ved Haandarbejde.
881. Fam. Enke Karen Olsen, 40 Aar, ern. sig v. Haandarbejde, med Børnene Hans Olsen, 13 Aar og Oline, 9 Aar.
882. Fam. afsk. Cornet Christopher Franck, 69 Aar, afsk. m. 30 Rdl. Pension aarlig, med Hustru Anna Adolph, 64 Aar.
Johan Franck, Cornet, 30 Aar, ugift.
Dorthea Franck, 21 Aar, ugift.
Cathrine Buch, 12 Aar, Tjenestepige.
Logerende Michael Fogh, 28 Aar, ugift, Cornet v. det fynske Reg, lette Dragoner.

er erstattet med Lars West og Kone som 5. Familie. I Januar 1804 har Listen følgende Udseende:

544. 1. Parykmager Poul Poulsen og K(one)
2. Jørgen Iversen og K.
3. Raadstuetjener C. Ring og K.
4. Raadstuetjener H. J. Jensen og K.
5. Smaahandler Lars West og K.
6. Knapmager Francks Enke og 1 Folk

af disse er No. 2—4 »helt fattige«. I April 1804 opføres Jørgen Iversen paa Afganglisten; Listen for Juli 1804 viser Beboerne uforandrede, men som No. 2 kun »Jørgen Iversens Kone« (H. C. Andersens Mormoder), og Familien under 6. mangler. I Januar 1805 er Jørgen Iversens Kone ogsaa forsvundet og erstattet med »Anna Nomens¹⁾ og Johan Peter, afskediget Dragon«, (begge »helt fattige«), og samme Udseende har Listen for Juli 1805. I Januar 1806 har Fortegnelsen følgende Udseende:

544. 1. Wilschytz Enke²⁾
2. Stoelmager Rasmus Krag og Kone³⁾
3. Mads Jensen og Kone
4. Poul Poulsen betient og Kone
5. Hans Jacob Jensen og Kone
6. Smaahandler Lars West og Kone

idet Anna Nomens nu har faaet Bolig — antagelig i Pernille Lykkes Stiftelse — i Myntestræde; med denne Beboerliste fortsættes i 1807.

¹⁾ »Anna Nomens« er identisk med Anna Marie Nielsdatter, som ved Folketællingen i 1787 er 27 Aar gl. og g. m. Musqueter v. Prinds Frids. Rgt. Søren Nummesen, 35 Aar gl., med hvem hun har Ægtebarnet Lars Sørensen, 3 Aar gl.; de boer da i Hans Jensens Stræde No. 442; hendes Mand er vistnok en yngre Broder til H. C. Andersens Farmoder og Søn af den ovenfor S. 1 nævnte Stads-Tambur Nomen Nomensen.

Søren Nommesen maa være død før 1803, thi 7. December 1803 faar hans Enke Anne Marie Nielsdatter i Vor Frue -Kirke døbt et udenfor Ægteskab født Drengbarn, Frederik, til hvem Hanskemagersvend Søren Knudsen er Fader; 1. April 1840 begravnes Anne Marie Nielsen »Enke efter Almisselen Søren Nommesen« i Myntestræde, 95 Aar gl. En Lars Sørensen Nommesen — antagelig hendes ovennævnte o. 1784 fødte Søn — anføres i 1834 som »Byesens-tambor«; han har aabenbart arvet Farfaderens Talent og Embede.

²⁾ Afsk. Underofficer Jacob Wildschütz, 51 Aar, og Hustru Anne Kirstine, 40 Aar, boede 1801 i Hans Jensens Stræde No. 542 med en Datter Elisabeth Margrethe, 18 Aar gl. Manden døde 1. Maj 1804 (St. Hans Sogns Kirkebog S. 340). Enken lever endnu 1834 som Lem i »Doctors Boder«.

³⁾ Stoelmager Rasmus Pedersen Kragh har 17. December 1806 købt Parcellerne 544 E og F, som han 25. Marts 1811 sælger til Toldbetjent C. L. Milo; af dennes Datter Christiane Cathrine Milo, der betingede sig fri Bolig for Livstid, sælges Ejendommen 27. August 1855 til Tømmermester Andreas Chr. Rasmussen, efter hvem de 16. August 1869 arves af Tømmermester Hans Rasmussen (Kjerteminde). Ved Skøde af 23. December 1875 sælges de til Mur-

Men, vil man med nogen Føje spørge: hvor figurerer H. C. Andersens Forældre da som Beboere af nuværende No. 45 i Hans Jensens Stræde, hvor Digteren er født? Der er herpaa intet andet Svar, end at Digterens Forældre overhovedet ingensinde som gifte har boet i det Hus, der betegnes som Digterens Fødested, og overhovedet ikke i Hans Jensens Stræde.

Som oplyst af G. L. Wad blev Skomagervend Hans Andersen af Vor Frue Sogn den 5. Januar 1805 trolovet med Anne Marie Andersdatter, og den 2. Februar viedes de i St. Knuds Kirke (Brudens Sogn); den 2. April s. A. fødtes og hjemmedøbtes deres Søn Hans Christian og den 15. s. M. bekræftedes hans Daab i St. Hans Kirke, i hvilket Sogn han da antagelig er født. Men som Mand og Kone er hans Forældre ikke opførte paa Mandtalslisten før i Januar 1806 og har med andre Ord ikke før dette Tidspunkt sat Bo og haft egen Husstand; de boer da i No. 330 paa Holsedores østre Side (sidste Hus i Rækken), som 3. Familie efter 1. Johannes Møllers Kone og Datter og 2. Stine Pouls. Mulig er han identisk med den »Skoe^m. Hans Andersen«, der figurerer paa Mandtals-Tilgangslisten for November 1805 som flyttet ind i No. 247, Vestergades søndre Side hos Sporemager Peder Nielsens Enke, hvor der tillige er »1 Søn og 1 Folk«, men sikkert er det ikke; han anføres iøvrigt fra Januar 1806 bestandig som Piber¹).

Digterens Forældre har herefter haft Bolig paa følgende Steder i Odense:

- 1806 Januar: Holsedore No. 330; Hans Andersen Piber og Kone
 — Maj : Claregade No. 310; Hans Andersen Piber og Kone
 — Juli : Claregade No. 310; Hans Hansen²) Piber og Kone

svend Hans Peter Nielsen; 4. Juli 1877 til Jmfr. Ane Marie Hansen og 20. September 1879 til Værtshusholder Niels Christiansen Fangel. I 1889 ejes de af Detajlhandler R. P. Rasmussen (ifølge »Vejviser for Odense«). Nuværende Ejer (siden 1905) er Odense Kommune.

Hoved-Panteregistret 1857 henfører Parcellerne, der nu har Gade No. 43 — fortløbende G a d enumre er først i Brug længe efter 1830 — til Rams herred; det samme er Tilfældet i »Vejviser for Odense« indtil 1885.

¹) Muligt ved »de unge Karles Korps«, se herom Dr. Hans Brix' ovfr. S. 2, anførte Skrift S. 22; ved dette Korps var det at hans Morfader Nommen Nommensen, se ovfr. S. 1, stod som Tambour.

²) Paa denne Veksel af Efternavnet har Dr. Brix allerede gjort opmærksom l. c. S. 22—23, uden at hans Forklaring af Forholdet dog kan anerkendes som rigtig. Hans Andersens Søn er slet ikke døbt med Efternavnet Andersen; paa Landet vilde han sandsynligvis have faaet Efternavnet Hansen;

- 1807 Januar: Claregade No. 310; Hans Hansen Piber og
Kone
— Maj : Klingenberg No. 646; Hans Hansen Piber og
Kone
— Juli : Klingenberg No. 646; Hans Hansen Piber og
Kone
1808 Juli : Klingenberg No. 646; Hans Hansen Piber og
Kone
1808 Juli : Klingenberg No. 646; Hans Hansen Piber og
Kone
1809 Januar
og Juli: Klingenberg No. 646; Piber Hans Andersen og
Kone

og paa sidstnævnte Sted har de antagelig fortsat til Mandens Død.

Hvorledes er det nu gaaet til, at nuværende Gade No. 45 (indtil Omnummereringen o. 1900 No. 43) er opfattet og fastslaaet som H. C. Andersens Fødested?

Hermed forholder det sig antagelig saaledes:

Da Odense Kommunalbestyrelse, sidst i Aaret 1867, besluttede at gøre den berømte Digter til Æresborger i hans Fødeby, blev Spørgsmaalet om, hvor i Byen han var født, aktuelt, og »Fyens Avis« underkastede det en Drøftelse i en Række Artikler, der formentlig blev skrevet af Bladets dygtige Redaktør, J. Lauridsen. Det hedder nu her i Nr. 283 for 4. December 1867:

»Man ved ikke med Vished, i hvilket Hus og Gade her i Byen Digteren H. C. Andersen er født; ja der er endogsaa to Meninger

i Købstæderne har Begrebet fast Slægtsnavn allerede da begyndt at bide sig saa nogenlunde fast, og netop derfor er der intet som helst mærkeligt i, at Efternavnene Hansen og Andersen i dette Tilfælde veksler; se nedenfor S. 7 (Citatet af »Fyens Avis«, for 4. December 1867). En gift Kvinde i dette Samfundslag kunde have indtil 4 lige rigtige Sæt Navne, og saaledes gaar det til, at den ovenfor S. 6, Anm. ¹) ommeldte Anna Marie Nielsdatter, gift med Søren Nommesen, kan findes betegnet — foruden ved sit anførte Pigenavn, der varieres til Anna Niels en — ved Anna Søren og Anna Nommens eller Nommesens med alle dette sidste Navns talrige forskellige Former og Stavemaader. Eksemplet er hentet fra Mandtal og Folketællinger i Odense; en pragtfuld Variant af Nommesen -Navnet frembyder H. C. Andersens Farmoder i Folketællingen 1787 for Gjelsted-Rørup, hvor hun er opført som: Kather(ine) M a m o n s d(at)ter.

Interessant er det, at Navnet Nommesen — formentlig paa Grund af sin Fremmedartethed — ret tidligt i Odense er opfattet som et virkeligt Slægtsnavn, saaledes at Søren Nomme(n)sens Søn kommer til at hedde Lars Sørensen Nommesen. Hermed staar det da vistnok i Forbindelse, naar H. C. Andersen fremhæver, at Farmoderen var »en født Nommesen«. Usandsynligt er det ikke, at der ved hans Fortælling om hendes »fornemme« Herkomst spiller Reminiscenser ind om den i 1811 uddøde adelige Slægt von Numsen, hvis oprindelige Navn netop er Nummesen.

om, i hvilket Sogn han er født. Om han selv ved det, have vi ikke nogen Formodning. Nogle endnu levende Folk som have kjendt ham som Barn, paastaar, at hans Vugge har staaet i Pugestræde — tidligere St. Knuds Kirkestræde —, mens andre mene, at Munkemøllestræde, begge i St. Knuds Sogn, maa tilkomme Æren deraf. Disse Paastande ere vistnok kun Slutninger byggede paa den Kjendsgerning, at hans Forældre have boet i det ene eller andet af disse to Stræder, ja muligen ved Flytning i dem begge, mens H. C. Andersen var deres [sic!] Lege- og Skolekammerat. Faderen har næppe nogensinde selv eiet et Hus. Der er imidlertid mere end Sandsynlighed for, at han er født i St. Hans Sogn, eftersom han er døbt af den i dette Sogn da fungerende Præst og indført i dette Sogns Kirkebog. Klokkeren ved St. Hans Kirke har godhedsfuldt meddelt os følgende ordrette Afskrift af St. Hans Kirkebog:

»1805, Tirsdag Morgen Kl. 1, den 2den April, blev Hans Andersen Skomagersvend, og Kone Anne Maric Andersdatter en Søn født, samme Dag hjemmedøbt af Capellanen Hr. Ramsing i Vacancen og kaldet Hans Christian. Ved Daabs Confirm. 2den Paaske-dag d. 16. April*) var Faddere: Madm. Breineberg bb, Jomfru Pommerghs., Hattemager Dorch, Skomagermester P. Valtersdorff, Snedkervend And. Jørgensen, Portner i Hospitalet Gomard«.

Man seer af denne Døbeseddel, at Digteren ikke er døbt Andersen. Det var før 1814 ikke almindelig Skik at give Barnet Tilnavn i Daaben. Et saadant fik det eller tog sig selv siden, i Reglen [efter] Faderens Fornavn. Digteren vilde derefter være kommen til at hedde Hans Christian Hansen. Det var som oftest Skolen, der gav Barnet Tilnavnet, og det var da ofte et reent Tilfælde som bestemte, om Vedkommende skulde føre Faderens For- eller Efternavn. [Artiklen giver et interessant Eksempel herpaa fra selve Odense]«.

Den 4. December — den Dag da denne Artikel stod i »Fyens Avis«, — ankom Digteren til Odense; den 6. fandt Festen Sted, og i sit Nummer for den 9. December (No. 287) afslutter Bladet sine Referater af Festlighederne med en Artikel, der som hele Rækken bærer den fælles Overskrift: »I Anledning af Digteren H. C. Andersens Optagelse som Æresborger i Odense«, og hvori det sluttelig hedder:

»Vi skulle, idet vi hermed rimeligvis slutte Meddelelserne

*) »Her maa Klokker Rosengaard¹⁾ have skrevet fejl, da 2den Paaske-dag d. A. indtraf den 15. April, hvilket jo ogsaa fremgaar af, at Tirsdagen var den 2den April.« (»Fyens Avis«' Anmærkning).

¹⁾ Johan Jørgen Rosengaard, f. 1. Februar 1753 i Odense Vor Frue Sogn; beskikket til Klokker ved St. Hans Kirke 14. September 1788; g. 8. December 1790 m. Marie Cathrine Haugsted; d. 13. April 1826. (Odense St. Hans Sogns Kirkebog over døbte og begravede 1848—72 (64).

under denne Overskrift, tilføje, at Digteren har oplyst os om, at hans Forældre ingensinde have boet i Pugestræde eller St. Knuds Kirkestræde, men fra han var $\frac{1}{2}$ Aar gammel i No. 28 i Munkemøllestræde. Dette Hus er imidlertid siden blevet ombygget og paasat en anden Etage, medens Nabohuset, hvorom Digteren ogsaa taler i »Mit Livs Eventyr«, endnu staar omtrent uforandret. Den urigtige Angivelse maa vistnok hidrøre fra, at H. C. Andersens Bedsteforældre paa fædrene Side boede i Pugestræde, og at Sønnesønnen meget ofte besøgte dem. Sit Fødested kjender han ikke, men formoder, at det har ligget i Skulkenborg eller Ramsherred.

Det fremgaar af den ordrette Gengivelse i »Fyens Avis« af Kirkebogs-Udskriften, at der paa dette Tidspunkt — December 1867 — ikke har staaet noget i Kirkebogen om Fødestedet, hvorved Tvivlen jo straks vilde være afgjort¹⁾. Og endnu i den første Uge af Januar 1868 er denne Tvivl tilstede, thi i »Fyens Stiftstidende«, No. 6 for Onsdag den 8. Januar 1868 hedder det i Anledning af, at »Illustreret Tidende« i sit foregaaende Søndagsnummer har bragt et Billede af Huset i Munkemøllestræde, hvor Digteren boede som Barn:

»Man veed ikke, i hvilket Huus eller hvilken Gade Andersen er født, men der er al Rimelighed for, at det er i St. Hans Sogn, eftersom han der er døbt og indført i Sognets Kirkebog, som har optegnet alle hans Faddere.

Men otte Dage efter er Tvivlen løst; da indeholder »Fyens Stiftstidende« for 15. Januar (Nr. 12) følgende Artikel, undertegnet »k«:

»H. C. Andersens Fødehuus skal nu, efter hvad der meddeles os, være opdaget. Digteren antog selv indtil for et Par Aar siden, at han var født i St. Knuds Sogn, indtil en herværende Lærer gjorde ham opmærksom paa, at han ifølge St. Hans Kirkebog maatte være født i St. Hans Sogn. Af en Svigermoder af en af Fadderne (Gomard) har man erfaret, at da Digteren blev døbt, boede hans Forældre i Hans Jensens Stræde, og en for 7 Aar siden afdød troværdig

¹⁾ Den i H. C. Andersen-Museet fremlagte Daabsattest mæler heller intet om Fødestedet; dens Ordlyd er følgende:

»I Aaret 1805 (Atten Hundrede og fem) Tirsdag den 2den April er Hans Andersen, Skomagervend og Kones Anne Marie Andersdatters Søn Hans Christian født, hvis Hjemmedaab er confirmeret den 16de April s. A. i St. Hans Kirke. Fol. 134 No. 19 i Ministerialbogen.

Odense den 27. Nov. 1823

testerer

J. J. Rosengaard
Klokker.

Gratis.

Redaktør Lauridsen, »Fyens Avis«, har aabenbart ikke været opmærksom paa, at H. C. Andersens Daabsbekræftelse den 15. April er meddelt i Iversens »Fyens Avertissements-Tidende« No. 54 for Tirsdag den 16. April 1805.

gammel Mand, der i al sin Tid boede i dette Stræde, sagde altid, saa ofte Talen var om denne Digter, at han var født i et eetages Sted paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangsboder (Hans Jensensstræde No. 543, nu 43), der i en lang Aarrække eiedes af Bogbinder, siden Toldbetjent Milo, nu af Tømmermester Rasmussen i Kjerteminde, og beboes dels af Kobbersmed Brun, deels af Jfr. Milo, Datter af den nævnte Eier. Forholder dette sig saaledes, hvad der er al Grund til at antage, vinder det endmere Interesse derved, at dette lave Sted da i alt Væsentligt baade i sit Ydre og Indre og i sine Omgivelser maa være som da »Eventyrdigtningens Konge i Nord« for første Gang slog Øjnene op her«.

Hjemmelmændene til denne Meddelelse, der let forstaaeligt maa have vakt nogen Sensation i Odense, er som det vil ses to: 1) en Svigermoder til H. C. Andersens Fadder, Portner ved Graabrødrehospital Nicolaj Gomard (o. 1741—1822) og 2) en »for 7 Aar siden« (o: i 1861) afdød gammel Mand, stedse Beboer af Hans Jensens Stræde. En Gennemgang af St. Hans Sogns Kirkebogs Fortegnelse over døde i 1861 synes at vise, at der hermed maa sigtes til den d. 29. Maj 1861 ved Døden afgaaede fhv. Stadsmusikant David Jacob Sivert, der døde i Albanigade 13, 72 Aar gammel; han har ganske rigtig ifølge Folketællingerne for 1834 og 1845 boet i Hans Jensens Stræde (i No. 546), og han er iflg. St. Hans Sogns Kirkebog født i Odense den 2. Juni 1789 som Søn af afsk. Trompeter Daniel (Friderich) Sigvardt (Siwert, Sivert, Sigverdtzen), der ved Folketællingen i 1787 opføres som logerende i Hans Jensens Stræde No. 443 og i 1801 boer i samme Gade No. 542; han betegnes her henholdsvis som Daglejer og Teglmester.

Portner Gomard ægtede i 1810 (efter at hans 1. Hustru faa Aar forinden var død) Anne Sophie Buch, født i Odense 1782; Aaret efter døde hendes Moder, Skomager Niels Buchs 1. Hustru Marie Kirstine Laurits Datter; Buchs 2. Hustru døde allerede 1784, og hans 3. Hustru, Anna Margrethe Larsdatter, anføres ved Folketællingen i 1787 som 33, i 1801 som 45 Aar gammel; hun, der er den eneste, som nu kan betegnes som Gomards »Svigermoder«, maa antagelig være død flere Aar før 1867. Fra en mere indgaaende personalhistorisk Belysning af disse Personer er foreløbig set bort, thi det vil altid være en Skønssag, hvor megen Tiltro man nu vil skænke disse Vidnesbyrd af Personer, der, da deres Udsagn fremføres, forlængst var døde, saaledes at deres Forklaringer kun har kunnet have paa anden, maaske tredie eller fjerde Haand. Imidlertid har Føreren af St. Hans Sogns Kirkebog i 1868, Klokker og Kordegn P. J. Christensen (1815—1885, ansat i nævnte Embede 1857) ikke betvivlet Rigtigheden deraf, thi han, der flere andre Steder i Kirkebogen har foretaget Tilføjelser af lignende Art, har i Marginen

udfor Tilførslen om Hans Christian Andersens Fødsel den 2. April 1805 tilføjet »i H. Jens. Stræde« samt ovenover denne Tilføjelse Ordet »Nu« og under den »No. 43«; endvidere har han berigtiget den af hans Forgænger i Embedet, Klokker Rosengaard begaaede Fejl, som paapegedes af »Fyens Avis« (se ovenfor), og har rettet »16« April« til »NB. d. 15.«; dernæst har han tilført Foliet en Fodnote om at »ovenanførte Hans Christian blev Danmarks berømte Eventyr-digter Hans Christian Andersen, hvem hans Fødeby hædrede ved at udnævne ham til Æresborger« o. s. v., og endelig har han i Marginen tilført en Bemærkning om Digterens Død paa »Rolighed« v. Kjøbenhavn d. 4. August 1875. Tilføjelsen om Fødestedet synes efter en minutøs Undersøgelse at være gjort ad 2 Gange, idet Ordet »Nu« er skrevet henover S'et i »Stræde«; dette svarer ganske til Oplysningernes Rækkefølge i »Fyens Stiftstidende« for 15. Januar 1868, saaledes at Klokker Christensen antagelig først har bragt Gomards Svigermoders mere almindelige Udsagn om Gaden i Erfaring og tilføjet dennes Navn i Marginen, og derefter anført Resultatet af den gamle afdøde unavngivne Mands Erindring af selve Huset (Fødestedet).

Fra »Fyens Stiftstidende« og Tilføjelsen i St. Hans Sogns Kirkebog — hvis historiske Værdi nok burde være iøjnefaldende alene derved, at der i Forbindelse med en Fødsel i 1805 er anført et G a d e -Nummer, som først kom i Brug mere end en Menneskealder senere — er Fødsels Stedfæstelse gaaet over i flere ellers vederhæftige Skrifter og Haandbøger, saaledes til Biskop Dr. C. T. Engelstofts: Odense Byes Historie, 2. Udgave 1880, hvor det Side 451 ganske afgjort hedder: »Det Huus, hvori han (o: H. C. Andersen) blev født, ligger i Hans Jensens Stræde Nr. 43«, og til I. P. Traps Danmark 3. Udgave, 3. Bind 1899, Side 338. Allerede faa Maaneder efter Artiklen i »Fyens Stiftstidende« forelaa det kendte Lithografi (af Nordahl Grove) fra Tegner og Kittendorffs Institut, der viser Huset paa Hjørnet af H. Jensens Stræde og Bangsboder med de — symbolske — Storke over Taget; det averteredes til Salg i Odense, hvor det udkom i Kommission hos Boghandler N. Hansen, den 15. Juni 1868, og i en For-Anmeldelse i »Fyens Stiftstidende« den 8. s. M. hedder det, at »Lithografiet viser Huset som det saa ud, da Digterens Forældre flyttede fra det(!)«. Den under Billedet anbragte Grundplan er utvivlsomt samtidig med Billedets Fremkomst; den stemmer, som man let vil kunne overbevise sig om, ikke med Vurderingsforretningen fra 1801 (se ovenfor S. 5) der udtrykkelig beskriver to Lejligheder (i to Huse), medens Grundplanen fra 1868, der er gengivet nedenfor Side 15, viser Huset indrettet som til een Familie; det er formentlig denne Plan og

Lithografiet, der ene er lagt til Grund ved Husets — eller rettere Husenes — Istandsættelse i Aarene 1905—08¹⁾.

Fra 1868 til 1875 har den sensationelle Opdagelse faaet Tid at slaa Rod i de modtagelige Sind; saaledes hedder det i Overlærer Strøms Prolog til Festforestillingen paa Odense Teater i Anledning af H. C. Andersens 70 Aars Fødselsdag den 2. April 1875:

Her blev han født, her i vor egen By
dog ej, hvor Pragt og Rigdom har til Sæde;
et lille Hus hist i Hans Jensens Stræde
hans spæde Barndom gav det første Ly²⁾.

Og paa dette Grundlag har Traditionen bygget videre til vore Dage; den er officielt anerkendt ved Odense Bys Anbringelse af en Sten i Muren, der melder om, at her fødtes H. C. Andersen, og sluttelig ved selve Købet af Huset og ved dets Indretning til Museum.

Sandsynligheden for, at H. C. Andersen virkelig skulde være født i gl. Brandkasse No. 544 E eller F — der kan dog vist rettelig kun være Tale om Lejevaaningen, Litra F, ud til Bangs Boder, thi Ejeren i Aarene 1800—1806, som i Modsætning til Naboerne ikke betegnes som fattig, har vel nok selv boet i det 5 Fags Hus, E, ud til Hans Jensens Stræde og Hjørnet og har lejet det 4 Fags Sidehus F ud til de forskellige fattige Mennesker — er efter det anførte grumme ringe. Umuligt er det naturligvis ikke, at Anne Marie Andersdatter har lagt sig ind til sin Mands Paarørende, Anna Nomens i Lejevaaningen og der født sit Barn, som lige akkurat naaede at blive ægtefødt ved hendes 2 Maaneder tidligere Vielse til Hans Andersen; af de i disse Aar i St. Hans Sogn udenfor Ægteskab fødte Børn er c. 30 pCt. kommet til Verden i Hans Jensens

¹⁾ »Det kom nu først an paa at faa Bygningen saa vidt muligt ført tilbage til dens ældre Skikkelse, og dette voldte ingen Vanskelighed, da man var i Besiddelse saa vel af Billede af Husets tidligere Udseende som Tegning over de indre Rums Fordeling« (Borgmester Dithmers Tale ved Indvielsen af H. C. Andersen-Museet, Berl. Tidende for 3. April 1908 (Morgen). Talen foreligger ogsaa i Særtryk).

²⁾ Prologen er optrykt i »Odense Bys Bog om H. C. Andersen« 1905, S. 83.

I Johan Krohns Børnesang ved Æresborger-Festen 6. December 1867, se Fortsættelsen af »Mit Livs Eventyr« 1877, S. 173 f., er det derimod Huset i det bugtede Munkemøllestræde, der beskrives som »Fødested«:

Hist hvor Gaden slaacr en Bugt
ligger Huset indelukt,
der, har Skolemester sagt,
Storken Andersen har bragt o. s. v.

Stræde¹⁾. Men hun kan for saa vidt lige saa godt have født det et hvilket som helst andet Sted i dette Sogn, og overfor denne Uvished har man egentlig kun Digterens egne Ord fra December 1867 at holde sig til, hvorefter han er født »et Sted i Skulkenborg eller Rams-herred²⁾«. Urimeligt var det heller ikke, om Anne Marie Andersdatter havde taget Ophold inden sin Nedkomst hos sin Moder, der ikke i 1805 findes i selve Odense By, men jo meget vel kan have taget Ophold i St. Hans L a n dsogn. Naar Digterens Forældre ikke har evnet før eller lige efter Barnets Fødsel at stifte eget Bo, er de formentlig hver især bleven i deres Plads, han antagelig hos Skomager Poul Breineberg i No. 86 udenfor St. Jørgens Port — Parrets ene Forlover; hun maaske hos den anden af disse, Kromand Rasmus Nielsen, der i Januar 1805 boede i No. 244 paa Vestergade søndre Side; men højst rimelig er det, at hun — som formodet af Dr. Hans Brix³⁾ — foreløbig har taget en Ammeplads efter at have født sit Barn, der jo kan være anbragt hos hendes Slægt eller Venner; og her har man da den meget naturlige Forklaring paa, at hun og hendes Søns Fader først stiftede Bo c. ½ Aar senere, hvilket er i god Samklang med Digterens eget Udsagn om hans Forældres Flytning et halvt Aar efter hans Fødsel; de er blot ikke paa dette Tidspunkt flyttet f r a noget Sted, men simpelthen flyttet s a m m e n. Naar man i Modsætning til al denne Uvished ved saa god Rede paa, hvor Moderens første Barn, Karen Marie, er født, er det jo kun fordi Lejermaalsbødernes Inddrivelse gjorde Konstateringen af Fødestedet særlig vigtig til Brug ved Moderens Efterforskning; dette Hensyn eksisterede ikke ved ægte Børns Fødsel, og disse Børns Fødested findes derfor som Regel slet ikke angivet i Odense St. Hans Sogns Kirkebog før 1813.

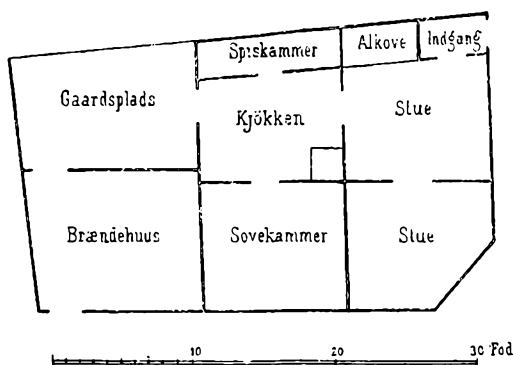
Men man forstaar nu meget vel, hvorledes Myten om Digterens Fødsel i Hans Jensens Stræde No. 43 (nu No. 45) er opstaaet: Folk i Gaden har kunnet erindre — hvad jo ogsaa er rigtigt — at Anne Marie fik et Barn engang dér i Strædet, og den gamle Stadsmu-

¹⁾ Dette fremgaar af Klokkerens Indberetninger til Byfogedembedet, der danner Grundlag for Inddrivelse af Lejermaalsbøderne (Regnskab over Odense Byfogedembedes visse Indtægter i Aarene indtil 1812; Rigsarkivet). I Indberetningerne nævnes i 1805 Gjordemoder Stine West (Mursvend Hans Wests Hustru, Kierstine Larsdatter) i Hans Jensensstræde; 1806 Gjordemoder Maren Hansen ibid. Ogsaa hos en af H. C. Andersens Faddere, Skomager Waltersdorff i Nørre Gade, St. Hans Sogn, er der oftere bragt Børn til Verden af ugifte Kvinder.

²⁾ Som ovenfor nævnt (S. 6. Fodnote 3) henfører i Aarene 1857—1882 baade Panteregistret og Odense Vejviser Mtr. No. 544 E og F, Gade No. 43 til Ramsherred.

³⁾ I Artiklen: »H. C. Andersens Hus i Odense«, Gads danske Mag. 1908, S. 569.

sikant har tydelig kunnet huske, at hun — eller (altsaa) hendes Moder og Stedfader og hendes lille førstefødte Datter — engang i nogle Aar har boet i Lejevaaningen dér i gl. No. 544 F (han har nu husket det som No. 543). Af disse Minder er da, efterhaanden som Hans Christian fra at være en sær Dreng blev et berømt Bysbarn, groet en samlet Forestilling op om, hvor han har set Dagens Lys — i Strædet, hvor den gamle Mand med den gode Hukommelse selv i mange Aar havde boet. Og netop i denne Gade kunde Digterens eget Eventyr om den lille Fjer, der blev til fem Høns, jo saa aldeles fortræffelig være passeret!

Grundplanen fra 1868 af Huset paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangs Boder.

**Generalkrigskommissær,
Generalauditor og Generalmajor Christian de Tuxen,
Christian VI. Spion og Swedenborgs Ven.**

Af **A. P. Tuxen.**

For at kunne afværge en Fare er det nødvendigt at kende den; for at værne om Statens Sikkerhed maa Regeringen skaffe sig Kendskab til Forholdene i Nabolandene og ikke blot i dem, men i alle de Lande, som paa en eller anden Maade kan faa Betydning for eget Lands Ve og Vel. Foruden den store Stab af Diplomater med officielle Hjælpere, hvem dette Hverv er overdraget, benytter Regeringerne en Mængde Agenter, der ad mer eller mindre skjulte Veje søger at komme i Besiddelse af de Oplysninger, som man ikke ad officiel Vej kan faa fat paa. De Midler, man maa anvende ved dette underjordiske Arbejde, er ikke altid særlig fine, og de Personer, der udfører det, nyder sjælden nogen høj Grad af Agtelse hos deres Arbejdsgivere og udsætter sig for alvorlig Fare ved Varetagelsen af deres Hverv; men der er dog nogle, der forstaar at balancere saa behændigt mellem Foragten fra den ene og Farerne fra den anden Side, at de erhverver sig deres Ofres Venskab og deres Foresattes Agtelse. Til dem hørte den Mand, af hvis Levnedsløb her skal gives en Fremstilling; hans Navn og hans fine Titler vidner om, at Kongerne var ham bevaagne, og dog fandt han sig ikke tilstrækkelig paaskønnet, hvad der — set fra et personalhistorisk Standpunkt — maa betragtes som et Held; de vigtigste Kilder til hans Historie er nemlig hans Beklagelser over ikke at have opnaaet de Belønninger, som han mente at have fortjent. Det skal dog straks tilføjes, at hans Udtalelser, som paa mange Punkter kan kontrolleres, har et særdeles paa-lideligt Præg og gør Indtryk af at være ret objektive.¹⁾

¹⁾ De Aktstykker, som vil blive citerede i det følgende, findes næsten alle i Rigsarkivet, dels under »Indkomne Sager til Kronprinsen«, dels i Gehejmeregistraturen, i russiske Gesandtskabsrelationer og i Korffs Papirer, i Bestallingsprotokollerne, Partikulærkassens Regnskaber og i Overkrigssekretærens Arkiv. Under $\frac{9}{12}$ 1788 indsendte Christian de Tuxen en udførlig Supplik til Kronprinsen, bilagt med Afskrifter af tidligere Ansøgninger til Kongen, til Kronprinsen og forskellige Ministre, af disses Svar, af Breve til nogle russiske Stormænd, af Rapporter over udførte Hverv og endelig af en ret udførlig Fremstilling af »mit Levnedsløb og overdragne Hverv, indsendt 1786 til H. E. Statsminister Grev Bernstorff«. Af temmelig ringe Værd er de Optegnelser, hans Sønnedatter, Admiralinde Louise Charlotte Müller ($\frac{9}{10}$ 93— $\frac{10}{2}$ 83), har efter-

Christian Møller Friis, der først i 1749 fik Navnet de Tuxen, kom til Verden i Skanderborg den 17. Decbr. 1713. Hans Fader, Palle Møller,¹⁾ havde ved Salten Aa, hvor Katrinedal Vandmølle nu ligger, anlagt en Fabrik for Knive, Leer, Søm og andet Jærnkram. I 1716 omdannede han den nu forsvundne Bryrup Mølle til et lignende Etablissement, Møllersdal, som ved Privilegium af 1730 udvikledes til et Kobberværk; Virksomheden, der efter den Tids Forhold var ret betydelig og skal have beskæftiget henved 100 Arbejdere, nedlagdes 1767, 10 Aar efter Møllers Død.²⁾ Moderen hed Ide Sejdelin og var ældste Datter af Slotspræst paa Skanderborg Nicolai Jørgensen Seidelin³⁾ og Hustru, Cathrine Hansdatter Sundorph.⁴⁾ I en meget tidlig Alder blev Drengen sendt til Sommersted Præstegaard i Sønderjylland, hvor Præsten, Peder Wøldike, og efter hans Død (1725) hans Søn og Eftermand af samme Navn opdrog en Del unge Mennesker, som de demitterede til Universitetet. De mest bekendte blandt disse var den senere Biskop Andreas Wøldike og dennes Broder Marcus, der blev teologisk Professor ved Københavns Universitet; de var begge Sønner af den ældste af de nævnte Præster.⁵⁾ I sin Selvbiografi betegner Christian Møller Friis Privatgymnasiet i Sommersted som »en haard Skole med en dum og bedrøvelig Opdragelse«; men Dommen er vist for stræng; Undervisningen var næppe daarligere end i de bedste af den Tids, ganske vist efter vore Begreber slette, Latinskoler; Præsterne Wøldike var velstuderede Mænd, og deres Elever hævdede sig med Glans ved Hjemlandets og fremmede Universiteter; men Undervisningen foregik paa Tysk og i tysk Aand.

I 1727 blev Christian Møller immatrikuleret som Student ved Københavns Universitet;⁶⁾ skønt Matriklen angiver hans Alder til 17 Aar, var han kun 14 Aar gammel. Han gennemførte det teologiske Studium; men da han i 1732 havde holdt sin Demisprædiken, lod Faderen ham gennem Professor Wøldike vide, at han maatte sejle sin egen Sø, hvis han, som han havde slaaet paa, opgav Teologien.⁷⁾ I 3 Aar hutlede han sig saa igennem saa godt

laddt; de er et typisk Exempel paa Familietraditioners Upaalidelighed. Hun véd f. Eks. ikke bedre, end at hendes Farfader var Rektor ved Helsingørs Latin-skole og Søn af en Præst i Jylland, der hed Møller.

¹⁾ F. o. 1677, d. 1757.

²⁾ E. Fischers Afhdlg. i Saml. til jysk Hist. o. Topogr. 3. I. S. 140 ff.

³⁾ F. 1666; d. 12/7, 1737.

⁴⁾ F. o. 1659, begr. 11/11 1757.

⁵⁾ Dsk. Biogr. Lex. B. 19. S. 253 f. og 257 f.

⁶⁾ Univ. Matr. II. S. 491.

⁷⁾ I »New Jerusalem Magazine« 1790 S. 264 f. udtaler han, at paa Grund af den Maade, hvorpaa han havde lært Religion, var han bleven mere angst for Gud end for Djæveln; Trosartiklerne forargede ham, og han var stærkt betaget af Voltaire.

han kunde, søgte at erhverve sig de Kundskaber, han manglede, og arbejdede bl. a. som Volontør i Generalpostamtet. Endelig fik han i 1735 Ansættelse som Kopist i det nylig oprettede General-Landets- Økonomi- og Kommercekollegium; men Gagen var saa ringe, at han ikke kunde leve af den. En Officer raadete ham til at søge det ledige Embede som Garnisonsauditør i København. Han fulgte Raadet og bad et Par af sine Venner, Sigismund Vilhelm v. Gähler¹⁾ og Gotthardt Albert Braem,²⁾ om at anbefale ham til Overkrigssekretæren (Krigsministeren), General Poul Løvenørn.³⁾ Gähler sagde ligefrem Nej, og Braem raadete ham til at skrive en versificeret Ansøgning, som han paatog sig at overlevere Generalen. Den joviale Herre morede sig over den uøvede Digters Lovprisning af sig selv og udtalte sig venligt overfor Overbringeren. Møller Friis søgte saa Lejlighed til personligt at gøre Overkrigssekretæren sin Opvartning, men, da Løvenørn var syg, blev han ikke modtaget. Braem raadete ham saa til at takke for de venlige Udtalelser i danske Vers; disse gjorde lige saa megen Lykke hos Generalen som de foregaaende; men de vakte Forargelse andet Steds og »en høj Minister nedsatte en Gehejmekommission, hvortil Generalfiskalen blev kaldet for at afgøre, om denne Charteque skulde anses som Paskvil«. Der blev dog ikke rejst Sag; men han maatte træde ud af Kommercekollegiet og »blev sværtet hos det kongelige Herskab«. Løvenørn derimod »overvældede ham med Naade og Høflighed«, gav ham frit Bord i sit Hus og indbød ham til sine smaa intime Soupéer, hvor hans traf sammen med Admiral Rosenpalm, Grev Christian Lerche, General Pretorius og andre af Generalens gamle Venner samt med hans yngre Protégéer, Sigismund v. Gähler og Henrich Wegner, Holbergs Henrik, hvem han havde kaldt over fra det lille Postmesterembede i Aarhus og ansat som Kancellist i Krigskancelliet.⁴⁾ Løvenørn vilde gerne ansætte Møller Friis som Auditør, naar den omtalte Undersøgelse var endt, men da det trak ud dermed, søgte han at faa ham anbragt som Legationssekretær i London eller Petersborg; Oversekretær i Tyske Kancelli (Udenrigsminister) Schulin gav gode Løfter, men herved blev det. For at give den unge Mand noget at leve af, ansatte Løvenørn ham i 1739 som Regimentskvartermester ved det nyoprettede Slesvigske Nationalregiment og gav ham en varm Anbefaling, idet han udtalte at han, paa Grund af at han beherskede baade det danske og det tyske Sprog, var særlig skikket til at beklæde netop denne Stilling. Obersten takkede

1) F. 20/10 1706, d. 28/12 1788. Overpræsident i Altona.

2) F. 11/2 1710, d. 17/1 1788. Gehejmæraad og Præsident i København.

3) F. 5/4 1786, d. 27/2 1740.

4) A. P. Tuxen: P. V. Løvenørn, Kbhvn. 1924, S. 287 f.

Generalen for den dygtige unge Mand, der var sendt ham: »Blot han nu kan leve af sit Embede; thi som jeg er han rig paa Haab, men blutarm an Geld.«¹⁾ Længe blev den nye Regimentskvartermester ikke i Slesvig; henimod Slutningen af 1739 fik han et Brev fra Løvenørn, der opfordrede ham til at tage Orlov til København, hvor han haabede at kunne give ham en god Ansættelse; han rejste straks, men da han ankom til Hovedstaden, var Generalen dødssyg og den 27. Febr. 1740 udaandede han. Det blev ikke sidste Gang, at et Dødsfald ødelagde Møller Friis' Fremtidsudsigter.

Han opgav nu den militære Karriere, men blev gennem sin Oberstløjtnant, Conrad Greve af Ahlefeldt Eskilsmark²⁾, sat i Forbindelse med Grev Otto Didrik Schack til Schackenberg,³⁾ der tilbød ham en Stilling som Overinspektør over hans Godser. Han modtog Tilbudet med Glæde og giftede sig 8. Marts 1741 med sin Forlovede, den 19-aarige Christiane Elisabeth Hørning,⁴⁾ Datter af Kammerraad Andreas Jørgensen Hørning, der havde været Amtsforsvalter i København og var død 5. Aug. 1733 paa Vejen til Guinea, hvor han skulde være Guvernør.⁵⁾ Han var gift med Cathrine Sophie,⁶⁾ Datter af Justitsraad Severin Rasmussen⁷⁾ og dennes Hustru Sophie Amalie Tuxen,⁸⁾ eneste Datter af den fra Carl Gustavsfejden berømte Lorenz Tuxen. Om ham og hans Bedrifter vidste Christiane Hørning god Besked; hun var ganske vist kun 8 Aar gammel, da Mormoderen døde, men hendes Moder havde sat hende grundigt ind i Sagerne, og hendes Mand interesserede sig levende for Hustruens Slægt.⁹⁾

Fremtiden saa lys og lovende ud for det unge Par; Grev Schack og hans Hustru udtalte, at Overinspektøren og hans unge Brud altid skulde være velkomne hos dem, der levede saa ensomt, og

1) Overkrsekr. til Ob. Dehn $19/3$ 39; Ob. Dehn til Overkrsekr. $24/10$ 39.

2) F. $1/12$ 1705, d. $16/3$ 1786. Gen. af Inf.

3) F. $19/2$ 1710, d. $7/10$ 1741, g. 1731 m. Anna Ernestine Frederikke v. Gabel (1714—1748).

4) F. $23/2$ 1722, d. $27/3$ 1796.

5) Bobé: »Fra den Reventl. Familiekr.« VI. S. 525.

6) F. 1696, d. 1769.

7) F. o. 1658, d. $10/1$ 1727.

8) F. 1658, d. 1730; 1. Gang gift med den i 1681 afdøde Kgl. Fiskemester Heinrich Meincke.

9) Skønt Lorenz Tuxen havde staaet i livlig Forbindelse med sin Fætter, Sognepræst Søren Pedersen Tuxen, fra hvem den nu blomstrende Slægt Tuxen nedstammer, synes deres Efterkommere ganske at have tabt Forbindelsen med hinanden, hvad der er saa meget mærkeligere, som Hr. Søren Datter, Sophie Margrethe, efter Faderens Død kom i Huset hos Sophie Amalie Tuxen. Først i 1895 lykkedes det mig at konstatere det ganske glemte Slægtskabsforhold mellem Slægterne Tuxen og de Tuxen (Pers. Tidsskr. 3. V. S. 260 ff.)

Stillingen var baade interessant og vellønnet; men Herligheden fik en brat Ende. Den 7. Oktbr., lige som Møller Friis skulde begynde sin Virksomhed, døde Greven; hans Stifmoder Anne Sophie, f. Komtesse Rantzau¹⁾, »hvem jeg ikke kunde drage i samme Reb med uden at handle mod min Samvittighed, drev sine Intriger saa vidt, at jeg maatte tage Afsked«. Atter et skæbnsvangert Dødsfald! Dér stod nu den unge Mand, uden Stilling, med en frugt-sommelig Hustru og en Gæld paa 2000 Rdl. Han rejste saa til København, hvor Grev Berckentin,²⁾ der nylig var bleven Gehejmeraad i Konseillet og Direktør i det Kollegium, hvor Møller Friis havde været Kopist, tog sig af ham og sendte ham til Norge med Baron Beust,³⁾ der skulde inspicere de derværende Saltværker. Det blev en ganske fornøjelig Rejse; Baronen var yderst elskværdig mod sin Ledsager og lovede at lægge sig i Selen for ham; men foreløbig blev det materielle Udbytte kun ringe, Rejseomkostningerne blev ikke engang betalte, og, skønt Friis bragte sig selv i Erindring ved enhver Vakance, var »Naadens Dør altid lukket«. Den 9. Maj 1742 fødtes den første Søn, der efter Farfaderen fik Navnet Palle, og som kom til at gøre sin Fader mange Sorger, som denne rigtig nok selv havde forskyldt.

I 1741 ægtede Christiane Hørnings lidt ældre Søster, Sophie Amalie,⁴⁾ den russiske Adelsmand Adam Olsufiew, der dengang var Attaché ved det russiske Gesandtskab i København, men som ved sin Død 1785 var Gehejmeraad, Ridder, første Senator, og Kabinetminister, og dette Svogerskab fik stor Betydning for Møller Friis. I 1740 havde Baron Joh. Albr. Korff afløst Alexei Bestuscheff som russisk Gesandt ved det danske Hof, og her forblev han til sin Død 1766, idet han dog fra 1746—1748 var Minister i Stockholm. Han var ikke velstemt mod Danmark og optraadte, særlig i Begyndelsen, ved adskillige Lejligheder ret brutalt. Han var misfornøjet med, at hans Attaché havde giftet sig ind i en dansk Familie, men kom snart til at synes godt om den unge Frue og endnu bedre om hendes Søster og Svoger, hvem han tænkte paa at skaffe Ansættelse i Rusland, da han ikke kunde komme an herhjemme. Møller Friis havde imidlertid lovet sin Hustru, der gennem sin Søster havde faaet Nys om Sagen, ikke at tage mod et saadant Tilbud uden hendes Samtykke; hun vidste, at

¹⁾ F. $\frac{4}{9}$ 1689, d. $\frac{28}{9}$ 1760.

²⁾ Chr. Aug. Berckentin, Greve, f. $\frac{8}{12}$ 1694, d. $\frac{2}{7}$ 1758.

³⁾ Joach. Fr. v. Beust, f. 1696, var kurpfalzisk Oversaltminedirektør og Gehejmeraad, da han i 1737 indkaldtes til Danmark for at overtage Driften af samtlige Saltværker i Monarkiet; 1739 blev han Generaldirektør og Gehejmeraad, 1757 Gesandt i den nedersachs. Kreds. Død i Eisenach $\frac{26}{3}$ 1751 (L. Bobé: Rev. Pap. VI. S. 590).

⁴⁾ F. $\frac{2}{3}$ 1721, d. 1751.

Frederik III og Christian V havde givet Lorenz Tuxen en skriftlig Forsikring om, at hans Æt kunde gøre sikker Regning paa kongelig Naade og Beskyttelse, saa længe det Oldenborgske Hus regerede i Danmark;¹⁾ Dokumentet var ganske vist gaaet op i Luer sammen med hendes Forældres og Mormoders Formue ved Københavns Ildebrand 1728; men det kunde dog maaske være heldigt, om Kongen blev mindet herom, og hendes Onkel besad et Manuskript, som bekræftede hendes Paastand. Friis begav sig da op til Overhofmarskalk Reitzenstein²⁾ og præsenterede ham en Supplik, hvori han blandt andet beraabte sig paa, at Gehejmerraad Beust havde lovet at skaffe ham Ansættelse; men da Overhofmarskalken havde faaet at vide, hvem Ansøgeren var, sagde han, at han ikke maatte modtage nogen Memorial fra ham. Harmdirrende erklærede Supplikanten, at en ildesindet Person maatte have bagvasket ham; ingen kunde bevise, at han havde begaaet nogen uædel Handling eller opført sig slet. Reitzenstein lovede saa at forelægge Kongen Sagen, og næste Dag meddelte han, at Hs. Majestæt tillod ham at indsende Ansøgninger baade gennem Departementet og gennem Overhofmarskalken; det gjorde han, men Resultatet blev stadigt negativt. Træt og ked af det hele tog han saa imod et Tilbud fra Korff om Ansættelse ved Regeringen i Kiel eller som russisk Resident i Lybæk, og der blev aabnet Forhandlinger med Storkansler Bestuscheff herom.³⁾

Saaledes stod Sagerne, da Møller Friis en Dag hos Olsufiew saa den preussiske Chargé Heusinger⁴⁾ staa i en Vinduesforfybning i ivrig Samtale med den sachsiske Legationssekretær; han lyttede og hørte Preusseren sige, at hans Herre og Kejserinden af Rusland havde sluttet en Alliance,⁵⁾ der vilde overraske de andre Hoffer, ogsaa det danske. Møller Friis meddelte sin Husvært og Ven, Prokurator Lawson,⁶⁾ hvad han havde hørt, og denne, der selv gav sig lidt af med Spionage, raadede ham til at meddele Hoffet den interessante Nyhed, og tilbød at overbringe den i hans Navn; det gjorde han da ogsaa, og Overkammerjunker v. d. Lühe⁷⁾

¹⁾ I 1670 blev der tilsagt Lorenz Tuxens Søn, Christian, en aarlig Pension paa 500 Rdlr. (Sjæll. Tegn. 14/9 1670).

²⁾ Joh. Christoph v. Reitzenstein, f. 20/5 1698, d. 27/4 1767.

³⁾ Alexei Petrowitsch Bestuscheff-Rjumin havde været russisk Gesandt i København fra 1734—1740 og blev derefter Minister; Kejserinde Elisabeth gjorde ham i Decbr. 1741 til Kansler.

⁴⁾ Daniel Ehrenfried v. Heusinger, f. 1693, d. 1766.

⁵⁾ Se herom J. G. Droysen: *Gesch. d. preuss. Politik*, 5. Del, 1. Bind, S. 46. f.

⁶⁾ Andreas Lawson, f. 1704, d. 1758. *Dsk. biogr. Lex. B. X. S. 406.*

⁷⁾ Volrad August v. d. Lühe, f. 1705, d. 1778. *Dsk. biogr. Lex. B. X. S. 502 f.*

der var *maitre des requêtes*, bragte Meddelelsen til Kongen, der forelagde den for sit Konseil; men Schulin erklærede imidlertid, at det var løs Tale. Da Sandheden nogle Uger efter kom for Dagen, sendte Kongen sin højt betroede Kammertjener og Kabinetssekretær Schrøder¹⁾ til Møller Friis med 200 Speciesdukater og Paalæg om at udspionere Baron Korff og i direkte Breve meddele Kongen hans Ord og Gerninger, hvor betydningsløse de end kunde synes at være; Schrøder, og i hans Fraværelse den anden Kammer-tjener, skulde besørge Korrespondancen. Møller Friis frabad sig den farlige Kommission hos en Mand, der havde vist sig som hans Ven og Velgører og tilføjede, at han var ganske uskikket til dette Hverv, da han »ved Guds Naade af Naturen var ærlig, taknemlig, aabenhjærtig og uden Svig.« Schrøder maatte gaa med uforrettet Sag, og Madame Møller Friis takkede Gud for, at hendes Mand havde været saa standhaftig; men 2 Dage efter kom Fristeren igen, ringlede med Dukaterne og sagde, at Kongen ikke havde taget Afslaget ilde op, men mente at have Ret til at paalægge sin Arveundersaat et saadant Hverv; til Gengæld forsikrede han ham om sin Naade for ham selv og hans Familie, tilsagde ham et anstændigt aarligt »Gehalt« og lovede ham Forfremmelse. Han udbad sig nu 24 Timers Betænkningstid, raadførte sig med sin Hustru, som »havde faaet en skarp Forstand, megen Forsigtighed og Diskretion samt skarp Dømmekraft af Vorherre«, og de blev enige om, at man burde gaa den Vej, Himlen havde anvist; den viste sig siden at være tornestrøet og farlig for ham, Hustru og Søn; men han synes hele Livet igennem at have været fast overbevist om, at Vejen var hæderlig, og at han aldrig havde handlet ilde hverken mod dem, han udspionerede, eller mod dem, han arbejdede for, men at han havde tjent sin Konge og sit Fædreland som en ærlig Mand. Han modtog Pengene, og fra 1742 og næsten lige til sin Død, i samfulde 50 Aar, var han hemmelig politisk Agent.

For Christian VI var det af største Betydning at kende Ruslands Planer, der i 1742 var i Krig med Sverig, som blev saa haardt trængt, at det i September maatte rømme hele Finland. Da Kong Frederik af Sverig var gammel og barnløs, var Tronfølgerspørgsmaalet aktuelt, og baade i Danmark og i Sverig var der nogen Stemning for Tilvejebringelsen af en Personalunion mellem de nordiske Riger under den danske Konge. Svenskerne turde dog ikke støde Kejserinden af Rusland, der havde taget sin Søstersøn, den lille gottorpske Hertug Carl Peter Ulrik, under sine Vinger; da han tillige var Sønesøn af den nys afdøde Dronnings Søster, var hans Udsigter ikke daarlige. I Vinteren 1741—42 havde Korff uden

¹⁾ Joh. Chr. Schrøder, g. 1744 m. Abigael Luja, var 1755 Etatsraad.

Held arbejdet for, at Rusland og Danmark som Fælleskandidat skulde opstille Carl Peter Ulrik, der skulde ægte Kong Christians Datter, Prinsesse Louise¹⁾; den 5. Novbr. 1742 valgte de svenske Stænder i deres Nød og Vaande Hertugen til Tronfølger i det Haab derved at vinde Kejserinden; men denne havde lige forinden valgt ham til sin Efterfølger, og han var gaaet over til den græske Kirke. Saa var hans Kandidatur opgivet; men den danske Kronprins Frederiks Chancer var ikke bleven stort bedre; Frankrig saa ham nødigt paa Sverigs Trone, og Kejserinden af Rusland interesserede sig levende for Carl Peter Ulriks Fætter, Adolf Frederik af Holsten.

Møller Friis gik grundigt til Værks, da han først havde paa- taget sig Hvervet; han begyndte med at studere Korffs Karakter og »smigre hans Faiblesser«; i Løbet af et Par Uger vandt han Baronens fulde Tillid og kunde give Kongen »et plausibelt Haab om hans Følelsers Forandring«; hidtil havde den russiske Gesandt og det danske Hof hadet hinanden af et godt Hjærte. Foreløbig mærkede man nu ikke noget til, at Korffs Følelser var bleven blidere, men Møller Friis vandt Terræn, og med faa Dages Mellemrum bragte hans flittige Pen Oplysninger om, hvor Gesandten færdedes, hvem han modtog o. s. v., og i Begyndelsen af Nvbr. 1742 kunde han levere Kongen en Kopi af den russiske Envoyés Skrivelse til Kejserinden af 30. Oktbr., der efterfulgtes af mange, mange flere; Spillet fortsattes i en lang Aarrække, stadig uopdaget; det vil sige, Korff vidste godt, at han blev udspioneret, og at hans Breve blev brudte;²⁾ det var jo dengang Brug i alle Lande, men han var ikke klar over, hvem der tog sig af det. »Korffs Papirer«, der gaar fra 1742—1761, udgør en statelig Række Pakker i Rigsarkivet; de første Aargange er for saa vidt de interessanteste, som de indeholder en hel Del Oplysninger om Baronens Privatliv; de senere bestaar saa godt som udelukkende af Kopier og Ekstrakter af ind- og udgaaende Skrivelser. Det hjalp ikke, at man skiftede Chiffer; den drevne Spion kunde altid faa fat paa Nøglen.³⁾ Nogen Hjælp har han jo nok faaet af Svogeren, men Olsufiew tog først fat for Alvor paa et senere Tidspunkt; som saa mange andre Russere i ældre og nyere Tid var han ikke ubestikkelig. Møller Friis færdedes ganske som Ligemand mellem Diplomaterne og vedblev hele Livet igennem at høre til det gode Selskab; en Dag var han med Korff i Taarbæk, en anden Dag deltog han med Olsufiew og Heusinger i en dundrende Middag paa et russisk Orlogsskib, hvor de to

¹⁾ F. 1726, d. 1756; g. $\frac{1}{10}$ 1749 m. Hert. Ernst Fr. Carl af Sachsen-Hildburghausen.

²⁾ Møller Friis' Indb. af $\frac{28}{7}$ 43. (Korffske Papirer).

³⁾ Møller Friis' Indb. $\frac{10}{10}$, $\frac{17}{11}$ 43.

fremmede Diplomater blev meget berusede; næste Dag var han efter Indbydelse til Morgente hos den preussiske Chargé og benyttede et ubevogtet Øjeblik til at læse og kopiere et Brev fra Kong Frederik II, som laa fremme paa et Bord.

Der var nok at gøre i 1743, for Ruslands Indflydelse paa skandinavisk Politik var vedblivende stor; den 26. Juni sluttedes Fredspræliminærer i Åbo, hvor Svenskerne bl. a. lovede at vælge Adolf Frederik til Tronfølger; Valget fandt Sted den 3. Juli; Dal-karlene, der havde rejst sig for at sætte Prins Frederiks Valg igennem, blev slagne; ved den endelige Fred blev der ikke givet noget Tilsagn om Slesvig og Holsten, og Adolf Frederik vilde ikke give Afkald. Christian VI besluttede da at bruge Magt mod det ved Krigen med Rusland stærkt svækkede Sverig; der blev truffet Forberedelser til Angreb baade paa Skaane og over den norske Grænse; men da Rusland stillede et Hjælpekorps til Sverigs Raadighed, og da saa at sige hele Europa var imod, at Freden blev brudt, blev der aabnet Forhandlinger, der førte til, at Sverig ved en Overenskomst af 24. Febr. 1744 lovede ikke at forstyrre Freden; men Adolf Frederik vilde ikke forbinde sig til ikke at indblande sig i det slesvigske Spørgsmaal, naar engang den ældre, af Carl Peter Ulrik repræsenterede, holsten-gottorpske Linie uddøde. Da det nu var afgjort, at Gottorperne skulde regere baade i Sverig og Rusland, var Danmarks Fremtidsudsigter ikke de allerlyseste. Gennem Møller Friis' Indberetninger, som fulgte paa hinanden med faa Dages Mellemrum, kan man ganske godt følge Begivenhedernes Gang i 1743; de Korffske Papirer yder for dette Aar en underholdende og afvekslende Læsning; de indeholder tillige Kopier af andre Diplomaters Papirer; den utrættelige Spion har ogsaa beskæftiget sig med den svenske Ambassadør, Carl Gustav Tessins¹⁾ Depecher; der blev fra svensk Side virket for et Giftermaal mellem Prinsesse Louise og den nye Tronfølger; men Christian VI vilde ikke indlade sig derpaa. Om Korffs Privatliv faar man adskillige Oplysninger; hans Pengesager var i en maadelig Tilstand, Gagen slog ikke til, hans Veksler blev protesterede, Kreditorerne plagede ham; hans Humør var langt nede, han blev hidsig og forløb sig, men tog villigt mod Friis Møllers Advarsler og Raad, skønt denne aldrig vilde besvare de intrikate Spørgsmaal om danske Forhold, som han rettede til ham.

Møller Friis' vanskelige og farlige Arbejde blev ikke overvætted godt betalt. »Müller trænger nu baade til Husleye og til Windter Provision«, skriver Lowson den 17. Sptbr. 1743 til

¹⁾ F. 1695, d. 1770, en af Sverigs mest ansete Diplomater og Statsmænd, en fintdannet og kunstelskende Personlighed.

Schrøder, »hand har ingen anden ressource end Kongens Naade og gracieuseté, og den appellerer han stadig til«. Det hjalp, og nogle Uger senere takker Friis i et meget ydmygt dansk Brev Kongen for 100 Rdlr. til Husleje, Brændsel og Fødemidler. Christian VI var ellers meget tilfreds med sin Spion; han var under Tiden gennem ham bedre underrettet end Konseillet, hvad der vakte Mishag hos Excellencerne, der søgte at blive af med Konkurrenten ved at tilbyde ham gode Stillinger i Norge eller Oldenburg, men Kongen vilde ikke af med ham. Hans stadige Omgang med Korff havde imidlertid vakt Opsigt; Folk, der vilde ham vel, advarede ham, andre, der vilde ham ilde, angav ham og det baade for Hoffet og for Korff; den engelske Gesandt, Titley,¹⁾ sagde til Baronen, at han nærede en Slange ved sin Barm. Man søgte ogsaa at skræmme Madame Møller Friis ved at forestille hende, hvor farligt det var for hende og hendes Mand, at Korff og andre Fremmede saa hyppigt kom i deres Hjem. Sagen var jo den, at Christian VI. København var et af de kedsommeligste Steder paa Jorden; enkelte fornemme Damer holdt en Art »Salon«, hvor der blev spillet Kort og superet, men ellers var det smaat med Selskabeligheden; i Møller Friis' Hjem var der derimod livligt: hans Hustru og dennes Søstre, Fru Olsufiew og Christine Louise,²⁾ var unge, kultiverede og musikalske. Nogen helt behagelig Gæst var Korff dog ikke; en Dag da han sad inde hos Damerne, traadte Olsufiew ind i Stuen; Baronen spurgte ham, om han vidste, at man søgte at dechifrere hans Depecher, og at man dertil brugte en infam Kanaille, der kom i hans Hus; kunde han faa fat paa den Spitzbub, vilde han knække Halsen paa ham. Disse kraftige Udtryk gjordé et stærkt Indtryk paa den stakkels unge Kone, der ventede sit andet Barn; men hun betvang sig og lod sig ikke mærke med noget; fra den Stund blev hun imidlertid hjemsogt af hysteriske Anfald, som hun aldrig blev af med. Korff gjorde dog ikke hendes Mand ringeste Fortrød, men viste ham stadig Tillid; hans Følelser overfor Christian VI blev stadig blidere; han ytrede endog engang ved sit Taffel, »at han hellere vilde brække en Finger end gøre denne gode Konge noget imod«.

Den gode Konge holdt stadig sin Agent hen med Forsikringer om sin Naade uden at give ham Beviser derpaa til stor Forbavselse for Gehejmeraad Beust, der i 1744 kom til København og ved sin første Audiens beklagede sig over, at hans gamle Ven, der havde været med ham i Norge, endnu ikke var bleven befordret. Kongen

¹⁾ Walter Titley, f. 1700, d. 1768, repræsenterede Storbritannien i Danmark fra 1750 til sin Død.

²⁾ F. ¹⁸/₁₂ 24, d. 1779, g. ²²/₇ 1748 m. Justitsraad, Kammeradvokat, General-fiskal Jens Michael Sonne, f. ¹⁸/₁₂ 1724, d. ²³/₇ 1779.

erklærede da, at hans Ven skulde faa en saadan Stilling, at han kunde leve standsmæssigt og endda betale sin Gæld. Dette Løfte blev dog kun til Dels holdt: Kongen lod Møller Friis vide, at han skulde faa den indbringende Stilling som Byfoged i København; han maatte dog ikke fortælle det til nogen, før Konseillet havde udtalt sig. Embedet blev givet til en anden, og han fik den langt ringere Stilling som Notarius publicus i København, der var bleven ledig ved Rasmus Æreboes Død den 24. Oktbr. 1744. Konseillet forestillede Kongen, at dette Embede krævede en dygtig og sprogkyndig Mand og passede udmærket for Friis. Denne blev rasende, tilbagesendte Bestallingen,¹⁾ skrev flere Supplikker til Kongen, som dog aldrig fik dem at se, da Kancelliet holdt dem tilbage, og søgte Audiens; det kom til dramatiske Scener i Forgemakket; man maatte med Magt holde ham tilbage, og det lykkedes at undgaa Skandale. Prokurator Lowson blev sendt op til Møller Friis' Hustru, der for ikke længe siden havde faaet en lille Pige;²⁾ han forestillede hende, at hendes Mand havde baaret sig højst ubesindigt ad, og had hende overtale ham til at føje sig i Skæbnen; gjorde han det, vilde han blive Assessor i Højesteret med Udsigt til den første vakante Gage; skulde det vise sig, at Notariatet ikke indbragte 1600 Rdlr. om Aaret, vilde Partikulærkassen tilskyde det manglende. Han lod sig da overtale; næste Aar fik han Lov til under eget Ansvar at lade Embedet bestyre af en Fuldmægtig, og i 1756 blev det tilladt ham at afstaa det til Christen Schmidt, der maatte betale ham 2 Tredjedele af Embedets Indtægter som Pension; denne Byrde hvilede paa ham, til baade Tuxen og hans Enke var døde, d. v. s. i 40 Aar.³⁾ I 1745 tog Kongens Helbred kendeligt af, og Møller Friis, der af sørgelig Erfaring vidste, hvor skæbnsvangert et Dødsfald kunde blive for ham, besluttede at gøre Skridt til at sikre sig sit aarlige Tilskud. Kongen stillede sig meget velvilligt, udtalte sin Tilfredshed med hans Redelighed og Flid og erklærede, at Tilskuddet skulde han faa; kun maatte han gøre ham den Glæde, at faa Korff til at anbefale det. Friis vilde jo nødigt, men maatte dog tilsidst henvende sig til Baronnen, der næste Kurdag »talte derom til Overkammerjunker v. d. Lühe med største Godhed og Velvilje og viste i Ansigt og Gebærder saa varm Deltagelse, at Kongen, der gennem et skjult Hul i Døren saa det hele, lod v. d. Lühe give ordret Rapport og derefter meddele Baronnen, at Kongen paa Grund af hans ædle Forbøn opfyldte hans Ønske«. En kongelig Ordre, dateret Christiansborg 23. Marts 1746 tilstod Friis Møller et aarligt Tilskud af Partikulærkassen paa 400 Rdlr., indtil han

¹⁾ Dat. Frederiksberg ²⁰/₁₁ 1744.

²⁾ Ida Chatrine, f. ¹¹/₁₀ 44, d. ugift 1775, begr. ⁹/₃.

³⁾ F. 1721, d. 1810. Dsk. biogr. Lex. B. XV. S. 209 f.

var bleven befordret »zu einer andern convenabeln Bedienung«, altsaa som Ventepenge; efter Haanden voksede Beløbet til 700 Rdlr. Ikke længe efter fik Møller Friis Ordre til at indgive Ansøgning om at blive virkelig Justitsraad og Assessor i Højesteret; ogsaa denne Ansøgning skulde Korff, der var bleven rappelleret og ansat som Gesandt i Stockholm, give sin Anbefaling; det var Kongens eget Indfald; den fromme Monark var ikke uden Malice. Ved selve Afskedskuren skulde Baronnen henvende sig til Gehejmeraad Schulin, med sin Forbøn, og de to Mænd, der hadede hinanden saa inderligt, skulde forsones i den fælles Omsorg for Friis, hvem Schulin i øvrigt heller aldrig havde kunnet døje. Alt gik fortræffeligt, og Korff rejste til Sverig, hvorfra han noget efter sendte sin Protégé et Brev med Forespørgsel om, hvorledes det gik med Udnævnelsen; dette Brev indsendte han og fik Ordre til at møde hos Schulin, som den 3. August modtog ham meget venligt paa Frederiksdal og velvilligt hørte paa hans Forsikringer om hans Karakters Renhed m. m., hvorefter han sagde, at baade Kongen og Korff havde anbefalet ham varmt, og at han selv ansaa ham for en ærlig og dygtig Mand. »I Overmorgen er Sagen ekspederet; paa mit Venskab kan De stole«. Men Konseillet kom ikke til Hirschholm den 5., og Dagen efter, den 6. August 1746, »døde den fromme Konge«.

Friis' Forsøg paa at komme i Forbindelse med den nye Konge syntes ikke at skulle kronnes med Held. Gehejmeraaderne i Konseillet holdt ham hen; men saa kom Korff ham atter til Hjælp; i et Brev, fuldt af Lovtaler over den afdøde Konge, udbad han sig nogle Oplysninger af privat og offentlig Art, og forsynet med dette Dokument drog Friis ud til Frederiksborg for at spørge, om han maatte besvare det. Overhofmarskalk A. G. Moltke¹⁾ overbragte Brevet til Kongen, der beholdt det og lod ham vide, at han endelig maatte blive ved med at dyrke Korffs Venskab; hans Fortjenester skulde blive rigeligt belønnede. Hermed var Friis introduceret hos Moltke, der viste ham megen »Huldsalighed, Mildhed og Godhed« og gav ham mange gode Løfter, som aldrig fuldt blev indfrie. Erfaringen havde gjort Friis mistroisk; han tilskrev sig selv en Del af Skylden for sit ringe Held, idet han aldrig havde kunnet være »paatrængende, krybende, nederdrægtig og

¹⁾ Adam Gottlob Moltke (1710—1792), var straks efter Fr. V. Tronbestigelse bleven Overhofmarskalk og havde, saa længe Kongen levede, stor Indflydelse paa Statsstyrelsen og ikke mindst paa Udenrigspolitikken. Møller Friis forstod udmærket godt at lavere mellem ham og den virkelige Udenrigsminister.

begærlig«; men han havde et aabent Øje for sine egne Fortjenester: »For Gud og Mennesker kan jeg sige«. hedder det i hans Autobiografi fra 1786, »at jeg ofte har bragt de 2 senest afdøde højsalige Konger de største og vigtigste Efterretninger, bilagt mange Tvistigheder, hævet Misforstaaelser, ændret Følelser, skabt Ven-skab og Tillid mellem Ministre, der nærede Afsky for hinanden, stadig bleven brugt i de mest kildne Affærer, altid bleven kaldt til Hjælp, naar Sagerne gik i Staa, udsaaet Tanker, der skulde slaa Rod o. s. v.« Man maa give ham Ret i, at det er umuligt at faa alle Enkeltheder med, og saa var Lønnen dog saa ringe, og Naadesbevisningerne saa sparsomme. Det var Forholdet til Rusland, som Friis særlig studerede, og her mente han at have indlagt sig stor For-tjeneste; i 1748, da Korff var kommet tilbage til København fra Stock-holm, hvor han ikke havde gjort ubetinget Lykke, fik Friis i Kommis-sion at meddele det danske Hof, at det russiske var villigt til Mindelig-hed »at bilægge Stridighederne om Slesvig-Holsten paa Betingelser, som ikke tidligere var komne i Spørgsmaal«. Det er antagelig det Oldenborgske Mageskifte, der sigtes til; i øvrigt var Rusland i disse Aar særlig ivrigt for at sikre sig Danmarks Alliance mod Sverig; Tilnærmelserne blev dog køligt modtagne baade af Regeringen i København og af dens Repræsentanter i Stockholm og Petersborg, og det skønt man ikke var velvilligt stemt mod Sverig, særlig ikke mod Tronfølgeren; men man vilde ikke lade sig skubbe frem af Rusland. Schulin foretrak at læmpe sig frem ved Frankrigs Hjælp, hvad der ogsaa lykkedes; den 7. August 1749 blev der sluttet Præliminærer mellem Frederik V og Adolf Frederik, og den 25. April 1750 blev de til en Traktat, hvorved den svenske Tronfølger forpligtede sig til, hvis den gottorpske Del af Holsten tilfaldt ham eller hans Descendens, at afstaa den til Kongen af Danmark mod Oldenburg, Delmenhorst og 200 000 Rdlr. Hvis Carl Peter Ulrik døde uden Efterkommere, hvad der var god Udsigt til, vilde det holstenskgottorpske Spørgsmaal være gaaet i Graven med ham; destoværrer var i hvert Fald hans Gcmalinde ikke barnløs ved hans Død. Schulin, som havde været Sjælen i Modstanden mod Rus-land, var død 13. April 1750. Saa vel Kejserinden af Rusland som hendes Storkansler hadede ham inderligt, og det var maaske ikke helt let for Bestuscheff at tildele Korff en ordentlig Røffel, da han engang havde gjort et saare klodset Forsøg paa at faa Schulin styrtet. Den yderst forsigtige Møller Friis, der jo heller ikke elskede Schulin, har dog næppe haft noget hermed at gøre.

I 1749 tog Frederik V sig sammen og gav Møller Friis en Belønning, der ikke kostede ham noget. Han havde modtaget en Supplik fra Friis, der ansøgte om en Pension for et Par af sin Hustrus Kusiner og som Bilag havde ladet medfølge en Del Oplysninger

om Lorenz Tuxen og hans Efterkommere.¹⁾ Ved Gennemlæsningen af dette Skrift gik det op for Kongen, at de Beretninger om Dronningens Ridefogeds Bedrifter, som den gamle Berider Hartmann²⁾ havde fortalt ham, ikke var Æventyr, men virkelig Historie, og gennem Overhofmarskalken lod han Møller Friis sige, at han vilde ophøje ham i Adelstanden »i Betragtning af min Tjenestes Lighed med den, min Hustrus Oldefader havde ydet« (!). Han skulde indsende en Supplik, hvori hans eget, hans Hustrus og dennes Søskendes Navne var opførte, og fremtidig skulde han undertegne sine Skrivelser med Navnet Tuxen, skønt Patentet først kunde udfærdiges 4 Uger senere. Dette er dateret 31. Marts 1749. »Vaabenskjoldet, tværdelt ved en Sølvbjælke af Rødt, hvori en Krone, og Grønt. Hjælm med 4 Traller: en sortebrun Skansekurv, hvoraf opspringer en halv Guld-Løve og en halv Sølv-Mynde med Guld-Halsbaand, hver til sin Side. Skjoldholdere: 2 tilbageseende Sølv-Mynder med Guld-Halsbaand«. Den nye Adelsmand paastaar, at Konseillet af al Magt søgte at hindre hans Ophøjelse, men at Kongen satte sin Vilje igennem; Schulin levede jo endnu dengang.

I 1750 blev der paa Storkansler Bestuscheffs Forslag indledet Underhandlinger mellem Carl Peter Ulrik og den danske Regering, hvor Johan Hartvig Ernst Bernstorff nu ledede Udenrigspolitikken. Forhandlingerne førtes mellem den holstenske Minister Baron Pechlin³⁾ og den danske Gesandt Lynar⁴⁾. Paa sine Ministres Raad var den unge Storfyrste ved at gaa ind paa det foreslaaede Mageskifte, da Storfyrstinde Katharine lagde sig imellem og fik sin Mand til at afbryde Forhandlingerne. Lynar havde ikke søgt at vinde hende for Sagen, og det havde krænket hende dybt; forgæves prøvede han at faa Kejserinden til at tage Affære, hun afviste ham. Han blev rappelleret i 1751 og afløst af Kammerherre Moltzahn,⁵⁾ en elskværdig, smuk og taktfuld ung Diplomat, der var meget ivrig i Tjenesten; men han kunde ikke overvinde Storfyrstens Stædighed, skønt Bestuscheff gerne saa Mageskiftet gennemført, og skønt Katharina nu stillede sig mere velvilligt overfor Sagen.

Medens der saaledes forhandlede officielt i St. Petersborg, fortsatte Tuxen sit underjordiske Arbejde under store Vanskelig-

¹⁾ Det er ikke lykkedes at finde Supplikken eller Kusinernes Navne. I Ny Kgl. Saml. 2137⁴, Kgl. Bibl. findes en Del Oplysn. om Lorenz Tuxen, som Møller Friis har samlet.

²⁾ Hans Hartmann, f. o. 1669, d. 1753.

³⁾ Johan Friherre Edler v. Löwenbach v. P., f. 1677, d. 1757. Dsk. biogr. Lex. B. XII. S. 606.

⁴⁾ Rochus Fr. Lynar, f. 1708, d. 1781. Dsk. biogr. Lex. B. X. 525—530.

⁵⁾ Joh. Lotharius Fr. v. Moltzahn, f. 1719, d. 1756. Dsk. biogr. Lex. B. XI. S. 437.

heder; Korff var nemlig i Miskredit hos sin Regering, der Maaneder igennem lod ham vente paa Svar paa Breve og Forespørgsler. En Del af Tuxens Virksomhed gik nu udenom Gesandten. Svogeren, Olsufiew, der i 1751 havde mistet sin Hustru, blev kort efter kaldt tilbage til Rusland, hvor han indtraadte i Regeringskollegiet og snart efter blev Overceremonimester; med ham fulgte Tuxens ældste Søn, den 9-aarige Palle, der af Partikulærkassen fik en aarlig Pension »for at uddannes i Sprog«;¹⁾ Meningen var imidlertid, at han skulde være Adressat, naar Faderen skrev til sin Svoger. Den stakkels Dreng gik en sørgelig Fremtid i Møde; han fik en daarlig Opdragelse og gik i Stykker. Skylden var Faderens, som ofte jamrer over sin »opofrede« Søns Skæbne; men som ikke havde Øje for, at det var ham selv, der havde handlet uforsvarligt. Tuxen var i 1750 kommen i Forbindelse med Bernstorff, der syntes bedre om ham end Schulin, og i 1755 blev han sendt i Mission til Rusland, efter at være bleven pyntet med en Generalauditors Tittel, som paa hans Rejsepas blev forhøjet til Generalkrigskommissær, der i Rusland var ligestillet med Generalløjtnant. Bestallingen fik han først i 1764, men saa var den til Gengæld gratis.²⁾ Hans Instruks er dateret Fredensborg 4. Juli 1755:³⁾ Kongen har ikke blot givet ham Lov til at rejse til St. Petersborg, men vil ogsaa under hans Ophold dér anvende ham i sin Tjeneste i Tillid til hans Troskab og Diskretion. Han maa ikke meddele nogen som helst noget om Hs. Majestæts Hensigt, men skal ufortøvet tiltræde sin Rejse. Ankommen til Petersborg skal han melde sig hos den danske Gesandt, men maa ikke give denne Anledning til at tro, at han rejser i kongeligt Ærinde. Samme Forsigtighed skal han udvise overfor alle; han maa gerne søge passende Selskab og komme i gode Huse; men han skal bestræbe sig for at undgaa at komme i Berøring med russiske og fremmede Ministre. Kun sin Svoger, Ceremonimester Olsufiew, skal han, hvis han faar Sikkerhed for, at han er tilstrækkelig venligsindet og paalidelig, i dybeste Fortrolighed meddele, at Kongen vel ikke har sat ham ind i de Forhandlinger om en Venskabs- og Mageskifte-Traktat, der er fort mellem Allerhøjstamme og Storfyrsten, men at han dog har bemyndiget ham til at love Hr. Olsufiew, at hvis Sagen inden Aar og Dag kommer i Orden, vil Kongen den Dag, Udvekslingen af Landene sker, betale Rigsvicekansler Grev Woronzoff⁴⁾ og Overgeneral Peter Schuwaloff⁵⁾ hver 40 000 Rdlr., medens Ceremoni-

¹⁾ Partikulærkasseregnsk.. Kgl. Resolut. $\frac{3}{4}$ 1751.

²⁾ Aaben Ordre til Stempelpapirforvalteren af $\frac{26}{9}$ 1764.

³⁾ Geh. Registraturen 1755.

⁴⁾ Mikael Larisnowitsch, Gr. af W., f. $\frac{12}{7}$, 1719, d. Decbr. 1805.

⁵⁾ Peter Ivanowitsch S., d. $\frac{15}{1}$ 1762.

mesteren for sin Ulejlighed skal have 4 000 Rdlr. Da »General-auditørens« Kommission kun bestaar i at gøre sin Svoger denne fortrolige Meddelelse, behøver han ikke at blive længere i Petersborg, end til han har faaet Olsufiew's Svar og gennem ham en Udtalelse fra de to Ministre, om de er villige til at gaa ind paa Sagen eller ikke. Skulde de ønske at tale med ham selv, skal han paa enhver Maade søge at undgaa det; Russerne er mistænksomme og særlig drevne i at trænge til Bunds i forborgne Sager. Skulde der komme noget ud om hans Ærinde, vilde det være meget »empfindtligt« for Hs. Maj. og til Skade for hans Tjeneste. Saa længe han er i Rusland, maa han slet ikke skrive hjem.

Umiddelbart før sin Afrejse skal han sætte Gesandten ind i Sagen, meddele, hvad der er opnaaet, og forevise ham sin Instruks, saa at han — om fornødent — kan fortsætte og afslutte de indledede Forhandlinger.

Forsynet med en pæn dansk Generalmajorsuniform afrejste Tuxen den 8. Juli 1755 fra Helsingør,¹⁾ ledsaget af sin Hustru, og en Uge efter kom de til Kronstadt, hvor hun forblev, medens han næste Dag drog til Petersborg for at træffe Svogeren; da han forekom ham noget »flygtig og overfladisk«, satte han ham ikke straks ind i Sagen, men opsatte det, til han havde studeret ham nøjere. Svogeren indbød ham til at bo nogen Tid paa hans Landsted, han tog med Tak mod Indbydelsen, hentede sin syge Hustru og tilbragte et Par Uger i Olsufiew's smukke Hjem. Den 21. Juli var han hos den danske Gesandt og overrakte ham en Skrivelse fra Bernstorff af 4. Juli, hvori der stod, at Kongen ikke havde villet nægte »le sieur Tuxen« Tilladelse til at besøge sin Søn, som han lod opdrage i Petersborg; Ministeren bad Gesandten vise ham Venlighed og yde ham Beskyttelse; hvis hans Hustrus Helbred tillod det, vilde han rejse hjem i Løbet af Efteraaret, og Gesandten maatte da ikke forsømme denne Lejlighed til med Sikkerhed at afsende Breve til det danske Hof.²⁾

Under Samværet paa Landet blev det gamle fortrolige Forhold mellem Svogrene lidt efter lidt retableret. Da Olsufiew satte Tuxen ind i alle sine Forhold, begyndte denne ganske langsomt at trække Forhænget til Side; først lod han ham se et lille Glimt af Øjemedet med Sendelsen; men da Olsufiew ytrede, at han ønskede Sagen al mulig Fremgang, men at han af Hensyn til Storkansleren og Kejserinden ikke turde befatte sig med den, blev Forhænget atter trukket for; der herskede en trykket Stemning paa Landstedet: Tuxen var nedslaaet, hans syge Hustru dybt bedrøvet.

¹⁾ Sin Rejsefærd har han skildret udførligt i »Journal-Rapport ved min Retour fra St. Petersborg Sptbr. 1755«.

²⁾ Geh. Reg.

Olsufiew spurgte om Grunden til deres Sorg, og da han fik den at vide, bad han om et Par Dages Betænkningstid; da de var gaaede, erklærede han sig rede til at tale om Sagerne; det var akkurat en Uge efter Svogerens Ankomst til Rusland. Tuxen satte ham nu ind i sin Instruks; men han saa noget syrlig ud, da han hørte, at han kun skulde have 4 000 Rdlr.; det vilde jo dog ganske bero paa hans Overtalelser, om de andre gik med; han lod sig først berolige ved Forsikringen om, at han skulde faa meget mere; det var kun af Hensyn til de to høje Herrer, at Summen var sat saa lavt; de maatte have Indtrykket af, at man vurderede deres Fortjenester meget højt. Han fik nu Lov til at læse Instruksen; men da han kom til Grev Schuwaloffs Navn sagde han: »Han kan ingen Verdens Ting udrette, det er Broderen Ivan,¹⁾ Kejserindens Favorit, vi skal have fat paa, hvis der skal opnaas noget; men han tager sikkert ikke mod Penge«. Saa gik han ned i sin Have for i Ro at tænke over Sagen. Ivan Schuwaloff kunde sagtens være ubestikkelig; han havde jo hele den russiske Statskasse til fri Raadighed. For at vise ham en Opmærksomhed foranledigede den danske Regering senere, at han blev gjort til Medlem af »Det kgl. danske Videnskabernes Selskab«; skønt han var alt andet end videnskabeligt anlagt, havde han jo grundlagt Universitetet i Moskwa.

Efter et Par Ugers Ophold paa Landet, flyttede Tuxens ind til St. Petersborg, hvor de havde lejet et Par Værelser, og Olsufiew satte sig i Forbindelse med Ivan Ivanowitsch; han syntes meget forundret over, at man henvendte sig til ham, der hverken var Minister eller politisk interesseret; men da han fik at vide, hvorom det drejede sig, sagde han, at han godt forstod, at det var en for begge Riger vigtig Sag; han vilde gerne forebringe den for Kejserinden, hvis hun vilde høre ham, og det skulde være ham en Glæde at hidrage sit til, at Spørgsmaalet blev løst til begge Staters Tilfredshed. Han vilde imidlertid gerne gøre Bekendtskab med Kongen af Danmarks ekstraordinære Sendebud for at præsentere ham for Dronningen; men det kunde ikke lade sig gøre, da det stred mod Tuxens Instruks.

Imidlertid forhandlede Olsufiew med Vicekansler Woronzoff, der syntes meget interesseret og med Flid studerede Akterne, vedrørende Forhandlingerne med Lynar;²⁾ men Uge efter Uge gik hen, uden at han lod høre fra sig; Tuxen blev utaalmodig og bad om sit Pas; det hjalp for saa vidt, som Vicekansleren lovede ham Svar til 1. Septbr.; men først paa den Dag rejste han til Czarskoje

¹⁾ Ivan Ivanowitsch Schuwaloff, f. $12/_{11}$ 1727, d. $25/_{11}$ 1778. Han grundlagde 1755 Universitetet i Moskwa og 1758 Kunstakademiet i Petersborg.

²⁾ Side 014.

Zelo for at tale med Schuwaloff. Den 4. Septbr. blev Tuxen bogstavelig tvungen til at spise til Middag med Woronzoff, der efter Bordet i Olsufiew's Nærværelse sagde til ham: »Jeg er fuldstændig inde i Sagen; Deres Svoger kender min Mening; De kan stole paa, hvad han i den Sag siger, som om det kom fra mig. Vi ønsker Sagen endt.« Samme Aften fik Tuxen Lov til at tage Afskrift af en Udtalelse, Woronzoff og Olsufiew i Forening havde opsat. Den gik ud paa, at et Forlig kun kunde finde Sted, naar Danmark gav Storfyrsten »Satisfaktion« for Slesvig; den Fuldmagt, han i 1751 havde givet Baron Pechlin, vidnede om hans gode Vilje; men Kongen af Danmarks Tilbud om Grevskaberne og 1½ Million Rdlr. for Afstaaelsen af alle hans Arvelande, var for ringe; vilde Kongen genoptage Sagen, maatte han udtale sig tydeligere om Ækvivalentet for Slesvig..... Vicekansleren (hvis Navn ikke nævnes) erklærede, at, da de to Hoffers fælles Interesse og Kejsereindens Tjeneste var hans eneste Formaal, vilde han af al Magt arbejde paa at føre Sagen til en lykkelig Ende.¹⁾

Den 5. Septbr. var Tuxen hos Kammerherre Moltzahn, hvem han overrakte en Skrivelse af 5. Juli fra Bernstorff,²⁾ der udtalte, at »Generalauditøren« nu skulde give ham fuld Besked om sit Ærinde og om dets Udførelse; naar det ikke var sket tidligere, var det ikke paa Grund af Mistillid til Gesandten, men kun fordi man vilde sætte ham i Stand til med Sandhed at erklære, at han ikke vidste noget som helst om, at Tuxen havde nogen Art af Mission. Havde han Held med sig, skulde Gesandten forsigtigt arbejde videre paa Grundlag af de af ham opnaaede Resultater; var Sagen strandet, skulde dette Forsøg i Stilhed overgives til Forglemmelse. Kongen havde kun grebet dertil, da alle andre Veje syntes lukkede.

Gesandten sagde til Tuxen, at han i 11 Uger havde udrettet mere end de danske Envoyéer i 11 Aar, hvad der jo ikke vilde sige ret meget, og i en meget udførlig Relation,³⁾ som »Generalauditøren« fik med, fortalte han Bernstorff om deres Møder. Han advarede mod at sætte alt for megen Lid til de Udtalelser om Bestuscheff, som Tuxen vilde fremsætte ved sin Hjemkomst; de skyldtes Olsufiew og Woronzoff, som var hans Fjender; hans Stilling var stærkere, end de vilde give det Udseende af; Kejsereinden var altfor overtydet om hans Dygtighed og Paalidelighed til at ville lade ham falde i Unaade; sammen med hende havde han lige ordnet den Traktat med England, som Woronzoff saa ivrigt havde bekæmpet. Gesandten raadede i øvrigt til at holde fast paa Olsufiew's Velvilje, da han arbejdede for Vicekansleren og var yndet af Kammer-

¹⁾ Afskr. i Tuxens Skr. til Krpr. 9/12 1788.

²⁾ Geh. Reg. 1755.

³⁾ Russ. Ges. Rel. 10/9 1755.

herre Schuwaloff, hvad der var det allervigtigste; sluttelig bad han om en Bemyndigelse til at forhandle med »de 3 nyomvendte«; men enhver Mistanke om, at han kendte Tuxens Mission, maatte undgaas; der var Fare for, at Storkansleren, naar han fik at vide, at Vicekansleren var interesseret, vilde ødelægge Sagen, skønt han egentlig havde Sympati for den. »Man kan ikke vente sig noget af Folk her, som handler uden Principper, System og Ærlighed. De bryder sig ikke om at holde fast ved deres Beslutninger, selv naar de erkender, at Sagen er gavnlig; man kan faa dem til at love alt; men de glemmer det, naar de ser deres Fordel derved«.

Alt hvad Tuxen i heldigste Fald havde opnaaet, var, at Vicekansleren ikke vilde modarbejde Bestuscheff, hvis han fik den af Schuwaloff paavirkede Kejserrinde til at stille sig venligt overfor en for Danmark gunstig Afgørelse af den gamle Strid med det holsten-gottorpske Hus; men det Resultat var han uhyre glad og stolt over. Den 14. Septbr. afrejste han, den 21. landede han i Helsingør, og en Uge efter aflagde han Rapport til Moltke og Bernstorff. Efter Moltzahns Udtalelser var Tuxen optraadt med stor Forsigtighed og megen Takt, og hans Sendelse gjorde i alle Tilfælde ingen Skade; stor Fordel høstede han selv ikke af den. Han fik 1800 Rdlr. for Rejsen og saa et Par fine »Kabinetsposter«, med Ret til at bære Uniform. I 1764 fik han som omtalt Patent som Generalkrigskommissær og 1. Jan. 1775 Rang som Generalmajor, og saaledes benævnes han efter den Tid ofte i officielle Breve; han var alle Dage lige saa god Militær som sin lykkeligere Samtidige, Generalmajor Classen; han havde da staaet ved et Regiment. Tuxen havde ventet sig en hel Del mere; ved hans Hjemkomst havde Joh. Ludv. Holstein, der ellers ikke hørte til hans Velyndere, sagt til ham, at naar Forhandlingerne med Rusland engang blev lykkelig endte, kendte han ingen, der mere havde bidraget dertil eller »i højere Grad fortjent en eklatant Belønning« end denne ekstraordinære Gesandt. Men som sædvanligt blev det ved tomme Løfter. Korff modtog ham hjærteligt, omfavnede ham og takkede, fordi han havde virket for ham i Petersborg; hans Fætter, General og Ridder Nikolai Korff, havde meddelt ham, at den Mistillid, man en Tid havde næret til hans Troskab og Paalidelighed, nu var fuldstændig forsvunden. Han tilbød at skaffe ham St. Annaordenen inden Jul og desuden en Pengegave fra Kejserrinden. Tuxen meldte dette til Overhofmarskalken, men fik det Svar, at Kongen befalede ham at frabede sig de russiske Belønninger; naar Sagen var kommen i Stand, skulde han ikke komme til at savne hverken Ordner eller Penge, og saa ventede han videre. Olsuflew lovede at skaffe ham baade Penge og Ansættelse i Rusland, men han turde intet modtage. I Slutningen af 1756 døde Kammerherre Moltzahn, og i

hans Efterfølger, den langt betydeligere Siegfried v. d. Osten, fandt Bernstorff en Medarbejder, der havde gode Betingelser for at ordne Mellemværendet mellem Kongen af Danmark og Storfyrsten; han havde Øjet aabent for, at det gjaldt om at vinde Storfyrstinden, og det lykkedes ham i saa høj en Grad, at hun brugte ham som postillon d'amour. Nu blev der mindre Anvendelse for Tuxens underjordiske Arbejde; han mærkede, at man holdt noget skjult for ham og søgte at sværte ham hos Kongen, hvad han »tydeligt og med passende Respekt« meddelte Bernstorff; særlig syntes han at have bemærket en vis Uvilje, da han i 1756 søgte om Tilladelse til at afstaa Notariatet.

Selvfølgelig var Tuxen og hans Hustru i Petersborg sammen med deres Søn, der nu var 13 Aar gammel; men han omtaler ham ikke; først Aaret efter heretter han, at han fra Professor Modrach, hos hvem Drengen var i Huset, modtog nogle underlige Udtalelser om ham, som Olsufiew havde fremsat for Professoren, der saa meget daarligere kunde forstaa dem, som Onkelen netop nu begyndte at tage sig af ham. Tuxen bad da om Lov til at faa Drengen hjem, men fik intet bestemt Svar; fra Gesandten i St. Petersborg kom der Forespørgsel om, hvorfor Palle Tuxen ikke maatte blive i Rusland; han vilde gerne beholde ham. Bernstorff ansatte ham saa i Gesandtskabet, og v. d. Osten var i Begyndelsen tilfreds med ham. Da der imidlertid senere kom meget ufordelagtige Udtalelser om Drengen, der blev skildret som »en begyndende Cartouche«,¹⁾ sendte Tuxen en betroet Tjener til Rusland for at undersøge Forholdene og tage Drengen hjem med. Men Tjeneren kom aldrig tilbage; han blev til sin Død 1782 hos Olsufiew, der forbød ham at sætte sin Fod i det danske Gesandtskab eller at tale til den unge Tuxen om sit Ærinde. I nogen Tid bragte Palles Breve til Hjemmet kun gode Efterretninger om hans Behandling i Gesandtskabet. I Slutningen af 1760 blev v. d. Osten forsat til Warschau, da han havde lagt sig ud med Ivan Schuwaloff, og Forhandlingerne om Mageskiftet gik i Staa. Den 5. Jan. 1762 døde Kejserinde Elisabeth, og hendes Efterfølger, Peter III, havde kun én Tanke: at hævne den Uret, Kongen af Danmark efter hans Formening havde tilføjet hans Fader. Tuxen fortæller, at det blev sagt ham, at han skulde sendes til Rusland, og at Bernstorff opfordrede ham til at fremsætte sine Betingelser. Han fik et Forskud paa 1 000 Rdlr. og Kongen lod ham forsikre om sin »Naade, Tillid og Belønning«. Der blev imidlertid ikke noget af det hele, og heldigvis kom det heller ikke til Krig mellem Danmark og Rusland; just i det Øjeblik, da Sammenstødet syntes uundgaeligt, blev Czaren styrtet

¹⁾ Louis Dominique Cartouche, f. 1693, d. 1721, berygtet fransk Røver.

og kort efter myrdet. Kejserinde Katharina lod Korff give Forsikring om sit venskabelige Sindelag; v. d. Osten kom atter til St. Petersborg og den 11. Marts 1765 sluttede Frederik V Forbund med Katharina II.

Palle Tuxen blev hjemkaldt i 1762, men kom dog først til København Aaret efter. De Udtalelser, Gesandtskabet sendte om ham, lød ikke godt; Faderen siger dog, at han endnu var et ufordærvet ungt Menneske, ikke uden Vid og fri for grove Fejl. Efter et Aars Ophold i København bad han om at maatte komme tilbage til Rusland; han rejste med Pas som »Kancellijunker«, blev ansat i det holstenske Kancelli i St. Petersborg, der et Par Aar efter blev ophævet, og nu gik det ham en Tid temmelig daarligt, indtil den yngre Broder, Louis, der i 1769 var indtraadt i den russiske Flaade, støttet af Olsufiew, fik ham anbragt som Eskadresekretær og Translatør.

Louis de Tuxen, som var født den 30. Oktbr. 1748, var 10 Aar gammel bleven Volontør og blev 10. Marts 1763 udnævnt til virkelig Søkadet; 6 Aar efter blev han Sekondløjtnant med Gage og fik Tilladelse til at gaa i russisk Tjeneste, hvor han forblev til 1776, da han efter Ønske blev afskediget med Rang som Kaptajn. Han fortalte siden, at han ved en Fest var bleven udmærket af Kejserinden; Natten derefter drømte han, at han stod i en stor Sal, iført en glimrende, ordensbesat Uniform, omgivet af Hoffolk, der bøjede sig dybt for ham; men henne i et Hjørne af Salen saa han sig selv knælende ved en Blok, medens Skarpretteren svingede Øxen over hans Hoved. Denne Drøm gav Anledning til, at han traadte ud af russisk Tjeneste,¹⁾ hvad han ikke kom til at fortryde, da han gjorde en god Karriere herhjemme. Allerede den 4. Septbr. 1776 blev han udnævnt til Inspektør ved Øresunds Toldkammer.²⁾

I de sidste Aar af Frederik V' Regeringstid havde Tuxen det ikke rigtig behageligt; han fik ganske vist sine Penge fra Partikulærkassen, men de blev ligesom slængt hen til ham, hvad der saarede ham dybt; da Forholdet til Rusland nu var meget mindre spændt, var der heller ikke megen Anvendelse for ham. Den 15. Januar 1766 døde Frederik V; som sædvanligt ved et Tronskifte skulde der nu foretages en Revision af Understøttelserne af Partikulærkassen; den nye Konge skulde lige til at stryge Tuxens Navn, da »den ærlige v. d. Lühe forfærdet udbrød: D. M. maa endelig holde inde; det er jo den Mand, som i saa mange Aar har været anvendt i de russiske Affærer«, hvorefter Kongen sagde: »Ja ja! saa maa han vel blive staaende.« Af Partikulærkassens Resolutions-

¹⁾ Admiralinde Müllers utrykte Optegnelser.

²⁾ Bestalling dat. Fredensborg. Dsk. Exped. prot. 1773—1776. 324.

protokol af 1767 fremgaar det, at de 696 Rdlr., Generalkrigskommissær Tuxen hidtil havde faaet derfra, fremtidig skulde betaales af Zahlkassen. Ved Kong Frederiks Død mistede Tuxen en Velynder, og da Baron Korff samme Aar ligeledes døde, mistede han én til. I de dansk-russiske Forhandlinger optraadte der lige efter hans Bortgang en ny Mand, den holsten-gottorpske Gehejmerraad Caspar v. Saldern, og til ham havde Baronen lovet at anbefale sin Protégé. »De skal intet tabe, De maa belønnes baade af Danmark og Rusland for Deres Redelighed og Troskab; jeg skal gøre v. Saldern alting klart«. Man véd ikke, hvad man mest skal beundre, Tuxens eller Baron Korffs Naivitet.

Med Bernstorffs Tilladelse traadte Tuxen i Forbindelse med v. Saldern, hvem det efter Haanden lykkedes ham at vinde, saa at han tilbød at tale hans Sag hos Kongen, hvad han dog frabad sig. Ogsaa Korffs Efterfølger, Generalmajor Michael Filossoffow, viste Tuxen Venlighed, men om Fortrolighed var der ikke Tale. Det var den dygtige russiske Udenrigsminister Nikita Panin, som havde taget Initiativet til de Forhandlinger om Mageskiftet, som førte til den foreløbige Traktat af 22. April 1767, der 6 Aar efter blev afløst af den endelige. Tuxen har sikkert ingen Del haft i disse Forhandlinger, og hans Ruslandsfærd har ikke sat synlige Frugter; Staten har altsaa nok sparet de Penge, Woronzoff skulde have haft; men v. Saldern fik i det mindste 10 Gange saa meget, og Tuxen fik slet ingen Ting. Med Bernstorffs Tilladelse indsendte han i 1768 en uhyre vidtløftig Supplik til Kongen, hvor han skildrede sine store Fortjenester og den ringe Løn, han havde faaet; Grev Moltke refererede Sagen for Kongen, der lovede at have Naade for ham og hans Familie og mindes ham ved Avancement og Ansættelse; men det blev ved Løfterne, og havde ikke Generalløjtnant Hauch,¹⁾ der var Kommandant paa Kronborg, hjulpet ham med et større Laan, havde det set ilde ud; Tuxen var — vistnok i 1764 — flyttet til Helsingør,²⁾ hvor han forblev til sin Død.

I sin Autografi priser Tuxen stadig den ældre Bernstorff, hvad der jo ikke er saa underligt, da den er stilet til hans Brodersøn; det synes dog, som om han har haft en virkelig Velynder i ham; han stod sig ogsaa ganske godt med den mægtige Overhofmarskalk Grev Moltke, selv om Forholdet mellem dem var noget mere køligt. Tuxen var imidlertid ikke den eneste Agent, der blev anvendt i de russiske Sager; i Generalkrigskommissær Beringskjold³⁾ havde

¹⁾ Andreas Hauch, f. 1708, d. 1782, var fra 1765—1780 Kommandant paa Kronborg. Dsk. biogr. Lex. B. VII. S. 139 ff.

²⁾ En Promemoria fra ham af 18. Septbr. 1764 er dateret Kronborg Ladegaard. (Krigs Direkt. Kgl. Resolut.)

³⁾ F. 1721, d. 1804. Dsk. biogr. Lex. B. II. S. 127—130.

han en Kollega, der var af et betydeligt grovere Stof, paagaende og hensynsløs. Han var en Købmandssøn fra Randers, var efter en ret bevæget Ungdom i 1756 bleven holsten-gottorpsk Hofraad; 2 Aar efter blev han af den tyske Kejser adlet under Navn af Magnus Bering v. Beringschiold, og snart efter blev han af den danske Regering sendt til Petersborg som politisk Agent, da man mente, at han kunde gøre Gavn paa Grund af det Venskab, Carl Peter Ulriks Overkammerherre, Brockdorff, sagdes at nære for ham. I 1759 gjorde han Bekendtskab med Tuxen, som blev hans Ven;¹⁾ fra 1762 var han bosat i Danmark, hvor han købte og solgte Godser, hvad han ikke altid var rigtig heldig med. Fra Partikulærkassen havde han en Pension, der i 1766 steg fra 400 Rdlr. til 800 Rdlr., for i 1769 at gaa ned til 500 Rdlr.²⁾ I Struensee-Tiden blev den helt strøget, og samme Skæbne truede ogsaa Tuxen, der henvendte sig til Rantzau-Ascheberg efter Beringskjolds Raad, som kendte Greven fra dennes mislykkede Sendelse til Rusland 1762.³⁾ Greven raadede ham til at indsende en Promemoria til Struensee. Det gjorde han, og den almægtige Minister gav ham mange gode Løfter og sagde ham mange smigrende Ord.

Grev Rantzau viste Tuxen megen Fortrolighed og »havde en lang Samtale med mig om sin egen Person, og det med Taarer i Øjnene og tvang mig til at skrive til min Svoger og Panin⁴⁾ og sagde mig mange Smigrerier med sin bekendte flux de bouche«. I sit Brev til Panin udtaler Tuxen sin Kærlighed til det store Rusland og sin Beundring for dets endnu større Herskerinde, hvem han saa inderlig gerne vilde kunne kalde sin Beskytterinde og Velgørerinde; han kunde trygt sige om sig selv, at han trofast havde virket for Rusland, saa vidt Hensynet til eget Land tillod det; alt for 8—9 Aar siden havde han maattet lide, fordi han havde udbredt denne udmærkede Regentindes Ros; han vilde være uendelig lykkelig, hvis han havde kunnet føje blot en Gnist til den Glorie, der omgav hende. Han slutter med at anbefale sine 2 Sønner og udtaler Haabet om, at Ministeren nærer de samme Følelser for ham og hans Familie som i 1747—1748, da han var Gesandt i København. Brevet til Svogeren er langt udførligere; det begynder med Jeremiader over Fru Tuxens Svagelighed og hans egne økonomiske Vanskeligheder, »da den bedste Konge, for at bringe Ligevægt i Finanserne, ser sig nødsaget til Reformer, hvis Følger faar alle dem til at skæelve, som skal leve af Hoffets Vel-

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5. I. S. 218.

²⁾ Partikulærkassens Resolut.prot.

³⁾ Hist. Tidsskr. 8. V. ², S. 12 ff.

⁴⁾ Brevene, der er afsendte 6. Apr. 1771, ligger i Afskr. i Indk. Sag. til Krpr. ⁶/₁₂ 88.

gerninger. Har skrevet til Grev R., han svarede mig venligt og forsikrede mig om sin Velvilje; jeg haaber, at jeg ikke behøver at udvandre og benytte mig af Deres og andre russiske Ministres Løfter«. Da han boede i Helsingør, vidste han ikke rigtig Besked med, hvad der foregik i Hovedstaden; under et Besøg derinde havde han hørt, at R.(antzau) var mindre gunstig stemt mod Rusland; men denne forsikrede »at det var en latterlig Paastand, ingen havde større Ærbødighed for Kejserinden end han; han nærrede Hengivenhed for hende og Storfyrsten, der var udgaaet af det Oldenborgske Hus, og havde særlig Agtelse for Grev Panin, Hr. von Saldern og Dem, kære Broder, og alle russiske Ministre, der havde vist ham saa megen Venlighed. Han elskede det russiske Folk, han havde tjent i den russiske Hær¹⁾ og kendte alt det gode, hvortil denne Nation var i Stand; en Alliance med Rusland var til største Ære og Fordel for vort Land«. Greven udtalte fremdeles, at hvis han kunde tale et Par Timer med Grev Panin, med Olsufiew eller en anden akkrediteret Minister, vilde han kunde bringe Sagen videre til Fordel for begge Hoffer, end andre ved lange Forhandlinger. »Det var Meningen af hans Ord; De véd, hvor glimrende han taler; hans Ord, hans Minespil, hans Stemme, alt vidnede om Renhed og Overbevisning. Han erklærede, at hvis han fik den Lykke at se vor Konge i Besiddelse af Holsten, vilde han, selv om Kejserinden forlangte ham fjærnet fra Hoffet og Forretningerne, med Glæde bringe dette Offer, ja endog forlade sit Fædreland og bosætte sig, hvor hun ønskede det, uden anden Løn end Bevidstheden om at have gjort sin Konge og sit Land lykkeligt og tilvejebragt evig Harmoni mellem begge Hoffer«.

Ved sin Forbindelse med Beringskjold og Rantzau-Ascheberg kunde Tuxen let være bleven draget ind i S sammensværgelsen mod Struensee; han fortæller da ogsaa, at Beringskjold allerede i Marts 1771 søgte at vinde ham, men at han i Betragtning af Beringskjolds hidsige og voldsomme Karakter ikke vilde have med den Sag at gøre; derimod lod han gennem General Hauch Enkedronningen faa lidt at vide om, hvad der var i Gærde. I Begivenhederne i Januar 1772 tog Tuxen altsaa ikke aktiv Del, men han fulgte dem som en stærkt interesseret Tilskuer. Til sin Efterfølger som Notarius publicus, Justitsraad Schmidt, skrev han paa Opfordring den 1. Juni et længere Brev, hvori han udførlig skildrede Caroline Mathildes Afrejse fra Helsingør, og hvad dermed stod i Forbindelse.²⁾ Tuxen saa sig imidlertid i Stand til ikke blot at sende Efterretninger fra den By, hvori han boede; han havde

¹⁾ Rantzau deltog 1742 i Felttogét mod Sverig.

²⁾ Hist. Tidsskr. 4, II. S. 818—825.

ogsaa skaffet sig gode Forbindelser i Sverig; han paastaar, at det var ham, der bragte den første Efterretning om Gustav III' Statskup 11. Aug. 1772, og samme Aar sendte han Regeringen en Del Oplysninger om Stemninger og Tilstande i Norge, særlig om Normændenes Holdning overfor Svenskerne. En ny Velynder havde han fundet i Guldberg, hvem han gav en Fremstilling af sin Skæbne, idet han bad ham virke hen til, at hans ældste Søn og han selv fik de Pensioner, de havde mistet. Guldberg var overordentlig elskværdig, skaffede Palle Tuxen 300 Rdlr. om Aaret og gav Faderen gode Løfter, som kun delvis blev holdte; men han fandt alligevel i ham en trofast Tilhænger og en paalidelig Agent.

Beringskjold, der efter sine Bedrifter i Januar 1772 var bleven Kammerherre, fandt, at denne Belønning ikke stod i Forhold til hans Fortjenester; fuld af Bitterhed mod de nye Magthavere indlod han sig i Intriger mod dem, knyttede Forbindelser med Personligheder, der stod Caroline Mathilde nær, og forsvandt fra Landet, uden at nogen vidste, hvor han var draget hen; i denne Forlegenhed kom Tuxen Regeringen til Hjælp. »Jeg opdagede hans Opholdssted i Skaane; Glæden herover var stor; man overøste mig med Ros, præsenterede mig med de mest smigrende Talemaader for Arveprinsen og Enkedronningen, overøste mig med de naadigste Forsikringer, beklagede min fattige Tilstand, min ulykkelige Søn o. s. v., bad mig gøre all muligt for at lokke Beringskjold over fra Skaane, hvad der endelig lykkedes mig efter mange Breve og 2—3 Rejser«. Beringskjold var rømmet fra Landet til Hamborg den 25. Juni 1773, og samme Aar begav han sig til Sverig, hvor han under et opdigtet Navn tog Ophold paa Biersgaard i Skaane hos Baron Nils Gyllenstjerne;¹⁾ selv Folkene paa Gaarden vidste ikke, hvem han var. I sin store Biografi af Magnus Beringskjold²⁾ siger Joh. Grundtvig, at man ikke véd, naar han kom til Biersgaard, da det første bevarede Brev fra ham til General Eickstedt er af 10. Novbr. 1774, men at han selv senere har forklaret, at han kom dertil i Sommeren 1773.³⁾ Dette er sikkert ogsaa rigtigt; af et Brev fra Tuxen til Guldberg af 23. Marts 1774⁴⁾ fremgaar det tydeligt nok, at baade denne og Eickstedt forlængst vidste Besked om Beringskjolds Opholdssted. Tuxen havde skrevet til Vennen, at Generalen havde talt om ham »med megen Venskab, Retsindighed og Ædelmodighed, fuld af Bekymringer over, at han ej vilde følge sine gode Venners Raad«. Til sidst fulgte han dem dog, og den 14. Septbr. 1775 skænkede Kongen ham sin Tilgivelse for hans Røm-

¹⁾ F. 10/5 1710, d. 22/1 1791.

²⁾ Hist. Tidsskr. 5. 1. S. 116—238.

³⁾ S. 217.

⁴⁾ I Arkivet paa Bregentved.

ning, gengav ham Kammerherreværdigheden, som han havde mistet ved sin Flugt, og gav ham Lov til at tage sit mønske Gods i Besiddelse. Det gik nu godt i nogle Aar, men han kunde i Længden ikke holde sig rolig; paa Angivelsen om, at han omgikkes med højforræderske Planer, blev han den 6. Juni 1781 arresteret i Næstved og paa meget svage Indicier dømt til at holdes i Forvaring Resten af sin Levetid. At Vennen Tuxen stadig har holdt Øje med ham og vel ogsaa har holdt Hoffet underrettet om hans Færd, fremgaar tydelig nok af hans Hjærtesuk over, at han »ej har profiteret andet end Bagvaskelse og ilde Omtale, da den stakkels Mand for et Par Aar siden blev paa saa slet en Maade arresteret i Næstved«.

Med Belønningen gik det kun saa som saa. Den 1. Juni 1773 afsluttedes Mageskiftetraktaten mellem Christian VII og Storfyrst Paul; den Sag, som Tuxen i 30 Aar havde kæmpet for, var ført lykkelig til Ende; rigtignok havde han i de senere Tider haft mindre med den at gøre; men, som Grev Moltke, den tidligere Overhofmarskalk, sagde til ham, ingen havde saa længe og i saa høj Grad været beskæftiget med den som de to.¹⁾ Det var jo lovet ham saa mange Gange, at, naar Sagen var bragt til en god Afslutning, skulde Lønnen ikke udeblive, og nu havde han tilmed indlagt sig saa megen Ære i den Beringskjoldske Sag; den kom da ogsaa, men svarede ikke til Forventningerne; en Gang fik han 200, en anden Gang 600 Rdlr., og tilsidst fik han Embedet som Kæmmerer ved Øresundstolden; Bestallingen var af 20. Decbr. 1773,²⁾ og det blev betydet ham, at dette var den eneste Maade, hvorpaa man kunde erstatte ham den Pension, han havde mistet. Ved Arveprinsens Bryllup 31. Oktbr. 1774 fik han Tilbud om Konferensraads Rang, som han afslog, og i 1775 fik han, som omtalt, Generalmajors Tittel. Men han var ikke tilfreds; han betragtede sig selv som den egentlige Ophavsmand til Mageskiftetraktaten, klagede over brudte Løfter og daarlig Behandling, gjorde endog Forsøg paa at faa sit Forhold undersøgt; »men herpaa svarede man mig: Nej, kære Ven! det maa De ikke tænke paa; det er umuligt, hvor falder De paa det? Sagen har jo længe været Hoffet og Ministeren bekendt; jeg beder Dem afstaa derfra«. Træt og mismodig indgav han i 1783 en Ansøgning om Afsked; men den blev afslaaet. Skønt Høegh-Guldberg ikke havde gjort saa overvættes meget for ham, sørgede han dog oprigtigt over hans Fald 14. April 1784.

Selvfølge forsøgte Tuxen, som saa ofte tilforn, sin Lykke hos de nye Magthavere. A. P. Bernstorff kendte han jo fra tidligere Tid, og til ham indsendte han da i 1786 den udførlige Levned-

¹⁾ Tuxen til Guldberg ²³/₃ 1774.

²⁾ Dsk. Exped. prot. 1773—1776.

beskrivelse, som har været Hovedkilden til nærværende Arbejde; Bernstorff svarede ham meget elskværdigt, men der skete ellers ikke noget. Den 15. Februar 1788 indsendte han da en længere Memorial til Kongen, hvori han mindede om sine Fortjenester af Ordningen af Forholdet til Rusland; da alt Haab nu var ude, og han var nær de 76 Aar, bad han kun om, »at min Afsked i Naade maa vorde allernaadigst gratis udfærdiget og desuden om muligt anført, at jeg herefter maa i Pension beholde det, som jeg hidtil ved Partikulær- og Zahlkammeret som Vartpenge har oppebaaret, og som efter 3 Kongers Resolution allernaadigst er bevilget«. I en Supplik til Kronprinsen af samme Datum skildrede han i ret moderate Udtryk sine Fortjenester. Fra Bernstorff fik han et »meget graciøst Brev«, hvori han lovede ham den ønskede Afsked og endvidere udtalte: »Alle, der kender Deres Fortjenester, gør sig en Glæde af at yde Dem Retfærdighed, og til dem hører jeg«.

Endnu en Gang henvendte Tuxen sig til Kronprinsen,¹⁾ skildrede sin kranke Lykke og udtalte: »Nu er mit Navn, som Højsalig Kong Frederik V af egen Drift befalede mig at anlægge . . ., det eneste, jeg har at efterlade mine Børn. Selv er jeg udlevet og beder om intet for mig selv undtagen E. Kgl. Højheds specielle Naade og Protektion i den føje Tid, jeg har tilbage, og Højst-sammes uskalterlige Kontinuation efter min Død for min udsotede Kone, min opofrede ældste Søn, saa vel som min Yngste, Louis Tuxen . . .«. Denne Søn var Lyspunktet i Christian Tuxens triste Alderdom; det Embede, han i en ung Alder fik, var særdeles indbringende; han giftede sig 8. Decbr. 1776, kort efter at have tiltraadt det, med den 21-aarige Elisabeth v. Klingfelt;²⁾ i 1780 var han en ganske kort Tid ansat ved det lille russiske Hof i Horsens;³⁾ ellers forblev han i Helsingør til sin Død 21. Jan. 1828. Allerede i 1789 blev han Admiralitetsretsraad med Rang som Generalkrigskommissær. I Ægteskabet fødtes 6 Børn, deraf 5 skønne Døtre, men kun de 3 ældste var fødte inden Bedstefaderens Død; Parret var barnløst i de første 11 Aar af deres Ægteskab. Palle Tuxen »slap endelig paa en Maade, der endnu faar mit Hjerte til at bløde, udaf dette for ham saa ulykkelige store Rige. Gud ved, hvorfor det maatte gaa saaledes? Vi har derved mistet Sundhed, Munterhed og Glæde«. Hvornaar Hjemkomsten fandt Sted, skriver Faderen

¹⁾ Supplik af 6. Decbr. 1788.

²⁾ F. ⁵/₁₁ 1755 i Stockholm, d. ¹⁷/₈ 1819 i Helsingør. Datter af Ob. Claës Göran v. K. og Benedicte Catharina Ulfspærre; hun var ³¹/₇ 1770, knap 15 Aar gammel, bleven gift med Købmand Dan. Müller i Stockholm, fra hvem hun blev skilt. Admiralinde Müller siger, at det var med Swedenborgs Hjælp; men det er næppe rigtigt.

³⁾ H. E. Friis: Det russiske Fyrstehof i Horsens 1780—1807. S. 99, 105, 118, 128.

ikke, men 1780 fik han Tilladelse til at »hensætte« Sønneren paa Christiansø; 1. Juli 1790 døde han i Rønne, 2 Aar før Faderen; »den opofrede« kom saaledes ikke til at trænge til Kronprinsens Naade. Tuxens eneste Datter var allerede død 9. Marts 1775, kun 30 Aar gammel.

Endnu i 1788, det urolige Aar, blev Tuxen af Grev Bernstorff opfordret til at skaffe Efterretninger om Gustav III' Rustninger; men den 75-aarige Mand synes dog ikke at have indladt sig derpaa. Hans Hjem kan ikke have været særlig hyggeligt; hans Indtægter var smaa, og hans Hustru hysterisk; hun gjorde Dag til Nat, stod først op Kl. 6 E. M., spiste til Middag og modtog Visitter; hun var meget musikalsk, og i sit 70. Aar skal hun endnu have udmærket sig som Koloratursangerinde. Den 8. Marts 1791 fejrede Louis de Tuxen i Helsingørs berømte Klub sine Forældres Guldbryllup, »og da maatte hun vise sig paa en for hende usædvanlig Tid«. ¹⁾ Et Aar efter, 15. Maj, døde Christian de Tuxen og blev den 18. Maj bisat fra Mariekirken i Helsingør; hans Hustru overlevede ham til 27. Marts 1796.

»Min Bedstefader var Swedenborgianer, som man kaldte og endnu kalder det«, hedder det i Admiralinde Müllers Optegnelser, »min Fader formodentlig ogsaa, hvilket bragte en Forening af Overtro og Rationalisme ind i min Familie, der just ikke var god for den opvoksende Ungdom«. Sandheden er, at Christian de Tuxen var en af Emanuel Swedenborgs mest fremstaaende Tilhængere, der har kendt Mesteren personlig og fortalt en hel Del om deres Samvær. Man kan ikke undgaa at støde paa hans Navn i enhver nogenlunde udførlig Levnedsskildring af den berømte Mystiker. ²⁾

Paa sine hyppige Rejser til Amsterdam og London, hvor hans Bøger blev trykte, passerede Swedenborg Sundet og blev af og til liggende flere Dage uden for Helsingør. Den svenske Konsul tog sig da af den berømte Rejsende, og Tuxen fortæller, at han under

¹⁾ Admiralinde Müllers Optegnelser.

²⁾ Se f. Ex. Eug. Sierke: Schwärmer, und Schwindler zu Ende d. 18. Jahrhunderts, Leipzig 1874, Dr. E. A. G. Kleen: Swedenborg, Stockholm 1917—1920, og først og fremmest R. L. Tafel: Documents concerning Swedenborg, London 1875—1890, hvor alt, hvad Chr. Tuxen har meddelt om sit Forhold til Swedenborg, er optrykt. Det er denne Kilde, der vil blive anvendt i det følgende. Admiralinde Müller beklager, at hendes Farfaders Papirer efter hendes Faders Død blev sendte til Biskop Münter; dennes Papirer fordeltes mellem Rigsarkivet, Det kgl. Bibl., Univ. Bibl. og Frimurerlogen, men intet af disse Steder er der fundet noget om Tuxens Forhold til Swedenborg. Det maa bemærkes, at Tuxens Optegnelser stammer fra 1790; han var dengang 77 Aar gammel, og Swedenborg var død for 18 Aar siden.

et Besøg i Byen havde udtalt, at Carl XII i det andet Liv nærede samme Følelser som i det forrige. En anden Gang havde Konsul Kryger indbudt en Del Herrer af Byens bedste Selskab til Middag sammen med Swedenborg; da Stemningen var noget trykket, og Konversationen ikke rigtig vilde komme i Gang, spurgte Kryger, om han havde set Christian VI efter hans Død, der var indtruffet Aaret i Forvejen.¹⁾ Swedenborg svarede, at, da han første Gang saa ham i den anden Verden, var han ledsaget af en Prælat, der ydmygt bad ham om Tilgivelse, fordi han ved sine Raad havde vildført ham; da Kryger gjorde ham opmærksom paa, at en Søn af nævnte Biskop var med i Selskabet, svarede Swedenborg: »Det kan gerne være, men sandt er det.« Tuxen, der havde gjort sig bekendt med Swedenborgs Skrifter og følt sig stærkt grebet af hans Lære, brændte af Længsel efter at gøre Bekendtskab med ham, og i 1768 fik han Lejlighed dertil. Den svenske Generalkonsul, Peder Rahling, meddelte ham en Dag gennem sin Nevø, at Assessor Swedenborg spiste til Middag hos ham sammen med Skibskaptajnen; han maatte skynde sig, hvis han vilde træffe ham, da Vinden var god. Tuxen ilede da hen til Rahling og blev præ-senteret for Gæsten, som sagde: »Spørg mig om, hvad De vil, jeg skal nok svare«; jeg spurgte da, om Beretningen om, hvad der var foregaaet mellem ham og Dronningen af Sverig var sand; han svarede: »Fortæl mig, hvad De véd; jeg skal korrigere«. Da Tuxen mente, at det vilde gaa hurtigere, naar han selv fortalte, berettede han, hvorledes Dronning Ulrika af Sverig havde bedt ham sætte sig i Forbindelse med hendes afdøde Broder, Prins August Vilhelm, og hvorledes han havde udført denne Kommission.²⁾ Tuxen spurgte nu, om han havde set den nylig afdøde Konge Frederik V, og i Generalkonsulens og Kaptajnens Nærværelse svarede han, at han havde set ham, og at han var meget lykkelig ligesom de andre Konger af det Oldenborgske Hus; derimod var de svenske Konger mere uheldigt stillede, flere af dem gik det ret daarligt; men ingen gik det bedre end Kejserinde Elisabeth af Rusland. Med alle sine

¹⁾ Christian VI døde i 1646, og dengang var der ingen i Sverig, der kendte noget til Swedenborgs Omgang med Aanderne. R. Tafel antager derfor, at Tuxen har ment Frederik V, og at Begivenheden maa have fundet Sted i 1767; men i det Aar forlod Swedenborg ikke Sverig, og i Løbet af samme Aar døde Konsul Kryger; i alle Tilfælde blev der da udnævnt en ny Konsul (Tyske Kancellis Promemoria ²¹/₁ 67). Da Frederik V næppe har været særligt under Gejstlighedens Indflydelse, maa det snarere antages, at Tuxen har husket galt med Hensyn til Aaret, og at det virkelig er Chr. VI, der er ment. Besøget kan have fundet Sted i 1762 eller 1765; der skulde altsaa have staaet »nogle Aar« og ikke »Aaret«.

²⁾ Den udførlige Fremstilling er trykt hos Tafel som Dokument 274 A og hos Klee S. 483 ff.

Fejl havde hun et godt Hjærte; lad, som hun var, gad hun ikke læse de Sager igennem, der forelagdes hende, men saa bad hun til Gengæld Vorherre saa inderligt om Tilgivelse, hvis hun ved at underskrive Sager, som hun ikke havde sat sig ind i, kom til at gøre nogen Uret.¹⁾ Herefter tog Swedenborg Afsked og gik om Bord.²⁾

I Begyndelsen af Oktober 1769 kom Swedenborg tilbage til Stockholm. Under hans Fraværelse var der af forskellige Medlemmer af den svenske Gejstlighed fremsat den Mening, at det vilde være heldigt, om hans Lære blev officielt bekæmpet som stridende mod Lutherdommen; et Par göteborgske Lektorer havde nemlig udgivet Skrifter, hvoraf det fremgik, at de hyldede Swedenborg. I September 1768 blev der holdt et Møde i Göteborg, hvor Bølgerne gik højt; men nogen objektiv Undersøgelse blev der ikke foretaget; et Referat af Forhandlingerne, hvor der faldt mange skarpe Udtalelser, blev trykt, men Majoriteten i Konsistoriet erklærede sig inkompetent til at optræde som Højesteret i teologiske Sager.³⁾ Tuxen var den første, der gjorde Swedenborg opmærksom paa de trykte Referater fra Göteborg i et Brev af 4. Marts 1770, som Løjtnant Louis de Tuxen overbragte ham, og som Svar fik han et udførligt Brev af 1. Maj, det eneste han har faaet fra Mesteren.⁴⁾ Heri giver Swedenborg en udførlig Fremstilling af det Angreb, der var rettet mod hans Lære; han havde taget det hele med stor Ro i Forvisning om, at Regering og Rigsdag var enige om, at hans Person ikke maatte røres; Enden paa Sagen blev, at Justitskansleren, efter at der var indhentet en Mængde Erklæringer, og efter at Spørgsmaalet var bleven drøftet i flere Møder i Gehejmraadet, tilstillede Konsistoriet i Göteborg en Skrivelse, som ikke var imod Swedenborg. Denne bad Tuxen tilstille Grev Bernstorff (vistnok Andreas Peter Bernstorff) og Grev Thott Kopier af hans Brev, for at de kunde se, hvorledes Sagen stod; de trykte Referater, der vrimlede af Skældsord, maatte ikke forstyrre den gode Mening, de hidtil havde haft om ham. Brevet slutter saaledes: »I Juni Maaned rejser jeg til Amsterdam for at udgive den nye Kirkes Universalteologi; bliver

¹⁾ Trykt bl. a. hos Siercke S. 19 f., hos Tafel S. 432.

²⁾ Dette Møde har ganske sikkert fundet Sted i Foraaret 1768. Den 16. Marts d. A. fik Postkommissær Peder Rahling Exekvatur som svensk Generalkonsul i Helsingør (Geh. Registraturen).

³⁾ Tafel B. II. S. 282 ff.

⁴⁾ Aftrykt hos Tafel B. II. S. 370 ff. I et Brev til Kongen af Sverig af 10/5 1770 skriver Swedenborg, at han intet havde kendt til den store Staahej i Göteborg, før han fik Besked derom af en Generalkrigskommissær i Helsingør og en Ven i Stockholm.

Skibet liggende nogen Tid ved Helsingør, skal jeg have den Glæde at besøge Dem og ønske Dem med Hustru og Børn al aandelig Velfærd.«

I Juni 1770 blev det da meddelt Tuxen, at Swedenborgs Skib paa Grund af Modvind havde maattet ankre i Sundet; han tog en Baad, sejlede ud til Skibet og blev af Kaptajnen ført ned i Kahytten; her sad Assessoren i Slobrok med Albuerne støttede paa Bordet og med Hovedet i Hænderne; Ansigtet var vendt mod Døren, hans Øjne var aabne og vidt opspilede. »Jeg var dum nok til at tiltale ham; han kom til sig selv (thi han var, som hans Stilling udviste, virkelig i Ekstase), han rejste sig noget forvirret, traadte et Par Skridt frem fra Bordet med en paafaldende usikker Holdning, der gav sig et tydeligt Udtryk i hans Minespil og Gebærder, han kom helt til sig selv, bød mig Velkommen og spurgte, hvor jeg kom fra.« Tuxen bad ham nu om Æren af et Besøg; han tog med Glæde mod Indbydelsen, klædte sig om med en Hastighed, som om han havde været 28 og ikke 82 Aar gammel og fulgte med til Helsingør. Da Fru Tuxen bad ham undskylde, om ikke alt var i den Orden, som det burde være, da hun i mange Aar havde været svagelig, kyssede han hendes Haand og sagde, at hun skulde give sig Gud i Vold, saa blev hun nok rask. Han fortalte, at han for 12 Aar siden havde haft en meget svag Mave og kun kunnet nyde Kaffe og Tvebakker (1). Der blev talt om den göteborgske Sag og om Kong Adolf Frederiks venskabelige Holdning, og der blev vekslet adskillige Ord om Læren; Tuxen klagede over at han ikke kunde abstrahere fra Tid og Rum, og Swedenborg indrømmede, at det ogsaa var faldet ham vanskeligt; han kom ind paa en lang Forklaring; men den blev afbrudt af en Visit, han skulde aflægge i Byen. Da han kom tilbage, beklagede Tuxen, at han ikke havde andet Selskab at byde paa end en svagelig Kone, sin unge Datter og et Par af hendes Veninder; men den galante Olding svarede: »Det er jo netop udmærket, jeg har altid elsket Dameselskab.« I en spøgefuld Tone spurgte Tuxen, om han aldrig havde været gift; han svarede, at han havde været paa Vej dertil; Carl XII havde opfordret Polhem til at give ham en af sine Døtre, men hun vilde ikke have ham¹⁾. Tuxen blev lidt fløv, men da Swedenborg sagde, at han kunde spørge om, hvad han vilde, spurgte han,

¹⁾ Den berømte svenske Ingeniør Christopher Polhem (f. 1661, d. 1751) havde af Carl XII faaet den Opgave at tilvejebringe en Vandvej mellem Kattegat og Østersøen; men Kongens Død hindrede Gennemførelsen af Arbejdet, som allerede var paabegyndt. Swedenborg, der oprindelig var Ingeniør, var af Kongen ansat som Polhems Medhjælper; i 1718 transportererede de en Del af den svenske Skærgaardsflaade paa Ruller over Land fra Strømstad til Iddefjord.

om han aldrig havde bukket under for Fristelser; han svarede da, at han i sin Ungdom havde haft en Mætresse i Italien.¹⁾

»Der blev nu en lille Pause; hans Øje faldt paa et Clavecin, han spurgte, om vi holdt af Musik; jeg svarede, at det gjorde vi alle, og at min Kone havde spillet meget; hun havde en smuk Stemme, maaske bedre end nogen i Danmark; flere, der havde hørt de bedste Sangerinder i Frankrig, England og Italien, havde forsikret det; ogsaa min Datter spillede godt. Paa Swedenborgs Anmodning spillede hun en meget vanskelig Sonate; han sagde: brava! meget smukt; saa spillede hun en anden af Ruttini; da hun havde spillet et Par Minutter, sagde han: den er af en Italiener; det var den første ikke. Da hun var færdig, applauderede han livligt og spurgte, om hun ogsaa sang; hun sagde, at hun holdt af at synge, men at hendes Stemme ikke var videre god; hun var dog villig til at synge sammen med sin Moder. De sang saa et Par italienske Duetter og nogle franske Sange til Fru Tuxens Akkompagnement; Swedenborg roste hendes Anslag og smukke Stemme, som hun trods sin Svagelighed havde bevaret.«

Da Musikken var forbi, faldt Talen paa Aandeverdenen, og Tuxen spurgte, om Aander fra den anden Verden havde været til Stede, da hans Hustru og Datter sang; Swedenborg havde jo skrevet, at ethvert Menneske til enhver Tid var omgivet af gode og onde Aander. »Jo vist«, svarede han, »og da jeg spurgte om, hvem det var, og om jeg havde kendt dem, svarede han: »Det var den danske Kongefamilie«, og nævnede Christian VI, Sophie Magdalene og Frederik V, som gennem hans Øjne og Øren havde set og hørt det hele; jeg mindes ikke nøje, om han nævnede den afdøde, højt elskede Dronning Louise«. Hertil skal bemærkes, at Sophie Magdalene endnu levede i 1770; hun døde først Aaret efter. Tuxen spurgte, om der i Sverig var nogle, der yndede hans Lære; han svarede, at han kun havde faa Tilhængere og nævnede nogle Bisper og Rigsraader, bl. a. Grev Anders v. Höpken.²⁾ Efter at have drukket Kaffe tog Swedenborg Afsked. Tuxen fulgte ham om Bord, hvorefter de skiltes for bestandigt. »Dette er alt, hvad der er passeret mellem os, og deraf maa min kære Ven (Aug. Nordensköld) trykke,

¹⁾ Denne Udtalelse er faldet troende Swedenborgianere svært for Brystet; man beraaber sig paa, at Tuxen var 77 Aar gammel, da han sendte Aug. Nordensköld Skildringen af sit Møde med Swedenborg, der nu laa 20 Aar tilbage i Tiden; man anker over, at Originalen ikke kendes; man finder det urimeligt, at Tuxen skulde have talt om den Slags Ting i Damers Nærværelse, og endelig siges det, at Swedenborg var 50 Aar gammel, da han var i Italien for første Gang.

²⁾ Anders Joh. Greve Höpken, f. $\frac{31}{3}$ 1712, d. $\frac{9}{5}$ 1789, berømt svensk Statsmand, Videnskabsakademiets Stifter, kaldet den svenske Tacitus.

hvad han vil, og udelade, hvad han anser for mindre vigtigt.«
Saaledes slutter Tuxen sit Brev af 4. Maj 1790.

Swedenborg døde i London 29. Marts 1772; hans afsjælede Legeme førtes tilbage til Sverig og hviler nu i en prægtig Sarkofag i Upsala Domkirke. Hans Lære døde ikke med ham; den fik vel aldrig mange Tilhængere; men paa mangfoldige Steder — ogsaa i København — findes der endnu smaa swedenborgianske Menigheder. Tuxen sørgede dybt over Mesterens Død; han komponerede en Gravskrift, som lyder saaledes:

Swedenborg ferme et tranquille, à lui même rendu
Alla chercher au ciel le prix de sa vertu.

Han skal endogsaa, efter hvad R. Tafel meddeler,¹⁾ have forfattet et længere svensk Digt, der begynder saaledes:

»Du wittre Man, Du starcka Anda
Af Ålder och af Ära mätt,
Du lefde stilla, Ärbart, Rätt,
Och Dig i jordisk gräl ej blanda«

Synderlig poetisk er det hele ikke, skønt Grev A. Höpken i et Brev til Tuxen af 11. Maj 1772 udtaler sig rosende om det. Gennem den tidligere svenske Gesandt i København, Baron Carl Frederik v. Höpken,²⁾ var Tuxen kommen i Forbindelse med dennes berømte Broder; han skrev til ham den 21. April 1772 og bad ham være hans og hans Hustrus Fører og for deres Saligheds Skyld sætte dem ind i Swedenborgs System. Allerede den 11. Maj besvarede Höpken Brevet, og indtil 1781 førte de en venskabelig Korrespondance, der dog aldrig fik noget stort Omfang.³⁾ Fra 1782—1792 korresponderede Tuxen med C. F. Nordensköld,⁴⁾ Grundlæggeren af Exegetic Philantropic Society i London; hans sidste Brev er af 26. Marts 1792 og er fuldt af Klager over hans Lidelser; han døde 15. Maj samme Aar. I et af Tuxens Breve hedder det: »Jeg skal sende Deres Broder⁵⁾ en kort Beskrivelse af mit Samvær med Swedenborg, en Afskrift af det eneste Brev, jeg har faaet fra ham, Afskrift af hans Brev til Kongen af Sverig og af andre Dokumenter, som Swedenborg selv har givet mig, samt af de 5 mærkelige Breve, Höpken skrev til mig. Deres Broder vil oversætte dem paa Engelsk og anbringe dem i et Ugeskrift om Swedenborgianismen, som skal udgives i London.« Det var altsaa i »New Jerusalem Magazine«, at Beretningen om Tuxens Forhold til Sweden-

¹⁾ B. III. S. 1157. Aftrykt i sin Helhed med Originalens Retskrivning.

²⁾ F. 1°/₈ 1713, d. 12°/₁₀ 1778; fra 1744—1748 Ges. i Kbh.

³⁾ Der er bevaret 5 Breve, aftrykte hos R. Tafel B. II. S. 405—415.

⁴⁾ Carl Fr. N., f. 3°/₃ 1756, d. 1828.

⁵⁾ August N., f. 8°/₂ 1654, d. 1792.

borg blev publiceret; det fandt Sted i 1790; han levede endnu dengang, har sikkert læst Bladet og har kunnet protestere, hvis Referatet var urigtigt. C. F. Nordensköld skriver om Tuxen: »Han er en dygtig og elskværdig Mand, men han maa lide meget: I under en hysterisk Kone, II af for smaa Indkomster, III af Verden, fordi han har antaget den Nye Kirkes Religion«. De 10 bevarede Breve fra Tuxen til Nordensköld vidner baade om Dygtighed og om Elskværdighed; i et af dem omtaler han Swedenborg som »Vor Velgører, ikke blot vor, men alle deres, der alvorlig beskæftiger sig med deres Skæbne efter Døden. Jeg takker Herren, Himlens Gud, for at have ladet mig gøre Bekendtskab med denne store Mand og hans Skrifter; det er den største Velsignelse, der er bleven mig til Del i mit Liv, og den vil bidrage til at faa mig til at arbejde paa min Frelse«.

Skønt Christan de Tuxen fra sin Ungdom til sin Død levede under et haardt økonomisk Tryk, forpint af Familiesorger; skønt hans Haandtering ikke var den allerfineste, og skønt de Veje, han maatte gaa, ofte var dunkle og krogede, bevarede han dog en hel Del Idealitet. Naar man har gjort Bekendtskab med hans Forhold til Swedenborgianismen, ser man paa ham med mildere Øjne; det kan gerne være, at han har troet, at Vorherre har synes godt om den Maade, hvorpaa han tjente sit Fædreland, og at han som en anden Abraham har udført en Gud velbehagelig Handling ved at »opofre« sin ældste Søn. Den Velvilje, mange af Tidens bedste Mænd som Poul Løvenørn, Bernstorff'erne, A. G. Moltke, Høegh-Guldberg, Brødrene Höpken, Brødrene Nordensköld og først og fremmest Emanuel Swedenborg viste ham, tyder paa, at Bunden i ham, trods alt, har været god, og at hans Personlighed har været vindende.

Familien Hopp.
En lille Berigtigelse.
Af **C. Klitgaard.**

I »Personer og Familier af Navnet Hvas« I. S. 97 siger Udgiveren F. Hvass: »Efter en privat Meddelelse, hvis Rigtighed vist ikke kan paatvivles, havde Stamfaderen (?: den hollandsk fødte Stamfader til den 1777 adlede Familie Hopp)¹⁾ en anden Søn ved Navn Knud Hansen Hopp(e), g. m. Anne Thomasdatter. Denne Knud Hansen Hopp(e)s Søn var igen Mag. Rektor Thomas Hopp(e), født 24. Jan. 1692.«

I »Program for Aalborg Skole« 1869, S. 45, siger F. E. Hundrup, at Rektor Thomas Hops Fader, Knud Hansen Hopp, var Broder til Viceadmiral Iver Hansen Hoppe; Hundrups Kilde er utvivlsomt F. Hvass, men medens Hvass dog har ladet Plads for en Tvivl eller idet mindste refererer til en »privat Meddelelse«, er Hundrups Udtalelse saa bestemt, at man ikke faar Mistanke om dens mindre solide Grundlag, og fra Hundrup er dette angivne Slægtskab mellem den hollandsk-danske adelige Familie Hoppe og den jyske Rektorfamilie Hopp da ogsaa gaaet videre i forskellige Biografier af sidstnævnte Families Medlemmer.²⁾

Skønt det ikke har været mig muligt at føre Aalborg-Rektorens Familie længere tilbage end til Midten af det 17. Aarh., tror jeg dog bestemt at turde udtale, at det foregivne Slægtskab med den adelige Familie Hoppe er urigtigt, thi Rektorfamilien nedstammer fra en Borger i Skagen, som ikke synes at have hævet sig over sine Medborgeres almindelige sociale Niveau — Fiskere —, og intet tyder paa, at han var i Slægt med den samtidige hollandske Handelsmand og Brygger eller Møller paa Christianshavn, Hans Hop, Fader til Viceadmiral Ivar Hoppe; Navnet Hop var da heller ikke saa sjældent i det 17. Aarh., at det kunde begrunde et antaget Slægtskab.

Da Rektor Thomas Hopp har en ret betydelig Descendens og for en Del indenfor kendte Slægter, som Hvass, Ring og flere, skal nedenfor gives lidt Oplysning om hans Afstamning.

¹⁾ Se Bricka: Dansk biogr. Leksikon VIII. 73. Det er vel denne Handelsmand og Brygger Hans Hop, der i 1670erne af Kronen faar Skøder paa en Del Grunde i Kbh. og da kaldes Møller paa Christianshavn. (Kronens Skøder II 355, 364, 396).

²⁾ F. Eks. i »Jyske Saml. 4. III. 251.

I Aarene nærmest efter 1650 boede i Højen eller Gammel Skagen en H a n s M a d s e n H o p, der var født c. 1632, og som levede af Fiskeri, Krohold og Handel med Fiskevarer samt Landbrug. Han blev 6. Febr. 1671 Raadmand i Skagen, hvor han idelig laa i Strid med Borgmester Feder Hansen Høyer, men om Hans Hop kunde vist ogsaa siges, som Biskop Bircherod sagde om Borgmester Høyer, at »han var i al sin Tid en saare urolig Mand, der gemenligen laa i Trætte og Kiv nu med en, nu med en anden der paa Stedet«. ¹⁾

Hans Hop døde i Juni 1695 (begr. 19. Juni) efter at have haft et Sammenstød med Søkortdirektør Jens Sørensen, der endog havde pryglet ham med sin Pisk, og Tildragelsen medførte, at Søkortdirektøren ved Højesteretsdom af 21. April 1697 blev idømt Voldsbøde. ²⁾

4. Søndag e. Tr. 1656 ægtede Hans Hop i Skagen M a r e n K n u d s d a t t e r, f. c. 1627, begr. Skagen 30. Maj 1694, vist Datter af en Knud Jensen i Højen. I Ægteskabet var der i hvert Fald 8 Børn, af hvilke 2 Sønner, Mads og Knud, blev ret bekendte i det nordlige Jylland.

M a d s H o p var ligesom Faderen Raadmand og Købmand i Skagen († 1713), og K n u d H o p, der var døbt i Skagen 11. Marts 1666, blev efter i en Del Aar (1690—1700) at have været Forpagter paa Lerbæk i Elling Sogn Ejer af det halve af Hovedgaarden Kjærsgaard i Tornby, hvilken han dog atter solgte i 1711, og derefter boede han i Østergaard i Tornby, hvor han døde, begr. 3. Jan. 1739. Han var gift med A n e T h o m a s d a t t e r, f. c. 1671, begr. Tornby 25. Juni 1743, med hvem han mindst havde 3 Børn, nemlig Aalborg-Rektoren T h o m a s H o p p, f. Lerbæk 24. Jan. 1692, død Aalborg 31. Jan. 1742 (11 Børn), J e n s J ø r g e n H o p p, Kancelliassessor, Ejer af Irup i Thy og Svansø ved Skive m. m., samt en D a t t e r, der 1724 var gift med Skipper L o r e n s (Lydert) J a n s e n af Merdø eller Stjernesund i Norge ³⁾.

¹⁾ »Jydske Saml.« 1. V. 319.

²⁾ Om hele denne Sag gives nærmere Oplysninger i Johannes Knudsen: Søkortdirektør Jens Sørensen.

³⁾ Hjørring Tingbog 1724, fol. 403 ff. Elling Kirkebog haves ikke fra hin Tid, og der haves intet Skifte efter Knud Hansen Hop i Tornby eller Hustru.

Nogle Kirkebogsnekrologer fra det 18de Aarhundrede.

Ved **Niels Stenfeldt.**

Provst *Hans Hansen* (1682—1758.) har i Kirkebøgerne for de to Hovedsogne. Sørbymagle og Skelby, med tilhørende Annekser, Kirkerup og Gunnerslev, hvor han mellem 1717 og 1758 var Præst, forfattet nogle smaa Nekrologer over alle de Sognebørn, han stedede til Jorden. De fleste er tørre og lidetsigende; men nogle fortjener formentlig ved deres Sprogtone og Tidskolorit at kendes. Arkivfolk paastaar, det er et yderst sjælden forekommende Tilfælde, at en Præst har gjort sig den Uejlighed saaledes gennem en lang Aarrække at nedtegne biografiske Meddelelser om Sognefolkene; men der var megen Sans for Slægtshistorie hos flere Medlemmer af Provst Hans Hansens Familie, som ogsaa rummer adskillige ret kendte Personer. (Lige fra 1620 har Slægten stadig ført Navnet »Hansen« som fast Efternavn). En Onkel til Hans Hansen var den bekendte Etatsraad, Oberzahlmester *Ole Hansen*, der som Admirals Sideordnede paa Flaaden i 1710 fandt Døden om Bord paa Iver Huitfeldts Linieskih »Dannebrog«. En Søn af Provsten, *Jens Hansen*, var mellem 1746 og 1753 Guvernør paa St. Croix; hans Broder *Henning Hansen*, Provst ligesom Faderen, har i en Kalender forfattet en elskværdig Beskrivelse af sit Levned og Livet hos Faderen i den nu (i 1923) 270 Aar gamle Skelby Præstegaard (Personallhist. Tidsskr. III. 1882).— Hans Broder, *Christian Hansen*, en Bondefilosof fra Slutningen af det 18de Aarh., har skrevet en Bog om sit og Familiens Liv (Chr. Hansen: »Liv og Levnet«), og dennes Søn, *Hans Hansen*, Portrætmaler, Medlem af Kunstakademiet og Lærer der, har skrevet en værdifuld Dagbog om sin Færden blandt de mangfoldige adelige Personer i Datiden, som han har malet (Clausen og Rist: »Portrætmalerens Dagbog«). Han er iøvrigt Fader til den berømte *Constantin Hansen*.

Mag. *Hans Hansen*, efterfølgende biografiske Bemærkninger Forfatter, havde levet flere Ungdomsaar i Borchs Kollegium med den ganske samtidige *Ludvig Holberg*, var endda hans overordnede, da han var inspector collegii, medens Holberg var Alumnus; det vilde være for meget at forlange, at han skulde være saa morsom som Holberg i disse Levnedsskildringer over døde Bønderfolk; men hvis Holberg havde smittet ham lidt med sit Skarpsyn, sit lune Blik paa Mennesker og sin Fremstillingsevne, havde det gjort dette lille Forfatterskab mere værdifuldt.

I det følgende er medtaget alle Biografier over saadanne Personer, som har almindelig personallhistorisk Interesse, samt nogle enkelte over Bønder.

Uddrag af Sørbymagle Kirkebog (1717—31).

1718. 22 Nov.

Kirsten Albrets Daatter Sadelin. En gift Qvinde. Føed af Hr. Albret Christensen Sadelin, Sogne-Præst til Nestelsø Meenighed, og hans Huustrue, halde tient hos fremmede, siden hun var 11 aar gammel, kom siden i ægteskab med hendis efterlevvende Mand Peder Jensen Smid i Sørbyemagle, aflede med ham 9 børn, af hvilcke 1 Søn og 4 døtre efterlefver, blev paa det sidste hart angreben af colica, som og blev en aarsag til hendis død d 14 Nov: Kloeken 7 om aftenen efter at hun samme dag var blefven berettet i min Fraværelse af Hr. Daniel Hansen, Præst i Schørpinge. Hende blev barmhiertighed vederfaret, idet hun efter allis tycke fick et salig endeligt. Var gammel 49 Aar omtrent.

1719. 27 Nov.

Clemen Sivertsen. En Skourider af Sørbyemagle, føed A: 1657 d 27 April i den fyrstelige Stad Pløen af Jochum Sivertsen og Helvig Peders Daatter, oplært i Gartner Kunsten. Kom til Kiøbenhavn A: 1678 i tieniste hos Dronningens Gartner; blev siden Gartner ved Jomfrue Klosteret i Roeschilde, der efter hos Hr. Gehl: Raad og Stiftamtmand Otto Krabbe paa Holmegård her paa Selland i 12 aar, derefter begab hand sig til Andtvorschou Slot, og der forpagtede Hollenderiet, blev omsider A. 1698 af Hans kongl:Mayestet Allernaadigst beskicket at være Skourider ved Andtvorschou Grefskabs-district; hafde siden den tid forpagtet Sørbyemagle Præstegaard afling i min Salig Formands Mag: Jesse Hannibalsen Jessens tid, kom her fra til Schouse (Skovsø) og der fra igien hid til byen, og boede her i det saakaldede Skouriderhuus intil han døde. Hand var 3 gange gift. 1 Gang med Anna Chatrina Christens Daatter, aflede med hende 2 Sønner og 3 Døtre, hvor af igien lefver 1 Søn og 1 Datter. 2 Gang med Elisabeth Lards Datter, aflede med hende 5 Sønner og 5 Døtre, hvor af igien lefver 2 Sønner og 2 Døtre. 3 Gang med Maria Berthels Datter som ofverlefvende hans Død, aflede med hende 1 Søn, og derforuden efterloed hende i en frugtsommelig tilstand. Et aars tid for hans død var hand incommoderet af Strenguria (Blærelidelse), hvor der omsider satte sig anden svaghed til, blev beredt om natten imellem d 18 og d 19 Nov: døde d 21 ejusd: om eftermiddagen Kl. 5. Var gammel 62 Aar 6 Maaneder 3 uger og 1 Dag.

1720. 21 Apr.

Christen Sørensen en gammel Mand af Bøstrup, fød i Vensyssel i Jylland, kom siden efter her til landet, var Rytter hen ved 14 aar, boede siden i et Præstehuus i Bøstrup, i ægteskab med Bodild Lars Daatter, aflede med hende 2 Sønner og 2 Døttre, af hvilcke den ene Daatter allene igienlefver. 2 Gang i ægteskab med Maren Hans Daatter (som var død et aars tid førend hand self, da de vare fløttede her fra sognet) efterat hand nogen Tid hafde boed i forbemelte Præste huus; ofverloed hand det til en anden, blev inderste med hans sidste huustrue hos gaardmand Christen Hansen i Bøstrup: hvor det skeede A: 1719 d 17 Maij, at der formedelst uagtsomhed kom ild i nogle spaaner, som laae uden for hans ildsted, hvilket tog ofverhaand, saa at 4 gaarder og 2 huuse blefve afbrente; og omendskiønt at bemeldte Christen Sørensen (af harm, at hans uagtsomhed hafde været aarsag til saa ulyckelig en ildebrand) reiste her fra sognet at søge sit brød og bolig andensted, saa skeede det dog, at hand paa det sidste kom half syg her til Bøstrup igien, og døde i Endvold Pedersens gaard af alderdom og svaghed d 14 Apr: gammel henved 85 aar. Var en alvorlig og sandrue mand, efterloed sig saa meget, som hand skickelig blef begrafven for.

1720. 29 Nov.

En døe fød pige-barn (25 Nov.). Forældrene (det drejer sig om Forfatterens eget Barn) vare Mag: Hans Hansen (Jani filius)—[hans Fader hed Jens Hansen og var Amtsforvalter i Thisted)] Sogne-Præst for Sørbyemagle og Kircherup Meenigheder og Ellen Christens Daatter Mule. Gud var meget naadig imod min Huustrue, i det Hand i slig tilfælde forunte hende en snært, mere end forventelig god, læt og hastig forløsning, hvorfor hans navn være evindelig æret.

1721. 23 Febr.

Sophia Antonies Daatter, en gift kvinde af Roested. Føed i Mechelburg, er siden kommen med hendis Forældre her til Danmark, hendis Fader var Rytter, og imedens hendis Forældre boede i Laaland kom hun i ægteskab med hendis efterlevvende mand Daniel Fridrichsen, som der var Dansk-Holder (Skoleholder), kom siden med ham her til landet, og boede i Roested bye. Anno 1720 gjorde hun barsel, da hun i 14 aar tilforn icke hafde faaed børn, hendis Mand var da ofver 70 Aar gammel, efter samme hendis barselseng var hun stedse svag, indtil hun d 20 Febr: døde Anno ætatis 49.

1721. 30 Marts.

Daniel Fridrichsen. En gammel Mand af Roested, fød i Slagelse, hvor hans Fader var Capellan til Snt. Michels Kircke, hafde stedse

holdet Dansk skole i Norge, i Laaland, hvor han kom i ægteskab med Sophia Antonies Datter, kom med hende til Roested, hvor hand og holt dansk skole, hans huustrue døde ham fra sidst d 20 Febr., efter at hun hafde føed ham et ussel og vanføer barn (som foran er meldet) hand self blef kort der efter syg, og døde Anno ætatis 71 aar, var en gammel verckelig (gnaven) mand.

1722. 25 Jan.

Helvig Lards Daatter Høemand. En gammel Encke qvinde, føed af ægte forældre i Halland i Staanvalde Sogn. Efter at hun i nogle aar hafde tient hos fremmede, først i Schaane, siden i Kiøbenhafn, er hun kommen i ægteskab med Mads Jensen i Velløe (Vejlø), aflede med ham 3 Sønner og 4 Døttre, af hvilcke 3 Døttre allene ofverlefver, boede med samme hendis mand 1) i Kiøbenhafn, siden her ude i landet, sidst i Slagelse, og efter at hun der i nogle aar efter hendis Mands død hafde boet, kom hun omsider til huuse hos hendis Sviger Søn Nicolai Lange i Præstevænge huuset, hvor hun og i en høy Alderdom og mæt af dage fuldendede hendis dage, efter at hun var blefven beret, døde saaledis d 21 Janv: Klocken 9 om formiddagen, var gammel omtrent 93 Aar.

1722. 12. Apr.

Niels Knut Danielsen, et lidet barn ægteføed af Daniel Frichsen, Dansk Skoleholder, boendis hos Sognefogden Jacob Nielsen i Roested, og hans Huustrue Sophia Antonies Daatter. Forældrene ere døde begge, kort efter barnet var føed og efterloed det i en slet stand, thi det var vandføer og fattig, det voxte nok i lengden, men intet i drøyelsen, og kunde aldrig stytte noget paa sine fødder, formedelst dets fattigdom blef det ald sin tid underholdet af den fattige Blocks Penge ved Kircherup Kircke. Den Qvinde som hafde det til opsiun efter Forældrenes død fick ugentlig 1 M, men det sidste fierding Aar 1 M 6 Sk. til dets underholdning. Døde omsider d 8 April sidst afvigte, blev gammel 2 Aar mindre 3 maaneder.

1722. 15. Juli.

Jens Pedersen. En gammel Gaardmand i Roested, ægteføed i Fyen i Bogense bye af Peder Jørgensen og Anne Christens Daatter. Var hiemme hos hans Forældre til hand var 12 aar gammel, kom saa med hans forældre her til Sælland, og fra den tid freqventerede Slagelse skole i 3 Aar, gaf sig siden fra Skolen og efterat hand i nogle aar hafde tient hos fremmede, fick omsider Gaard i Roested hvor hand og forblef udi indtil hans død. Kom først i ægteskab med en Encke i samme gaard ved nafn Maren Niels Daatter, som lefvede med ham i 23 aar, fick i samme ægteskab 7 børn af hvilcke

1 Søn Peder Jensen (nu Gaardmand i Roësted og 1 Daatter Dorote Jens Daatter — Jørgen Hansens Gaardmands og Kirkeværges Huustrue i Esholte, allene efterlefver. 2den gang i ægteskab med hans nu efterlevvende Karen Niels Daatter, i hvilket ægteskab, som varede 24 aar, de afledte 7 børn, af hvilcke en Søn allene efterlefver (som er vel ickun ung, men tegner dog vel til) omsider blef hand syg ved Juletider sidst afvigte af brøst syge, var meget hart syg og fuld af smerte, hafde liden roe og vidste icke hvor hand vilde være, blef imidlertid 3 gange berettet paa hans seng, sidste gang dagen før hand døde, var gammel omtrent 76 aar. Hafde ald sin tid været en paaholden mand, men maatte siden tære meget af det hand hafde samlet i sin sygdom, thi da vilde hand icke der maatte sparis noget for ham af alt det hand hafde lyst til, og hand siuntis der kunde være ham til Helbred.

1722. 24 Aug.

Ellen Christens Daatter Mule (Præstens egen Hustru) Mag: Hans Hansens, ægteføed i Kiøbenhavn af Christian Hansen Mule (Assessor i den Kongl: Høyeste Ræt og virckelig Secreterer i det Kongl: Danske Cancellie) og Margaretha Dysseldorph d 10 Sept: A: 1690, døbt d 13 Sept: nest efter i Hellig Geistis Kiercke. Hendis Moder døde hende fra da hun var 13 dage gammel, sick aaret derefter Stifmoder, Magrete Nansen, som var Hr. Præsident Nansens Daatter, forblef under hendis tilsuun til Aar 1699, da hun kom i Hendis Mosters Mad: Jacob Edelbergs Huus, A: 1705 døde hendis Fader, Hun imidlertid blef i Hendis Mosters Huus og holden som et barn, indtil Aar 1718, da hun kom i ægteskab med Mag: Hans Hansen, da beskicket Sogne-Præst for Sørbyemagle og Kircherup Meenigheder, der et Aar tilforn hemmelig hafde været forloftet med hende, i samme ægteskab, som varede allene 4 aar 1 maaned og 5 dage hafde hun faaed 1 Søn som sørgelig efterlefver ved navn Jens og 1 døeføed pige barn. Foruden dette sidste foster, for hvilket dette timelige livvis dør var blefven tillugt, thi hun døde i barselseng dermed og blef icke forløst, hun begynte at faae ont sidst afvigte 16 Aug:, som var en Søndag om eftermiddagen, fosteret fantis da at det var icke ret vent, og blef da den nat derpaa tilbragt for hende i megen vee og smerte, mandagen derpaa fantis fosteret at være dødt, hvor ved tilstanden blef jo slettere og slettere, om eftermiddagen merckede hun, at hendis død var for haanden, hvilcken hun og beskicked sig til med den aller Christeligste beredelse, og efter at den nat der paa var blefven tilbragt i megen pine og angist, forlangede hun strax om tiisdag morgen at blifve beredt, hvor paa der da og strax blef sent bud efter Hr. Daniel i Schiørpinge, men som sygdommen toeg saa heftig til, at hun siuntis icke at kunde oppebie

hans ankomst blev forlanget af Hendis Mand Mag: Hans Hansen, at hand vilde paatage sig denne forretning at berette hende, hvilcket hand og in casu necessitatis (i Nødsfald) maatte paatage sig (thi hun laae i sit sidste aandedræt da Hr. Daniel kom) men dog icke uden med største væmodighed og Hierte Klemmelse forrettede; der paa tog hun afskeed med hendis Mand og liden Søn, og alle andre hos værende Venner, og laae saa stille hen i fuld troe og tillid til Gud til om eftermiddagen Klocken imellem 1 og 2, da hun døde Salig i Herren, og hendis Siæl nu er i Hvile hos Gud. Var gammel 31 Aar 11 maaneder og 8 dage. Hun var et exempel af en Gudfrygtig, dydig og from Huustrue, som frygtede Gud, hadede Synden, elskede ret og gjorde got imod alle, saa hendis død derfor er blefven dis mere bedrøvelig for hendis efterladte mand og Søn. Vale anima dilectissima, desideratissima, incomparabilis (Far vel, du højtelskede, dybt savnede, uforlignelige Sjæl).

1722. 11 Okt.

Anders Nielsen. En vefvere og Huusmand i Bøstrup, ægteføed A: 1674 i Spiellerup i Hyllinge Sogn af Niels Andersen og Sidsel Peders Daatter. Var hjemme hos hans Forældre til hand var 16 aar, gaf sig siden ud at tiene iblant fremmede 12 aar, kom saa igien til hans forældre, og i 2 aar applicerede sig til vefver Handvercket, kom derpaa i ægteskab 1) med Gertrud Hans Daatter en Pige i Egisløfmagle, fick der paa et huus i Bøstrup i feste: aflede med Hende 5 børn hvor af 1 Daatter allene endnu lefver, bemeldte Hans Huustrue efter 14 aars ægteskab døde omsider i barselseng efter at hun var blefven beredt, og blef icke forløst. Kom anden gang i ægteskab med Hans Pedersens Huusmands Daatter i Sørbyemagle ved navn Bodild Hans Daatter, aflede med hende 3 børn, hvor af det sidste blef føed efter faderens død. Hand var syg 13 dage før end hand døde af en hidsig feber, bereede sig derpaa meget Gudelig og vel imod hans død, bereet natten imellem d. 5 og 6 Oct: da hand efter hans synders væmodige bekiendelse, hiertelige anger og ruese og inderlige afbedelse annammede i fuld troe og tillid den Hellige absolution og blef derpaa bestyrket ved det Høyværdige Sacramente; strax derpaa falt hand i en heftig fristelse, saa ham siuntis, at hans synder vare saa mange, at hand icke kunde faae forladelse, hand siuntis, at hans omvendelse til den troe og tillid hand skulde hafve til Gud, var for sildig; denne fristelse var saa heftig at ieg ved en 2 timers strenge arbeide med at formane og opmuntre ham, udrettede ickun lidet, intil ieg omsider meget alvorlig holt ham fore Guds naade og barmhiertighed, hvor ved hand lidet begynte at opmuntris i sin troe og tillid til Guds barmhiertighed og derpaa omsider ganske ofvervant fristelsen og døde saa strax

derpaa i fuld troe og tillid til Guds naade, og i den rette troens bekiendelse i hans alders 48 aar. Salig er den mand som fristis, thi naar hand er blefven prøfvet, da skal hand faae liffsens Krone.

Bemelte Anders Nielsen hafde i sit lefnets maade været en Gudfrygtig, stille, ærlig og sanddrue mand, hvis lige ickun findis faae af. Hans dødsfald var meget bedrøvelig for hans efterlatte Encke, thi hun var samme tid frugtsommelig og forventede hvert øyeblik herrrens time, og da manden var død om formiddagen, begynte hun at faae ont om eftermiddagen, og gjorde barsel samme nat der paa, samme barn blef døbt samme dag, da Faderen blef begrafven.

1723. 26 Aug.

Anders Byrgesen Berg. Degn ved Sørbyemagle og Kircherup Meenigheder, ægteføed i Christiansand i Norge A: 1692 af Byrge Andersen Berg, borger og Skipper ibidem og Birgitte Niels Daatter (som formodentlig endnu lefver i Christiansand) blef holden i Latinske Skole i bemelte Christiansand indtil 1713, da Rector Scholæ Tobias Jensen dimitterede ham med Testimonio til det Kiøbenhafnske Accademie; Men ved hans ankomst fant hand det for got, for at blifve dis bedre perfectioneret i hans studeringer at begifve sig nogen tid udi Kiøbenhafns Skole, hvor hand freqventerede i 3 aar, indtil Aar 1716, da hand af Rectore Scholæ Prof: Frølund med Testimonio blef dimitteret til Accademiet. Kort derefter nemlig samme aar blef hand antagen og beskicket til at være Degn til disse 2 Meenigheder. Aaret derefter komme i ægteskab med hans salige Formands forrige Degnes efterladte Encke her ved stedet Magrete Amdis Daatter Longaa, lefvede med hende [Marie Andersdaatter Langaa] uden liifs arfving 6 aar mindre nogle faae maaneder, hafde lenge været svag af brystsygge, hvilket formedelst alt for meget brendevins dricken falt omsider ud til blodspyttese, hvilket greb ham jo haardere og haardere an, i samme hans sygdom blef hand beret, og samme dag da hand døde (d 21 Aug:) lod hand mig en time tilforn kalde til sig, tackede mig for ald beviste Kierlighed, bad om forladelse for nogle smaae fortrædeligheder, som hand hafde giort mig, og da ieg hafde meddelet ham trøst af Guds Ord (hvilket hand med megen andagt hørte, og med tydelig røst tilkiende, den trøst hand fant derved, gick ieg fra ham, hvor paa hand døde et qvarters tid derefter gammel 31 aar.

1724. 16. Febr.

Jacob Nielsen, Sognefoget og Gaardmand i Roësted, ægteføed i Vollerup bye, i Gimlinge Sogn af Niels Andersen og Birgitte Nielis, hvilcke i hans ungdom hafde ladet ham vel oplære i hans Catechismo, tillige med at skrifve og regne: da hand var 6 aar

gammel flyttede hand med hans forældre fra Vollerup til Roësted hvor de antog samme Gaard i Fæste, som hand til hans døde dag har beboed efter Dem, og forblef saa hos hans forældre, indtil hand efter deris død fick samme gaard i Fæste efter dem A: 1685 d 3 Febr: sad ugift ved gaarden i 3 Aar, kom derpaa i ægteskab med hans nu efterlevvende Mette Berthels Daatter (hvis Forældre vare Møllere i Halekevad Mølle (?). Samme ægteskab varede i 36 aar, aflede med hende 11 børn, hvor af allene igitlefver 6 Sønner og 2 Døttre; hvilcke alle tegne vel afsted, den ældste Søn Niels er Forvalter ofver Hans Excellences Cammer Herre Christian Carl von Gabels Gods. Den 2 Søn Berthel er Møller i Faaremarcks Mølle, den 3 Søn Peder er Borger og Handelsmand i Bergen i Norge, den 4 Søn er Fuldmægtig hos General Major og Amtmand von Donep paa Antvorschou Slot. Den 5 Søn Jacob gaar i Slagelse Latinske Skole, den 6 Søn er ickun liden og endnu hiemme hos Moderen, hvor hand vel forfremmis i lesning, regning og skrifven. Den ældste Daatter Bergite er i ægteskab med Lieutenant David Genant ved Landmilitien. Den yngste Daatter er ickun liden og endnu hiemme hos Moderen, et skickeligt lille barn (Det har icke været mig kied-sommeligt at skrive alt dette, saasom det er et rart (sjældent) exempel at en bonde har opføed saa mange skickelige børn). Ellers hafde denne Salige Mand nogle aar været til og fra incomoderet af rosen i hans been, som omsider greb ham temmelig hart an. Hand var i Kircken dom: 3 post Epiph: (3 Sønd. eft. Helligtrekonger) sidst afvigte, og blef deelagtiggjort i det i Høyv: Alterens Sacramente, og saa snart hand kom af Kirchen hiem, blef hand angreben af samme hans gamle svaghed, og maatte samme aften gaae til sengs, laa saa stille hen i god taalmodighed og andagt til d 8 Febr: sidst afvigte, og døde om morgenen Klocken 7. Var gammel 61 Aar 8 maaneder. Var en Gudfrygtig, ærlig og skickelig Mand, andægtig i Guds huus, ædruelig i hans eget huus, oprigtig og fred-sommelig med hans Naboer, ærbødig imod ministerium (Kirkens Tjenere). Imedens hand boede i Roësted, hafde hand været Skoufoget i 6 aar og Sognefoget i 14 aar. ;

1726. 18 Febr.

Peder Marchusen en Gaardmand i Roësted, ægteføed i Lille Walbye A: 1665 af Marcus Jensen og Bodild Jens Daatter, i hans alders 3 aar kom hand til hans Faster i Torpe og var hos hende i 6 aar i hvor hand blef holden i Skole, kom siden der efter til hans Forældre, og blef hos dem intil 1707, da hand fick den Gaard i Roësted i feste, hvor hand siden boede, og paa det sidste døde. Kom i ægteskab med Encken i samme Gaard ved navn Maren Peders Daatter, i samme ægteskab, som varede 16 aar, aflede

6 børn, af hvilke 1 Søn og 2 Døttre igienlever, anden gang kom i ægteskab med Niels Andersens Daatter i Harrested ved navn Karen Niels Daatter, som ofverlevede hans død, afledte med hende en Daatter, som endnu lever, samme ægteskab var ickun til liden glæde for dem begge, thi hun hafde ickun maadelig Kierlighed for ham og hans børn, hand iligemaade tog dag for dag af baade i Kræfter og i midler (ordet gick, at hand hafde sat sine penge paa hans Søn, som hand hafde med den første Kone, hvilken hand holt i Slagelse latinske Skole, men ingen kand blifve ret klog der paa, Gud veed alting), endelig blef hand omsider af en tærende sygdom sengeliggende, og siden Hellig Tre Kongers dag sidst afvigte holt ved sengen, blef berettet d 11 hujus og døde saa dagen der efter om aftenen, gammel 61 aar og nogle maaneder.

1729. 10 Maj.

*Peiler Schach*¹⁾ Muurmester, Sognefoget og Gaarmand i Roësted, ægteføed i Röye (Ry) i Bachendrup Sogn A: 1687 af Greges Schach Rytter, og Malene Simons Daatter, blef hiemme hos hans Forældre til hans Alders 14 aar, og imidlertid oplært i børne-lærdommen og Schrifven, gaf sig siden i lære 1) hos Peder Muurmester i Flachebjerg, siden hos Claus Bartrumsen i Slagelse. Efter udstanden lære, tog han til sin Moder og Søstere, som da boede her i Sørbymagle bye, og boede siden i Grønholte huus i 6 aar (samme huus med et Vænge fantis da imellem Hvilebjerg og Rappenborg-Venge, som hørte Raadmand Peder Jensen i Slagelse til, og for en 3 aars tid siden afbrente, og siden den tid endnu icke opbyggt). Kom der fra igien her til byen, og heboede her en fæstegaard i 3 aar, ofvergaf siden samme gaard, og begaf sig til Slagelse, kom saa i ægteskab med Lards Mølleres Daatter af Gudoms Mølle, Kirsten Lards Daatter, boede med hende først 3 aar i Slagelse, siden 4 aar i Schouse (Skovsø), sidst 5 aar i en fæstegaard i Roësted, hvor hand og døde, samme ægteskab varede i 12 aar, afledte med hende 6 Sønner og 2 Døttre, hvor af 3 Sønner allene nu lever, blef syg d 27 April: døde d 4 Maij, som var 8tend dagen efter om aftenen (der kom bud efter mig samme aften, at hand vilde berettes, og omendskiønt jeg i største hast kom der, saa var hand dog død, da ieg kom) gammel omtrent 42 aar. Hans Huustrue døde 3 dage derefter, og blefve begge en dag begrafne.

Kirsten Lards Datter (salig Peiter Schachs) en gift Kone af Roësted, ægteføed i Gudoms Mølle af Lars Christensen Møller og Maren Jacobs Daatter, var stedse hiemme hos hendes Forældre

¹⁾ Oldefader til Højesteretsadvokat, Etatsraad *Gregers Schack*, f. 1781 i Slagelse. S. af Muurmester Peter Greisen Schack.

(undtagen 1 eneste aar, som hun tiende hos Knud Nielsen privilegeret vershuus Mand i Soër) intil hun kom i ægteskab med nest foranmelte Peiter Schach Muurmester, boede med ham i Slagelse i 3 aar, i Schousøe 4 aar, i Roësted 5 aar, afledte i 12 aars ægteskab 6 Sønner og 2 Døttre, hvoraf 3 Sønner allene efterlefter, var syg til og fra i nest afvigte Vinter, dog icke sengeliggende, endelig da hendis Mand var død, blef hun strax noget upasselig dagen der efter, som var d 5 Majj, gick saa til sengs d 6 ejusd: og døde den 7 derpaa, som var 3die dagen efter hendis Mands død, blefve saa begge begrafvede paa en dag, nedsatte i en graf, og holdet en liig Prædicken ofver. Hun var gammel omtrent 32 aar.

Uddrag af Kirkerup Kirkebog (1717—31).

1722. 21 Juni.

Anders Knudsen. En gammel Mand og Skoufoget i Kircherup ægteføed i Schaane i Haslebye af Knud Andersen og Kirsten Knuds Daatter, blef hiemme til hand var 10 Aar gammel, tiende siden hos fremmede i Schaane nogle aar, og kom derpaa her til Sælland, og i tieniste hos Christen Hansen i Esholte, og efter samme Mands død, fick hans Encke til ægte og hans gaar i fæste, men det varede ickun kort, thli efter 4 maaneders forløb døde denne hans første Huustrue, hvorpaa hand og gaf sig fra gaarden paa nye igien at tiene; kom omsider i ægteskab anden gang med denne hans nu efterladte Encke Maren Christens Daatter, fick et huus i fæste i Kircherup bye, blef der Skoufoged, og lefvede i samme ægteskab 37 aar 3 maaneder og nogle dage; var omsider en gammel, dog sterck mand, elskede brendeviin noget mere end tilbørlig, blef syg den 14 Junij om aftenen, efter at hand samme dag hafde været i Slagelse og paa hiemveien veltede engang og kort efter falt igien af Vognen, blef berettet d 17 dito og døde saa dagen derefter nemlig d 18 Junij. Var gammel 73 aar 7 maaneder og nogle dage.

1723. 21 April.

Gustav Radeløf. En Skourider boendis i Kircherup, ægteføed i Mechlenburg paa en gaard kaldet Warmanhagen Anno 1682 d 11 Dec: af Christopher Radeløf og Luca Andersdaatter, blef hiemme hos hans Forældre til hans Alders 9 Aar, da hand blef antagen af den nu Salige Hr. Geheime Raad Vierech til at opvarte den Sal: Herris Sønner efter hans alders maade; 5 Aar derefter blef hand antagen til at være laqvei hos Hendis Høye Naade Grefinde Vierech, som da var Cammer Freuchen hos Hendis Maiest: Dronning Lovise; i hvilken tieniste hand forblef i 4 Aar. Siden antog forbemeldte Hr. Geheime-Raad Vierech ham til sin egen Cammer-Tiener, og da Hans Majestet hafde forlenet forermelte Grefinde

Vierech med Antvorschou Grefskab, blev hand af hende beskicket til at være Skytte og at hafve inseende med endeel af samme Grefskabets Skoufve; Endelig da Grefinden ved døden var afgangen, er hand af Hans Kongl: Mayestet beskicket til at være Skourider ofver forernefnte Grefskabets Skofve, A: 1717 kom hand i ægteskab med Hans nu efterladte Encke Kirstine Lards Daatter som var Lards Jensens Møllers Huustrue af Nyesøe Mølle, aflede med hende 1 Søn, som alt for hen er død, og 1 Daatter, som efterlefter, kaldet Lucia. Ved sidst afvigte Kyndelmesse tider blev hand svag af Hofvetpine og Legemets mattighed, som holt ham jefnligen ved sengen, blev imidlertid berettet, døde omsider d 16 April: Klocken 8 om aftenen, var gammel 40 aar 4 maaneder og 5 dage.

Uddrag af Skelby Kirkebog (1731—58).

1731. 15 Oktober.

Christiane Magrete Peders Daatter Rammel ægteføed i Jylland af Hr. Ernst Rammel, Capellan i Schagen i Vensyssel og Dorethe Jacobs Daatter Thangen, var stedse hiemme hos hendis Forældre, først hos ermelte hendis Fader, siden hos hendis stiftfader Hr. Johannes Mahler, som succederede i Embedet, og da hand og døde, reiste hun ofver til Kiøbenhafn med hendis Halvsøster, og da hun hafde været der en 14 dagis tid, reiste hun derfra hid til Schielbye for at besøge hendis Faster Madame Viborg, som var Degne-Encke, hvor hun samme dag, da hun var kommen der, blev syg d 7 Oct: og døde saa Taarsdagen nest efter d 11 Oct: gammel 31 aar. Det er trolig, at Hendes sygdom var en sterck forkøelse som hun hafde faaed paa reisen fra Jylland til Kiøbenhafn og derfra hid.

1734. 8 April.

Hans Hansen Hoy, Sogne Degn fra Schielbye og Gundersløf sogner, ægteføed i Drysselbiereg bye af Hans Christensen og Sidsel Anders Daatter. Oplært i Slagelse Latinske Skole, indtil hand til Academiet blev dimitteret, fick derpaa condition 1) hos Hr. Friedrich Kiønig i Helsingør, 2) hos Regiments-Skrifver Lütken paa Pebringe, 3) hos Sr: Anders Pedersen i Nørre-Eschildstrup, blev saa kaldet til Degn i Hyllinge A: 1723, og kom i ægteskab med Frands Olsens¹⁾ Degn til Crommerup og Fuglebiereg Meenighed hans Daatter Maren Frands Daatter (som efterlefter med 1 Søn og 2 Døttre), fra Hyllinge blev hand kaldet til Førsløf Degnekald A: 1728. Derfra blev hand atter kaldet hid til Schielbye og Gundersløf Sogner, at være Degn 1730, hvor hand omsider efter 7 og paa 8de ugers svaghed døde omsider, gammel 36 aar og nogle maaneder.

¹⁾ Dorph.

1735. 6 Februar.

Anne Magrete Ernst Datter Rammel, en Degne-Encke i Schielbye, ægteføed i Ringsted af Ernst Rammel Landstings-Hører her i Sælland (beskikket som Underskriver og Forsegler af Landstingsdomme — Titlen vilde svare til »Fuldmægtig ved Østre Landsret« nu til Dags) og Magrete Hans Daatter Puch, i hendis Alders 22 aar gaf hun sig ud at tiene, først hos Sogne-Præsten i Reesløf Hr. Knud Hansen (1 Aar) reiste der fra efter Skriftlig begiering til Hendis Broder Hr. Ernst Rammel da værende Sogne-Præst til Schagen Meenighed i Jylland, og forblef hos ham i 16 Aar; efter Hans dødelige afgang begaf Hun sig til en Strand-Inspecteurs Encke i Jylland, hvor hun forblef i 6 Aar; sick der paa i Sinde at reise her ofver til Sælland igien, var først et Aars tid hos Mag: Ottho Fersløf i Hyllested, siden en kort tid hos forermelte Sal: Hr. Knud Hansen i Reesløf, hvor fra hun kom i ægteskab med da værende Sogne-Degn til Schielbye og Gundersløf Menigheder Christen Christensen Wiborg, hvilket ægteskab varede paa 8tende aar; efter ermelte Christen Wiborgs dødelig afgang sad hun stedse Encke og boede her i Schielbye, og forholdt sig i Hendis Enckestand som en ret Encke i Gudsfrygt, ærbarhed og Stilhed. I de sidste 2 aar var hun til og fra Svag, indtil Sygdom omsider tog ofverhaand saa hun i de tvende sidste dage laae hen uden sands og føelse, ligesom i en sagte og stille søfn, og i denne søfn sof hun hen Natten imellem d 30 og 31 Janv: gammel 62 aar og nogle Maaneder.

1756. 27. April.

Ellen Jacobs Daatter Cofod, en Jomfrue her fra Schielbye Præstegaard, ægteføed i Nestved af Sal: Hr. Jacob Cofod Sogne-Præst til St. Peders Meenighed ibid: og Ingeborg Kirstine Fersløf, efter at hun i Hendis Forældris huus hafde haft en god og Christelig optugtelse til hendis 15 aar, og til sidst var blefvet Fader- og Moder-Løs, blef hun antaget i mit Huus her i Schielbye Præstegaard, hvor Hun den øfrige tid af hendis Alder stedse blef æret og elsket som en kjær og yndig Daatter, der var begafvet af Gud med alle de Christelige og gode Dyder, der icke allene Ziirede hendis Stand og Kiøn, men end og gjorde hende yndig og behagelig for alle dem, som kiente Hende; I de første 11 aar efter ofvenermelte Salige Jomfrue var kommen i mit Huus, var Hun redebøn til ald hielp og assistance for min Salige Huustrue i hendis svage Alderdom, og efter at det behagede Gud i aaret 1752 at bortkalde ved en Salig Død ermelte min Huustrue, forblef denne nu Salige Jomfrue bestandig hos mig, og i min Encke-Stand forestoed mit Huus med saadan trofasthed, forstand og oprigtighed, saa at ieg i min taknemmelighed icke nocksom kand ære hende i hendis Graf. Og efter at hun i nogle aar hafde været hiemsøgt med en tærende Sygdom, hvor ved hendis

Kræfter jo mere og mere blev svækket, blev hun omsider sengeliggende d 12 April: som var Mandagen i Dimmelugen [den stille Uge], Langfredag der paa gaf hun sin sidste vilie til kiende, som den der icke ventede sig her blifvende sted, blev der paa dagen for Paaske-dag betient og vederqvæget med det Høy-værdige Alterens Sacramente, holt siden de 3 Paaske-dage ud i stedsevarende andagt og i hellig beredelse at forvente en Sal: Skilsmisse, den Gud og forundte hende den første Søgne dag efter disse Hellige dage, da Hun ved en stille sagte og Salig død Hensov i Herren, gammel 30 aar mindre end 3 dage. Denne Salige Jomfruis Moder var føed her i Schielbye Præstegaard, hvor hendis Morfader hafde været Præst i 46 aar, og det har behaget Gud, at denne voris Salige afdøde kunde og her fuldende sine dage.

— Lef vel Du Salig Siæl i Himlens Herlig glæde,
Men vi, som safner dig, maae suche, sørge, græde;
Dit Liiv var yndig her, Din død en salig Død,
Dit eftermæle er i vor Erindring sød.¹⁾

J. Hansen.

Uddrag af Gunnerslev Kirkebog (1731—58).

1739. 5 Maj.

Pofl Hansen. En Skoleholder fra Reinstrup føed af ægte ægteforældre paa Møen, begyndte strax da aar og alder det kunde til-lade at tiene for sit brød, var Laqvei paa adskillige steder, sidst hos Hr. Justits-Raad Høyelse paa Wemmeltoft, hvilken tieniste hand omsider formedelst svaghed maatte qvitere, og fick derpaa en Skoletieniste i Reinstrup i den der af Hans Excellence Hr. Ober-Cammer-Herre von Plessen oprettede Skole, hvor hand og forblef, indtil hand døde. Hand var hiemsøgt med Svinsots Svaghed, der tærede ham ud saa lenge, indtil der omsider icke var mere kiød paa hans legeme, og efter at hand var beret paa sin syge Seng, døde omsider, gammel omtrent 40 aar.

1740. 18. Okt. (i Gundersløv Kirke begravet).

Engelchen von Bülow Ridder af Dannebrog, For hen Marschall ved Sal: Prince Carls Hof, og Amtmand ofver Tryggevelde Amt, var kommen fra Wemmeltoft (hvor hand boede) for at besøge Ober-Cammer-Herren Carl Adolph von Plessen paa Gundersløf-holm, hvor hand blev syg d 5 Oct., d 8 dito loed sygdommen sig kiende at det var Smaakopper, blev og samme dag bereedt, Smaakopperne kom nock jo mere og mere ud, men til bedring loed det sig icke tegne, og laae saaledis hen i ald Stilhed og taalmodighed

¹⁾ Provst Hans (Johannes) Hansen, der her har skrevet saa kønt om sin Husbestyrerinde, glemte mærkværdigvis at anføre, at hun med hans Billigelse var forlovet med hans Søn, Henning, der var Kapellan hos ham.

indtil det behagede Gud ved en Sal: død at bortkalde ham d 15 Oct: om aftenen Klocken omtrent 10, gammel omtrent 48 aar. Hans Frue var imidlertid paa Wemmeltoft, hvor og nogle af den Salige Herris børn paa samme tid af Smaakopper vare sengeliggende.

1744. 7 September.

Jørgen Pisch, en gammel Karl fra Gunderløfholm, fød i Slesien, og da tiende Kongen i Sverig i den sidste Krig imod Danmark, blev hand fangen af de Danske, og siden den tid har opholdt sig her i landet, i begyndelsen tiende hand sit brød ved Safskiererie, det hand var temmelig vel oplærdt udi; imidlertid kom ham nogle urolige tancker ofver, saa at hand gick omkring i Skofven, som et forvildet Menneske, der neppe vidste noget af sig self, i den tilstand tog det fromme og Christelige Herskab sig ham an, forsiunede ham rigelig med forfleging og underholdning, saa at hand ved Guds Naade kom til sig self igien, og siden den tid blev hans antaget som extra Karl paa Gunderløfholm, hvor det fromme Herskab gaf 2 sk. om dagen til underholdning, hvor hand da til sidst efter nogle ugers Svaghed døde, gammel omtrent 60 aar.

1750. 25. Juni.

Frands Ebberhardt Gauerdt, Huusfoget paa Gunderløfholm fød i Weilø i Jylland, hafde først tient paa Høyris i Mors Land hos Salig Estats-Raad Klingenberg, reiste siden med hans Søn udenlands, efter hans hiemkost kom hand i Tieniste hos Hans Excellence Hr. Geheime-Raad og Ober-Cammer-Herre von Plessen, til sidst blev sat til at være Huusfoget paa Gunderløfholm, i hvilken tienist hand omsider døde, gammel omtrent 54 aar.

1756. 17. November.

Else Lards Daatter, Skiøtten Sign. Peder Hansens Hustrue fra Fuglesang Huuset, fød i Schibbye i Horns Herred, efter at hun i hendis opvext hafde tient paa adskillige Steder, kom hun i ægteskab med hendis efterlevende Enckemand ermelte Sr Peder Hansen Aar 1727; Men de sidste aar af samme hendis ægteskab forfalt hun formedelst en paakommet tvistighed til saadan Sinds urolighed, der saaledis forvildede hendis tancker, saa Hun mistede ald lyst og lengsel at komme til Guds Huus og Herrens Bord, var icke at ofvertale der til, kunde icke taale, at nogen taledede hende til der om, saa at alle formaninger, erindringer og advarseler vare forgiefvis; I saadan jammerlig tilstand holt hun omtrent 4 aar, og imidlertid beklagede, at hendes Hofvet var saa fortunlet, og hendis Hierte saa bespendt af frygt og svare tancker, saa hun icke kunde hafve enten lyst eller andagt at komme til Guds Huus og at lade sig betiene med det Høyværdige Sacramente; Men da hende omsider paakom saadan en legemlig Svaghed, hvor af hun kunde

mercke at hendis død var for haanden, saa kom hun til sig self igien, fick lengsel efter at høre Guds Ord, tilstoed i allis paahør, som vare nærværende, sin forrige Daarlighed og forvildede tancker med inderlig anger og ruelse, bad Gud inderlig om Naade og sine forrige Synders forladelse i Troen til Christi Værskyld [Vederlag] og Fortieniste, længtis og hiertelig at blifve trøstet med det Høy-værdige Sacramente, hvicket og skeede, laae siden hen i stilhed, i tro og haab at forvente en salig Skilsmisse, den Gud og efter sin store barmhiertighed forundte hende den 5te dag der efter i hendis alders 64 aar.

— Til sidst anføres det korte Levnedssrids, som Provst Hansens Søn og Efterfølger Henning Hansen efter sin Faders Død indførte i Skelbys Kirkebog:

Hans Hansen Jani Filius (Jensen), Præpositus Honorarius i Øster-Flachebjerg Herred, Mag: Philos: og Sogne-Præst for Skielbye og Gundersløf Meenigheder, ægtefødt i Tisted Bye udi Jylland A: 1682 den 27 Octobr af Jens Hansen, Amts-Forvalter over Ducholm, Ørum og Westervig Amter, og hans Hustrue Karen Christens Daatter blev dimitteret fra vor Frue Skoole i Kiøbenhavn A: 1703; Kom ind i Collegio Borrichiano 1705, hvor han forblev i 5 aar, og var det sidste Aar Inspector. Coll. holt i den tid 5 Disputation: Philos: og i Aaret 1710 erholt Magistergraden. Blev derpaa d 20 Majj Ordineret til at være Skibs-Præst paa Floden A: 1711, var i dette Embede 3 aar; og 30 Nov: 1714 fik Ordre at Prædike for den fangne Grev Steinboch i Castellet, efter hvis Død han og fik lige saadan Ordre at forrette Prædike Embede for den Arretterede Krigs-Commissario von Platen sammesteds. A: 1717 d 11 Sept: blev han af Hans Kongelige Maj: Kaldet til at være Sogne Præst for Sørbyemagle og Kirkerup Menigheder; kom derpaa i Ægteskab med Jomfrue Ellen Mule i Kiøbenhavn; og efter hendes død med Jomfrue Malene Jort ibid.; i hvilke Ægteskaber ham blev født 4 Sønner, Een af det første og 3 af det sidste. A:1730 d 20 Dec: blev han af Hans Excellence Hr: Ober-Cammerherre von Plessen Kaldet til at være Sogne-Præst for Skielbye og Gundersløf Meenigheder, og omsider af Biskoppen beskikket til at være Provst i Øster-Flacheberg Herred A: 1748, hvilket Provste-Embede han igien nedlagde i Aaret 1756, da han og d 20 Majj 1758 besluttede dette Hans herømmelige liv i verden i sit Alders 76 aar, og (det, som han og kort for sin Død var videndes om) blev succederet af sin ældste Søn i det andet Ægteskab i Præste Embedet, efter at han siden Aaret 1754 hafde haft denne sin Søn til Capellan Pro Persona i Embedet.

Forpagter paa Nørkær Peder Christensen Vium og hans Efterkommere.

Ved **Erh. Qvistgaard.**

Under mine mange Undersøgelser efter nogle af Slægten Qvistgaards Forfædre, der havde levet i Sydøstsjælland, særlig i Egnen omkring Gisselfeld, i Midten af det 18. Aarh., stødte jeg atter og atter paa Navnene Vium og Wiimb, der blev baaret af Peder Pedersen Vium, Forp. paa forskel. Herregaarde der i Egnen og af Peder Lassen Wiimb, Birkeskriver i Faxestevns Herred. At disse to var i Slægt med hinanden, og at de stammede fra Jylland, derom var jeg ikke i Tvivl, Navnet tydede jo ogsaa, selvom det var skrevet forskelligt, klart derpaa, men hvordan var de i Slægt med hinanden? Det interesserede mig efterhaanden mere og mere, og da jeg kendte temmelig godt den førstnævnte, der var en Halvbroder til min Tipoldefader Peder Mikkelsen Qvistgaard, Forp. p. Gisselfeld, senere Ejer af Vibygaard, kom mine Undersøgelser mest til at dreje sig om Peder Lassen Wiimb, hans Afstamning og eventuelle Forbindelse med Peder Pedersen Vium.

Mine Undersøgelser herom var længe forgæves, indtil jeg ved et Samfundskifte i Bregentved Gods Skifteprotokol 1756—64, som Peder Lassen Wiimb holdt efter sin første Hustru, læste følgende: »Til Stede var ved Skiftet Børnens Morfader, Ole Andersen Bulpontan og Børnens Farfader, Lars Nielsen Schophuus, Forp. p. Lindersvold«. Ved saa at forfølge Sagen videre, konstateredes Slægtskabet mellem Peder Pedersen Vium og Peder Lassen Wiimb, idet sidstnævnte viste sig at være en Søstersøn af førstnævnte.

Skønt ingen af de ovennævnte Personer har spillet nogen større Rolle i Samfundet, saa er de dog gennem deres Efterkommere kommen i Slægt med flere kendte Familier, at det maaske kan have Interesse ogsaa for andre at kende deres Oprindelse, hvorfor jeg har tilladt mig at forelægge Resultatet af mine Undersøgelser for Tidsskriftets Læsere.

Peder Christensen Vium¹⁾ f. $\frac{5}{1}$ 1665 (Gudum) † $\frac{19}{5}$ 1710 (Rønbjerg), Forp. p. Tvis Kloster, Ejer af Krogsdal 1704. Forp. p. Nørkær, g. $\frac{26}{9}$ 1697 Dorte Lauridsdatter fra Siir Sogn, f. $\frac{12}{4}$ 1670 † $\frac{20}{2}$ 1744 (Ydby). (Gift 2° 1711 Mikkel Pedersen Qvistgaard, se Stamtavlen over Slægten Q. fra Veirum).

¹⁾ Jydske Reg. 1697. Ægteskabsbevil. for P. C. Vium af Gudum og D. Ldt., da de vare beslægtede med hinanden — Fødsels- og Vielsesaar og -Dato skyldes afd. Læge Mynster, Kilderne kendes ikke. — Hjern-Gind. Her. Tingbog 1716—26, Fol. 758, 782 og 785. Viborg Landstings Prot.s Domme og Varselssedler 1719—31, Fol. 240. Viborg Landstings Skøde- og Panteprot., 1704. S. 380. Nr. 39. Fol. 738.

²⁾ Dronningborg, Silkeborg og Mariager Amters Ekstraskat 1744 (Lysgaard Sogn). Bisgaard: Stamtavle over Slægten Lassen. Afkommet af Las Christensen af Skophus, Sunds Sogn. I Følge Oplysn. heri blev Gaarden Skaaphus i Beg. af det 17. Aarh. oprettet af Grev Chr. Rantzau til Heringholm til Faarehold, deraf rimeligvis Navnet, Schafhaus, Skaaphus, Schophus. Til Gaarden

- A. Helvig Pedersdt. Vium f. † g. c. 1722 (Sinding?) Lars Nielsen Schopphus²⁾ f. 1688, begr. $\frac{24}{8}$ 1768 (Tostrup). Forp. p. Aunsbjerg, Ørnhoved (1731). Marsvinslund (1732—40), senere Forp. p. Lindersvold c. 1760.
1. Peder Lassen Wiimb, f. $\frac{25}{8}$ 1723 † $\frac{24}{5}$ 1804 (Roskilde), exam. jur. Birkeskriver i Stevns-Faxe H. $\frac{18}{10}$ 1748, Forp. p. Thurebyholm, Ejer af Bonderup (1768—96) Overauditor, g. 1) c. 1754 Sofie Amalie Bulpontan¹⁾ f. † $\frac{18}{10}$ 1759 (Thureby). Dt. af Degn Ole Andersen Bulpontan i Vollerslev-Gjorslev, g. 2) $\frac{13}{9}$ 1762 (Fred. Hosp. K.) Mette Ring, f. 1746.... † $\frac{22}{2}$ 1812 (Roskilde), Dt. af Inspektør ved Fred. Hosp. Hieronymus Ring.
- a) Hedvig W. d. $\frac{30}{1}$ 1755 (Thureby) † $\frac{20}{11}$ 1777 (Tostrup).
- b) Adam Gottlob W. d. $\frac{16}{9}$ 1759 (Thureby) † $\frac{21}{2}$ 1836 (Kbhavn), Forp. Ringsted Kloster, Ejer af Lundbygaard, senere Frydenlund, Kammerraad, g. 1) $\frac{6}{10}$ 1786 (Sneslev) Cathrine Kirstine Astrup, f. 1769 (Lundby), Dt. af Justitsraad A., Eskilstrup, g. 2) $\frac{29}{5}$ 1788 (Kallundborg) Claudine Marie Plum, f. $\frac{4}{1}$ 1768 (Sæby) † $\frac{8}{6}$ 1797, Dt. af Krigsraad P. Kallundborg²⁾, g. 3) $\frac{7}{3}$ 1799 Marie Magdalene (Molly) Ranøe, f. 1781 † $\frac{23}{7}$ 1836 (Kbhavn), Dt. af Prof. R., Kbhavn.
- I. Peder Lassen W.³⁾, f. $\frac{17}{4}$ 1793 (Lundby) † $\frac{31}{1}$ 1864 (Lyngby), Cand. jur. 1816. Petersminde i Virum, g. $\frac{24}{4}$ 1826 (Brahettrolleborg) Henriette Plum, f. $\frac{8}{10}$ 1786 (Slagelse) † $\frac{30}{4}$ 1864 (Lyngby).
- II. Anna Elisa W. f. efter 1800, † $\frac{11}{12}$ 1866, g. Johan Holstein⁴⁾, f. 1774 † $\frac{17}{11}$ 1832, Birke-dom. i Kbhavns søndre Birk.
- III. Anders Ranøe W., f. $\frac{5}{11}$ 1804 (Lundby) † $\frac{26}{12}$ 1883. Ugift. Kopist i Kbhavn.

hørte c. 8000 Tdr. Land, større Areal end til nogen anden Gaard i Danmark og i 1759 blev den falbudt for 8 000 Rdl., den havde da 226 Tdr. Htk. I 1764 beskrives Skaaphus som en Bondegaard, hvis 4 Længer dannede et Indelukke og hvortil kom hele Karavaner nordfra med Heste og Vognlæs med røgede Aal og tørret Havfisk og sønderfra med »Rækker af Hjul, Træskoe og lidt Alenkram, samt Humleførere, hvis Læs er som smaa Huse». En Brodersøn af Lars Nielsen Schopphus er maaske den Niels Jacobsen Schopphus, Degn p. Lyø, der 1771 blev viet i Jordløse Sogn, Nyborg Amt til Anne Martine Christoffersdt.

¹⁾ Bregentved Gods Skifteprot. 1756—64, Samfrændesk. $\frac{20}{9}$ 1762.

²⁾ Stamtavle o. Slægten Plum.

³⁾ Richter: Jurid. Stat.

⁴⁾ Hauch-Fausbøll: Slægtshaandbogen S. 409.

- c) Sofie Amalie W., d. $\frac{9}{1}$ 1769 (Tostrup) † $\frac{1}{8}$ 1791 (Tostrup).
- d) Karen Sophie W., d. 1772 (Tostrup) † $\frac{1}{8}$ 1791 (Tostrup).
- e) Lars Hieronymus W., f. $\frac{3}{9}$ 1772 (Tostrup), Cand. jur. $\frac{19}{6}$ 1798, Løjtnant, Sproglærer i Kbhavn, † $\frac{10}{3}$ 1846 (Kbhavn).
- f) Frederikke W., f. $\frac{5}{11}$ 1773 (Tostrup), † $\frac{30}{6}$ 1832, g. $\frac{14}{10}$ 1791 (Tostrup) Niels Lassen, f. 1757, † $\frac{11}{5}$ 1826 Kongsdal, senere Hjortespring, Kammerraad, Landvæsenskommissær, S. af Cancelliraad Lorentz Lassen, Kongsdal,
2. Jacob Larsen Schophuus, f. c. 1735, † 1749 (Haslev).
- B. Maren Pedersdatter Vium, f., †, g. 1) $\frac{29}{9}$ 1728 (Sinding) Kjeld Larsen Eggeriis, f., † 1744 (Lysgaard). 2) 1745 Daniel Lysgaard i Viborg f. †
1. Lars Kjeldsen E. f. 1732 † 1783 (Kbhavn). Hosekræmmer. Ugift.
2. Peder Kjeldsen E. f. 1734 † inden 1783.
3. Dorthé Marie E. f. 1735 † efter 1804 (Kbhavn?) Ugift.
4. Laurits Kjeldsen E. f. 1739 † efter 1794 (Kbhavn?) g. Anna Jensdt. Sand, Dt. af Jens Sand, Fuglsig f. † Eget i Vendsyssel. Efter 1784 Hosekræmmer i Kbhavn.
- C. Christence Pedersdatter V., d. $\frac{14}{2}$ 1706 (Rønbjerg) † $\frac{8}{10}$ 1763 (V. Hassing), g. $\frac{8}{10}$ 1738 (Boddum) Olaf Mynster, f. $\frac{27}{8}$ 1692 (Hvilsager) † 1767 (V. Hassing) Birkeskriver. (Børn).
- D. Margrethe Pedersdatter V., d. $\frac{20}{7}$ 1707 (Rønbjerg), † 1732 (Tyregod), g. $\frac{29}{9}$ 1728 (Sinding) Peder Paaske, f. 1696 (Stege) † $\frac{26}{4}$ 1753¹⁾. Karstofte Mølle, Birkeskriver i Hastrup Birk. g. 2°, $\frac{5}{7}$ 1733 Magdalene Kristensdt. Møller fra Aale Sogn.
- E. Peder Pedersen V., f. $\frac{29}{6}$ 1710 (Rønbjerg) † 1764 (Aarby). Forp. Juellund, Bavelse, Billesborg, Lerchenborg, g. $\frac{29}{6}$ 1740 (Aversie) Marie Michelsdatter f. 1715, † $\frac{1}{5}$ 1786 (Bakkendrup). Dt. af Forp. Michel Rasmussen, Assendrup.
1. Dorthé V., f. 1743 † $\frac{13}{8}$ 1762 (Kallundborg), g. c. 1761

1) Koldinghus Amts Skifteprot. 1753, S. 752.

- Hans Christian Langemack, Overmaaler i Kallundborg, f. $\frac{1}{9}$ 1731 † $\frac{16}{1}$ 1778.
2. Margrethe V., d. $\frac{22}{4}$ 1748 (Herfølge) † $\frac{29}{1}$ 1787 (Følleslev), g. c. 1769 Mikael Rasmussen, f. 1734 †, Forp. Egemark, Ejer af Helsingegaard 1791—1805, g. 2° $\frac{4}{8}$ 1790, Elisabeth Falk, Dt. af Amtsf. Niels Falk, Kallundborg. 7 Børn.
 3. Christiane V., f. 1747, begr. $\frac{2}{11}$ 1808 (Gjørlev), g. $\frac{19}{6}$ 1764 (Aarby) Lorents Hammond, f. 1738 † $\frac{6}{4}$ 1808 (Gjørlev), Spr. Gjørlev-Bakkendrup, Provst. S. af Commerceraad W. H. Aagaard.
 4. Birgitte V., f. $\frac{7}{7}$ 1752 (Bavelse) † $\frac{3}{5}$ 1829, g. $\frac{29}{5}$ 1776 (Kallundborg) Peder Nissen Halck, f. 1742 (Herlufmagle) † $\frac{2}{8}$ 1825. Amtsf. i Nyborg.
 5. Christence Caroline V., f. $\frac{12}{7}$ 1757 (Aarby) † $\frac{2}{8}$ 1813 (Holbæk), g. c. 1791 Jens With, f. $\frac{30}{6}$ 1741 (Stubbekøbing) † $\frac{8}{8}$ 1814 (Kbhavn). Amtsf. i Holbæk. S. af Pastor J. W. i Stubbekøbing. Enkemand.
 6. En Søn?
-

Tillæg til
„Hvem var Fatter Nagel i Lille Kongensgade?“

Af **Carl C. Christensen.**

Naar jeg i min Afhandling om »Fatter Nagel« skrev, at denne var blevet Enkemand, er dette efter de videre Undersøgelser, jeg har anstillet, ikke ganske korrekt. Jeg har nemlig i Danske Kancellis 2det Departements Registratur for 1806 Nr. 1118 Pag. 384 fundet, at Nagels første Ægteskab blev opløst ved kongelig Bevilling af 19. September 1806 med Tilladelse for hver af Parterne til at maatte »indgaa andet lovligt Ægteskab«. Ægteparret var den 10. November 1802, altsaa samme Aar som Nagel var blevet dømt for Overfald og Ran, blevet separeret paa Hustruens Begæring.

I Følge Helligaandskirkens Daabsprotokol fik Borger Christian Nagel og Hustru (altsaa i 2det Ægteskab) Marie Elisabeth (som her kaldes Nicolajsen) den 19. August 1810 døbt en Datter, Kirstine Severine, og blandt Fadderne findes : Skibscapt. Aage Hansen, Styrmand Jeppesen og Prisemester Lund.

Det ligger derfor nær at antage, at Nagel er blevet »Kaperkast«, siden der blandt Fadderne figurerer en »Prisemester«, der jo var et nødvendigt Appendiks under Kaperkrigen, men jeg har dog ikke i Kay Larsens Bog om denne fundet nogen Kaperkaptajn Aage Hansen. Derimod har jeg i Kay Larsens haandskrevne Samlinger i Rigsarkivet fundet anført en Carl F. Nagel, der den 14. November 1797 indrulleredes som 4de Styrmand for en Ostindierejse med det private Skib »Caninholmen« for 18 Rdlr. mdl. Dette Skib, der havde en Besætning paa 64 Mand, blev i 1798 opbragt af en fransk Kaper, men blev ved Priseretsdom i Paris frigivet uden Erstatning for Forsinkelsen. Muligvis er denne Styrmand Nagel beslægtet med »Fatter Nagel«.

Ved Barnets Daab angives Nagels Bopæl at være paa Gammel-mønt Nr. 244 (det senere Nr. 3, nu en Del af »Kvindelig Læseforenings« Bygning), ligeledes ved Barnets Død 1¼ Aar efter, ved hvilken Lejlighed Nagel angives at være Sømand.

Den 10. Januar 1813 faar Ægteparret atter en Datter døbt i Helligaandskirken, men da anføres Nagel som Værtshusholder, og den eneste maritime Fadder ved denne Lejlighed er »Kanonerer Holbech.«

Kancelliraad Anders Pilegaard Jessen,
død 1851 som Raadmand og Byskriver i Roskilde.

Af **L. P. Jessen.**

I »Personalhistorisk Tidsskrift« for 1899 har Hrr. Bibliotekar Jul. Clausen gengivet nogle Dagbogsuddrag — af P. V. Jacobsens Dagbøger »1827—33« — i hvilke bl. a. skrives Side 72: »Den næste i Kontoret, en gammel Kancellist, der af Skæbnen og sine Foresatte er meget tilsidesat, og som derfor har lagt sig efter et vist Kattvæsen mod begge og andre, der dog ikke hjælper ham videre frem o. s. v.«; samme Sted, Side 239, meddeler den senere afdøde Arkivar G. N. Kringelbach, at den nævnte »gamle Kancellist«s Navn var **A. P. Jessen!**

Om denne, min Bedstefaders Fætter og Plejebroder, vil jeg gerne have Lov til her nedenstaaende at meddele et Par Ord; jeg forudskikker, at min Grandonkel var sær, var »gammel«, det er fuldstændig rigtigt! Men af hvad Aarsag? og hvorledes var det aparte Væsen kommet? — ja det spørges der jo saa sjældent om. — Han havde alligevel, trods alt, et »Hjerte«, hvad jo ikke alle har!

Herr **Michel Clausen**, død 1743 som den fjerde i Rækken af Dynastiet **Mule** i Nørre Broby Præstegaard paa Fyn, var gift med **Anna Cathrina Dorcheus**, Stiftsprovstens Datter fra København, og da dette Ægtepars Datter **Mette Michelsdatter Mule** kort før Faderens Død ægtede **Anders Larsen Pilegaard**, købte »Madame Muhle, née de Dorchæus«,

som der skrives i en samtidig Kirkebogsindførsel, »Pilegaarden« i Vester Aaby Sogn til sin Datter og Svigersøn.

Anders Pilegaard og Mette Mule havde 3 Børn: to Døttre hvoraf den ældste, Conradine ægtede en Peder Hellen, om hvem nu intet vides, og Mette, den yngste, der 1778 blev gift med sin Oldefader, daværende Købmand Hans Jessen, senere Overformynder og Fattigdirektør i København, »32 Mand« m. m.; samt endelig Sønnen Michel Pilegaard, der arvede Gaarden efter Faderens Død og selv døde 1789, som Enkemand og kun 43 Aar gammel.

Michel Pilegaard og Hustrus Frederica Christiane Lund's eneste Barn var den her omtalte Anders Pilegaard, døbt 10. August 1787 i Vester Aaby; ikke to Aar gammel, og da allerede forældreløs, kom han i Huset hos Fasteren Mette og hendes Mand i København og blev opdraget hos dem sammen med deres da ca. 10-aarige Søn og eneste Barn; med denne sluttede Anders Pilegaard et »Broderskab« der varede ved gennem hele Livet.

Min Farfader¹⁾ tog teologisk Attestats 1806, men søgte ikke straks Embedsvejen; han var med de andre Studenter paa Københavns Volde 1807, var en speciel Ven af Nachtegall, var interesseret Tilhører til Henrik Steffens' Forelæsninger og — vegeterede! 1810 købte Faderen Proprietærgaarden Marienberg ved Vordingborg til ham, og han blev Landmand.

Plejebroderen, Anders Pilegaard, — der allerede som ganske ung antog Navnet Jessen — blev Student 1809 og juridisk Kandidat fem Aar efter; senere Underkancellist 1818, Kancellisekretær 1820 og sluttelig Kancellist 1823; i Tiden mellem de to sidstnævnte Aar led han sit Skibbrud, det der gav hans Liv en skæv og noget sygelig Retning og som allerede tidlig gjorde ham til — »en gammel Kancellist«.

Før den Tid var han munter og livlig, rigtig en »glad Sjæl«; han tog, ligesom Fætterten, Livet fra den behagelige Side. Det tog en rum Tid, inden han fik Artium og Embedsexamen (denne med Laud. I.); men der var ogsaa mange andre Ting, der skulde passes og som optog meget af hans Tid; han var meget søgt og skattet som »Fornøjelsesraad« ved Selskabeligheder i og udenfor Familiens Omgangskreds, han dansede godt, var musikalsk, havde en lille, men ganske køn Sangstemme og, hvad der ikke blev sat mindst Pris paa i hine Tider, han havde et ret udpræget Skuespillertalent, skal navnlig have været en fortræffelig Fremstiller af Holbergske Figurer; det blev hans Evner for og Lyst til Optræden paa de ofte

¹⁾ Jes Andreas Jessen, født 1779, Ejer af Marienberg 1810—28 og 1831 Sognepræst til Thorslunde og Ishøj, hvor han døde 1850.

saa forræderiske skraa Brædder, der i saa høj Grad bidrog til at give ham hans Banesaar!

Efter at min Oldefader i Aarene 1810—11 havde trukket sig tilbage fra sin Forretning og fra alle sine mange offentlige Hverv og Tillidsposter her i Byen og var flyttet til sin Ejendom »Gamle Iselingen«, ogsaa ved Vordingborg, lige op til Marienberg, tilbragte Anders Pilegaard Jessen alle sine Ferier dernede, saaledes ogsaa Julen 1821.

Der skulde i Dagene mellem Jul og Nytaar spilles Dilettant-komodie hos en af Byens »Spidser«, Toldkasserer I. P. Christensen¹⁾ der, sammen med sin smukke Hustru Charlotte Amalie født Ballauf »førte Hus« i stor Stil. Alle gode Venner var indbudte som Tilskuere: Wassard's fra Marienlyst, Assessor Aagaard med Frue født Koës fra Iselingen, mine Bedsteforældre, »Madam« Howitz²⁾ med saamange af hendes Børn og Svigerbørn, der var hjemme i Julen o. s. v., kort sagt hele den velhavende Toldkassererfamilies Omgangskreds. Til at spille Elskerrollen var som noget selvfølgelig Sekretær Jessen udset og som Elskerinden skulde Toldkassererens Broder- og Steddatter, den 22-aarige Christiane Marie Christensen optræde for første Gang. Hun og min Grandonkel var gennem adskillige Aar kommet sammen hos Honoratiorens Vordingborg og Alle »vidste aldeles sikkert« at han var stærkt forelsket i hende; i August Maaned nævnte Aar havde de begge været Faddere ved min Onkel Carl Jessen's³⁾ Daab og nu skulde de altsaa »agere« sammen paa en noget anden Maade!

Naa! Forestillingsaftenen kom og, som ventet var af hele Selskabet, spillede Kancellisekretæren sig ret langt ind i Elskerrollen, men alligevel tog han, straks efter Nytaar, tilbage hertil Byen, NB. uden at have erklæret sig! saa kom Paaskeferien og den gik paa samme Maade! — i Sommerferien kom min Grandonkel slet ikke til Vordingborg, da var Christiane Christensen forlovet med en anden! Det kom sig saalunde:

En Aften i Slutningen af Juni Maaned, 1822 altsaa, ved en lille Sammenkomst hos Familien Howitz for Venner fra Byen, var der kommen en Gæst til, ikke fremmed men uventet og langvejs fra: Pastor Mathias Repsholtz fra Saxkøbing⁴⁾; han var blevet

¹⁾ Jfr. L. P. Iessen »Den Christensenske Legattavle 1913«.

²⁾ Frhv. Købmand og Stadsmægler i København I. H. Howitz's Enke, Øllegaard Christiane, født Kreutzfeldt, død 1831.

³⁾ Carl Anders Jessen født 1821 og død 1880 som Distriktslæge her i København; gift med Anna Lorentze Repholtz (1823—1863), Christiane Christensen's Datter.

⁴⁾ Mathias Georg Peter Repholtz, Sognepræst i Saxkøbing 1820, døde 1825; hans første Hustru Anna Lorentze Mørck døde 1821.

Enkemand nogle Maaneder forud, efter kun eet Aars Ægteskab, og var nu paa en lille Rundrejse for at besøge Bekendte og Venner. Hos Howitz's, hvor en af Husets Sønner var gift med hans Søster, traf han sammen med Familien Christensen, fik Jomfru Christiane tilbords, friede til hende samme Aften og et Par Maaneder efter stod deres Bryllup i Vordingborg.

Sekretær Jessen! ja han kom først til Vordingborg igen i Oktober samme Aar til min Oldefaders Begravelse, og allerede da var han ikke sig selv lig mere: han var faldet sammen og rettede sig aldrig helt mere.

Der gik saa 4—5 Aar i hvilke han nok kom til Vordingborg, men kun paa ganske korte Besøg og med lange Mellemrum; men efter at Toldkasserer Christensens i 1827 var flyttet til København — og med dem Datteren der, efter kun fire Aars Ægteskab var blevet Enke og med sine to Børn¹⁾ var taget tilbage til sine Forældre — genoptog han atter sine regelmæssige Feriebesøg hos mine Bedsteforældre.

Anders Pilegaard Jessen blev, som nævnt Kancelist 1823, Kancelliraad blev han først 1831. Samme Aar var det saa, at mine Bedsteforældre kom til Thorslunde, og seks Aar efter tog min Grandonkel sin Afsked fra Kancelliet, idet han søgte og fik Embedet som Raadmand samt By- og Raadstueskriver i Roskilde. Her lavede han en Del op, han kom under bedre økonomiske Kaar og var Plejebroderen med Hustru og Børn paa ganske nært Hold; til Thorslunde Præstegaard kom han, spadserende paa sine Ben, ialtfald én Gang hver Uge og, som min Fader²⁾ skriver i sit »Testament«: »altid var han velkommen i Præstegaarden, ikke mindst hos Ungdommen.«

Saaledes gik der en halv Snes Aar, saa blev min Grandonkel virkelig »gammel«; min Bedstemoders Død i 1848 tog han sig meget nær, og efter at min Bedstefader ogsaa var gaaet bort et Par Aar efter, faldt han aldeles hen; Døden kom for ham som en Befrielse den 10de Maj 1851.

For min Oldefaders Minde nærede min Grandonkel en dyb Veneration; det Venskabsbaand, der i Barneaarene knyttedes mellem ham og min Bedstefader, afbrødes aldrig, og Børnene fra Marienberg og Thorslunde var for ham al hans »Slægt«! Ved Aabningen af hans testamentariske Bestemmelser viste det sig, at han til det sidste havde tænkt paa dem — og paa sin Ungdoms Kærlighed!

¹⁾ Datteren Anna Lorentze der, som nævnt, blev gift med min Onkel Carl Jessen, hendes Moders Gudsøn, samt Sønnen den senere Højesteretsassessor, Konferentsraad Mathias G. P. Repholtz, død 1909

²⁾ Hans Medor Laurits Jessen, født 1813 paa Marienberg og død 16. 1. 1876 som Sognepræst i Taagerup og Thorslunde paa Lolland.

For min Fader blev Onklen en Velgører, som kun faa har Hjerte til at være det: mange giver jo, meget eller lidt, af deres Overflod paa jordisk Gods, Anders Pilegaard Jessen havde kun uendelig lidt, — men gav gerne alt, hvad han havde.

Da min Fader i 1831 blev Student og kom til København, maatte han, som alle fattige Studenter dengang »gaa paa Omgang« hos Familien for at faa Middagsmad, alt andet fik han af Onklen: frit Ophold, Lomme- og Bøgepenge og Klæder; altid var Onklen glad ved at have min Fader hos sig, altid interesseret saavel i Faders Studier som i hans smaa Fornøjelser.

»Baade Onkel«, skriver Fader, »og den Mand, der udgjorde hans saa godt som eneste Omgang¹⁾ var begge Pebersvende; det var to elskværdige Særlinge, som Verden nu sikkert vilde have meget at udsætte paa, men mit Samliv med dem i ca. 5 Aar hører til mine kæreste Ungdomsminder, trods Ensformigheden og de yderlig smaa Kaar, hvorunder vi levede.

Verden vil nok kalde min Onkels Liv, saadan som det fornedede sig, for et spildt Liv! Om det var et Liv i Gud, skal jeg ikke kunne sige; men at hans Liv var et Liv i andre, for andre, for dem der havde taget ham til sig som eget Barn, for deres Søn og Sønnebørn, det kan jeg vidne om; har Verden end glemt ham, saa har jeg det ikke.

Og naar jeg nu tænker tilbage paa den Tid for fyrretyve Aar siden²⁾, da erindres jeg om Biblens Ord: »Saa vil jeg sige til dem paa den højre Side: jeg var nøgen og I klædte mig — jeg var syg og I besøgte mig — hvad I have gjort mod den Mindste af mine Brødre, det have I gjort imod mig.«

Med disse Ord slutter min Fader sine Meddelelser om Onklen, men i taknemmelig Erindring om dennes Velgerninger mod ham havde Fader i sin Tid ladet sin ældste Søn døbe med Pilegaard-Navnet; dette er hos os bevaret i tredie Generation.

¹⁾ Amanuensis ved det Kgl. Bibliotek cand. phil. S a l o m o n S a l o m o n s e n, død 1ste Januar 1838. Han var, efter min Faders Meddelelser, meget belæst, særlig i Græsk og Hebraisk. »Han var Jøde«, skriver Fader, »og den ærligste Sjæl af Verden«.

²⁾ Min Faders fornævnte »Testament«, indeholdende Erindringer fra hans Barndoms- og Ungdomstid, er skrevet i Tiden mellem 1871 og 1875.

Originalen til ovenstaaende Billede af min Grandonkel — Tegning i Sepia og signeret »Poul Ipsen 1793« — er i mit Eje.

Odense adelige Jomfrukloster.

Ved **Th. Thaulow.**

Ved Testamente af $\frac{8}{11}$ 1716 (confirm. $\frac{15}{3}$ 1717) skænkede Frk. **K a r e n B r a h e** sin fra sin Bedstefader og Fader arvede Gaard i Odense — Bispegaarden kaldet, fordi den tidligere havde været katolsk Bisperesidens — til et Kloster for adelige Jomfruer. Karen Brahe var født paa Østrupgaard den $\frac{1}{12}$ 1657 og havde fra sin Barndom levet under forholdsvis smaa Kaar, hvad der havde bragt hende paa Tanken at hjælpe de af sine Standsfæller, som ligesom hun var henvist til at skulle leve i ugift Stand af smaa Midler. Lyst havde hun fra Barndommen haft til at lære noget, kunde endog Latin, og ivrig havde hun været til at samle paa Bøger, hvoraf hun efterhaanden kom til at eje en Del. En betydelig Udvidelse fik dette hendes Bibliotek ved en stor Bogarv efter hendes Moders Fæster, Jomfru **A n n e G j ø e** (Museum 1895, I). Bispegaarden, hendes nu saa velkendte Bibliothek og en meget beskeden Sum Penge var det, hun havde at begynde sit Kloster med. Men hun regnede med, at der var Trang til en saadan Stiftelse og at Adelen derfor hurtigt vilde træde hjælpende til og tegne sig for Pladser. Selv stiftede hun de tre første, Nr. I—III, som hun selv og efter hende de kommende Patronesser eller Patroner besatte. Iøvrigt kunde en Adelsmand for 3,000 Rdl. oprette en Plads med samme Ret til at besætte den for sig og sine Efterkommere, mod at der betaltes 100 Rdl. i Indskrivningspenge for den første og 300 Rdl. for de efterfølgende Jomfruer. Enhver adelig Jomfru kunde indskrives for 300 Rdl. i Indskrivningspenge og blev da Klosterjomfru, efterhaanden som der blev Plads ledig. For 2 Søstre betaltes kun 500 Rdl., for 3 ialt 600 Rdl.

Nogen større Interesse vakte Karen Brahes Kloster dog ikke hos Adelen, hvad vel delvis skyldes de daarlige økonomiske Tider efter den store nordiske Krig. Kun Plads V oprettedes af den grevelige Slægt Scheel, som endnu besætter den, og Plads VI oprettedes saaledes, at den 2 Gange i Træk besattes af den Scheel-Plessenske Familie, 3. Gang af Klosterets Patron og derefter igen forfra paa lignende Maade.

Karen Brahe ledede selv sit Kloster til sin Død den $\frac{8}{11}$ 1736. Til sin Efterfølger som Patronesse havde hun valgt sin Broderdatter **S u s a n n e B r a h e**, gift med Etatsraad **H e i n** til Steensgaard og Grubbesholm, en dygtig Dame, som administrerede Klosteret saa godt, at der ikke blot kunde oprettes flere Pladser, men at ogsaa Klosterjomfruerne kunde faa mere Hævning. Under

hendes Patronat, nemlig i 1746, fik disse endvidere Rang i Rangforordningens 4. Klasse Nr. 3, medens Priorinden hævedes op i 3. Klasse Nr. 3. Endelig skænkede hun Klosteret — ved Testamente af 1760 — Nabogaarden som Patronatsbolig.

Efter Susanne Brahe blev Fru Caroline Agnes Raben Patronesse, da Slægten Brahe nu var uddød. Hun var gift med Geheimekonferensraad Henrik Bille-Brahe til Hvedholm og Patronatet er derefter lige til vore Dage blevet hos dennes Efterkommere af Slægten Bille-Brahe. En af disse, Geheimekonferensraad, Greve Bille-Brahe til Grevskabet Brahesminde, skænkede den ^{8/11} 1856 som Patron Klosteret en Sum af 21,600 Rdl., saa hele dets Formue kom til at udgøre ialt 100,000 Rdl. I 1918 var Klosterets Formue 313,445 Kr.

I Fundatsen for Klosteret (Hofmann, Fundats I) bestemte Karen Brahe, at Priorinden skulde vælges af Patronen og skulde enten være Enke og af den danske Adel eller en af de 4 ældste Jomfruer, som forstod sig paa Regnskab og som havde de nødvendige Evner til denne Stilling. Hun skulde aarlig nyde 80 Rdl., desuden frit Bord, et Kammer og et Kabinet, som hun selv skulde møblere og vedligeholde. Klosteret gav hende Kosten til en Tjenestepige, som hun iøvrigt selv maatte lønne. Hver af Jomfruerne fik 40 Rdl., frit Bord, Kammer med Ild og Lys, men de skulde selv møblere Kammeret. For alle gjaldt det, at deres Efterladenskaber tilfaldt Klosteret ved deres Død.

De aarlige Pengedydelser voksede dog jævnt og under Fru Susanne Brahes Patronat naaede de op til 60 Rdl. for Jomfruerne og det dobbelte for Priorinden.

Alle spiste ved samme Bord. Til Opvartning havde hver 2 Jomfruer 1 Pige, som Klosteret betalte. Ønskede en Jomfru privat at holde Pige, var det hende tilladt mod at betale Klosteret 24 Rdl. aarlig for hendes Kost. Religiøs som Karen Brahe var, fastsatte hun strenge Bestemmelser for Livet i Klosteret. Ingen kunde optages før sit 14 Aar, medmindre de kunde betale selv for deres Skoleuddannelse. Jomfruerne skulde være ærbare og skikkelige samt forliges godt indbyrdes. De skulde have Respekt for Priorinden og lystre hende. Var de studse eller uvillige mod hende, var Bøden 1. Gang 20 Rdl., 2. Gang 30 Rdl. Hændte det oftere, udvistes de af Klosteret. Ingen maatte være overdaadig i Klædedragt og Guld, Sølv eller kostbare Bræmmer var forbudt. I selve Klosteret skulde den bedste Dragt være af sort Silketøj. Ingen maatte forlade Klosteret uden Priorindens Vidende og Tilladelse og daglig skulde alle holde Andagt sammen, Morgen og Aften. De strenge Regler udstraktes ogsaa til at gælde Tyendet. Klosterets Piger og Karle maatte ikke gaa ud uden Priorindens eller Jomfruernes Tilladelse og de skulde være hjemme igen, naar

Klosterporten lukkedes, hvilket skete om Sommeren Kl. 9 Eftm. og om Vinteren Kl. 4. De skulde deltage i de daglige Andagter og blev de grebne i Løsagtighed, betaltes Bøder efter Loven og desuden straffedes Karlene med 1 Aar paa Bremerholm, Pigerne med 1 Aar i Spindehuset.

Indskrivningssummer og Hævninger er jævnt stegne med Aarene. De nuværende Hævninger (se Statshaandbogen) naaedes i 1898, da den fælles Husførelse blev opgivet. Nuv. Patron er Kmjkr., Baron D. Bill-Brahe-Selby til Rønningesøgaard paa Fyn.¹⁾

I Klosterarkivet findes endnu Klosterets Regnskabsprotokol, hvorfra efternævnte Oplysninger om de indskrevne og optagne Jomfruer udelukkende er tagne og mere giver Protokollen ikke. Fra de tidligere Aar findes disse Oplysninger spredte i Bogen og førte uden Orden, idet der for hver enkelt er tilføjet, i hvilken Klasse Jomfruen er optagen. I Plads X og II er kun opført de hernævnte 3 Jomfruer og Pladserne har derefter ikke været besatte.

Damerne er her delte i de optagne Jomfruer og de indskrevne. Af Forkortelserne betyder: I, indskrevet, Kj, Klosterjomfru.

De optagne Klosterjomfruer.

I. Plads I. (Patronplads):

Susanne Parsberg. Indsat af Karen Brahe selv, blev 1740 Priorinde, † Marts 1758.

Anne Brahe Rosenkrantz. I sammen med 2 Søstre Kj 1740 † 1747 ²⁰/₁.

Sophie Amalie Ahrenfeldt. Kom i Roskilde Kloster d. ¹¹/₆ 1759.

Henrica Amalie Parsberg † 1785.

Johanna v. Leth, I og Kj ³⁰/₃ 1785. Blev Priorinde 1808 † ¹³/₃ 1825. Datter af sal. Generaløjtn. L.

Frederica Lovisa Wilhelmine v. Lüttichau, Kj. ³⁰/₁ 1809 gift den ²³/₆ 1823 med Stiftamtmand Castenskjold i Ribe.

Helena Kirstine Klenau I ¹⁸/₉ 1811, Datter af Major K, Kj ²³/₆ 1823, † ²/₆ 1857.

Maria Margrethe Elisabet v. Hyde, Kj ¹¹/₆ 1857, † ²⁰/₆ 1917.

Baronesse Tove Birgitte Bille-Brahe-Selby, født ²³/₁₀ 1915, Kj ²⁹/₇ 1917.

Plads II (Patronplads):

Hylleborg Arenfeldt, † Oct. 1758.

Anna Sophie Urne, Kj ¹¹/₆ 1760, † ¹⁴/₆ 1763.

¹⁾ Angaaende Adgangen til Klosteret for Døtre efter Embedsmænd i de 3 første Rangklasser se A. Thiset: Begrebet Dansk Adel i Hist. Tidsskr. 7. R. 2. Klosterets Historie se Engelstoft: Odense Bys Historie. Hjort Lorenzen og Salicath: Repertorium over Legater og milde Stiftelser i Danmark III, Side 107 f. Schack: Fortsættelse af Hofmans Fundatsamling V, Side 109 f.

- Christiane Charisius, I med 2 Søstre $11/6$ 1742, Datter af Justitsraad Constantinius Augustus C. til Constantinsborg og Fru Kirsten Gyldenkrone, Kj $14/6$ 1763.
- Hedvig Margaretha Lasson. I $22/7$ 1745 med to Søstre. Datter af Justitsraad Tøger Lasson til Aakær og Fru Benedicte Anthonette Rosenørn. Hun frasagde sig Pladsen 1772.
- Sophie Amalie de Rosenørn, I med to Søstre $11/6$ 1746. Datter af Conferensraad og Amtmand over Falster Peter Otte de R og Fru Eva Margrethe Grüner. Hun frasagde sig Klosteret den $11/9$ 1772.
- Anna Lasson, I med 2 Søstre $18/3$ 1747, Datter af Mathias L til Bjørnsholm og Fru Birgitte Cathrine Rosenkrantz. Kj 1783, † $2/10$ 1813. En Søster i Plads V.
- Louise Catharine Sophie Hyde, Kj $11/6$ 1814, blev Priorinde 1825, † $18/3$ 1856.
- Isabella Eleonora v. Stemann, I 1787 med 1 Søster, Datter af Geheimeraad S., Kj $13/2$ 1825. Hun frasagde sig Klosteret, da hun den $15/8$ 1829 kom i Vallø.
- Emilie Caroline Christiane Astrup, Kj $11/6$ 1829, gift $3/9$ 1849.
- Terence Caroline Wilhelmine Falbe, Kj $3/9$ 1849. Nelly Falbe. Hun frasagde sig Klosteret d. $17/12$ 1864. Pladsen stod derefter ubesat til hun igen indtraadte den $11/12$ 1868, † $13/1$ 1874.

Plads III (Patronplads):

- Dorthe Elisabeth Rosenkrantz, † $23/11$ 1779.
- Christine Lützou, Kj 1780, † 1816. Pladsen ikke besat i Følge kgl. Skrivelse af $11/9$ 1842, atter oprettet i Følge Rescript af $27/3$ 1856.
- Caroline Frederikke Bruun, Kj 1856, † $8/6$ 1891.
- Baronesse Hedevig Bille-Brahe, født $11/8$ 1885, Datter af Baron Ludvig B-B, Kj $1/8$ 1891.

Plads IV (Pladsen besættes 2 Gange af Familien Scheel-Plessen, den 3. Gang af Patronen):

- Christence Sophie Rosenkrantz, † $23/2$ 1758.
- Mette Sophie Rosenkrantz † 1777.
- Aletta Margarethe Wind, Kj 1777, blev Priorinde 1793, † $8/12$ 1808.
- Margrethe Cathrine Elisabeth Roepstorff — indsat af Geheimeraad Scheel-Plessen, frasagt sig Klosteret $12/10$ 1811.
- Lovise Henriette Roepstorff, indsat af Kmjkr. Scheel-Plessen i hendes Søsters Sted, † $26/5$ 1870.
- Baronesse Frederikke Augusta Wedell-Wedellsborg, I $8/10$ 1845, Datter af Baron W-W. paa Nebelgaard, Kj $11/6$ 1870, gift $3/12$ 1875.
- Baronesse Maria Maja Gyldenkrone, født den $23/5$ 1842, Datter af Kmjkr., Amtsforvalter Christian Baron G., Kj $7/2$ 1876, gift $4/10$ 1878 med Dr. Berlin fra Palermo.
- Betty Martine Krabbe, født $2/11$ 1864, Datter af Kpt. og Komp.chef ved 12. Batl. O J K, I $2/12$ 1878, gift $4/1$ 1889 med Prmlt. Hoff.

- Amalie Caroline v. Wimpflen, født $19/4$ 1847, Datter af Friherre, Kmh, forhv. Overførster v. W., I $5/6$ 1889, Kj $4/10$ 1889, † $25/2$ 1898.
- Sophie Birgitte Emerentze Elne Karoline Benzon, født $2/9$ 1773, indsat $24/6$ 1898 af Grev Scheel-Plessen, gift $6/4$ 1906 med Assistent i Magistraten H. P. C. Hansen.
- Mathilde Nannestad, født $3/8$ 1859, Kj $7/6$ 1906, indsat af Grev Scheel-Plessen.

Plads V (Besættes af den grevelige Familie Scheel):

- Ide Pentz, † Maj 1743.
- Fredericia Levino v Eichstedt, Kj 1743, † 1765.
- Christiane Sophie Magdalene Juul I med 2 Søstre $19/1$ 1743, Datter af Generalløjtn. Ove Juul og Sophie Hedvig Comtesse Friis, Kj 1765, blev Priorinde 1786, † $12/9$ 1793.
- Karen Lassen, Kj 1786, † $15/3$ 1815 Se Søsteren i Plads II
- Caroline Cornelia Vleugel, I med 1 Søster d. $24/1$ 1783, Datter af Kommandør-Capt. V., Kj 1815, † $21/11$ 1817.
- Maria Helena Amalie de Cederfeldt, I $11/6$ 1785, Datter af Kmjkr. de C. de Simonsen til Erholm, Kj 1817, † 1839 efter Anmeldelse af $1/7$ s. A. af Broderen, Cancelliraad og Borgmester C. i Kallundborg.
- Anna Elisabeth Treschow, I $14/11$ 1811, Datter af Conferentsraad T. Kj $10/6$ 1839, † 1843 i Følge Etatsraad T's Anmeldelse af $29/4$ 1843. Søster til efterfølgende:
- Sophie Christine Treschow, I $14/11$ 1811. Søster til forannævnte. Kj $2/4$ 1843, † $7/1$ el. $9/1$ 1857.
- Sophie Elisabeth Cederfeldt de Simonsen, I $2/4$ 1823, Datter af Stiftamtmand C. de S., Kj $30/1$ 1857, † $20/5$ 1873.
- Christine Elisabeth Helene Treschow, I $15/1$ 1826, Datter af Krigsraad T. Kj $21/8$ 1873. † $10/4$ 1889.
- Thyra Catharina v. Rosen, født $3/3$ 1864, Datter af Kmjkr., Assistent i Indenrigsministeriet Carl v. R., I $4/9$ 1888, Kj $17/4$ 1889, † $21/1$ 1918.
- Karen Harriet Lützhöft, født $27/11$ 1904, Datter af Stiftsprovst L. i Odense, I $15/7$ 1913, Kj $26/1$ 1918.

Plads VI:

- Johanne Sophie Pentz, † Nov. 1758.
- Frk. Rabe, som i 1777 kaldes salig, vistnok død s. A.
- Christiane Frederica Charlotte Amalie Wormskjold, I sammen med en Søster $14/10$ 1776, Datter af Fru W. i Jylland, Kj 1799, † $24/12$ 1802.
- Ingeborg Christiane Rosenørn, I $25/8$ 1781, Datter af Kmh. Chr. R. til Hersomgaard, Kj 1803, frasagt sig Klosteret $9/7$ 1818.
- Christiane Friderikke Falkenskjold, I $12/6$ 1786 sammen med 2 Søstre, Datter af Oberst F., Kj $11/8$ 1818, † 1873.
- Wilhelmine Charlotte Bielefelth, I $4/5$ 1811, Datter af Generalmajor B., Kj $16/12$ 1832, † 1873.
- Olga Marie Sehested, I $6/1$ 1836, Kj $14/2$ 1874, udtraadt af Klosteret i Følge Fundatsens Pkt. 5 d. $11/12$ 1887 (at de skal forblive i den lutherske Religion og være dansk fødte).

Jenny Sophie Meyer, født den $^{10}/_4$ 1866, Datter af Højesteretsassessor Fr. M., I $^{30}/_9$ 1875, Kj $^{25}/_2$ 1888 (at regne fra $^{11}/_{12}$ 1887).

Plads VII:

Ottonette Warenstedt, gift 1743.
 Juliane Warenstedt, blev Priorinde, † 1781.
 Christ A. S. Schleppegrell, † $^5/_1$ 1788.
 Comtesse Juliane Marie Scheel, frasagt sig Klosteret 1819.
 Comtesse Marie Elisabeth Knuth, gift 1823 med Grev W. Moltke.
 Nicoline Marie Marcussen, gift 1835.
 Dorothea Frederikke Braem, Kj 1855, gift den $^{28}/_4$ 1879 med Pastor D. C. Prior.
 Nicoline Anna Marie v. Föns, f. T. i Grenaa, født den $^{20}/_7$ 1839, Datter af Christian H. B. Føns i Grenaa, Kj $^{24}/_6$ 1879, † $^{10}/_5$ 1921.
 Comtesse Alice Emena Scheel, Datter af Lensgreve S.

Plads VIII:

Amalie Urne, † $^3/_6$ 1788.
 Wibike Charlotte Trolle, I $^{11}/_6$ 1771, Kj 1788, gift $^4/_2$ 1790.
 Berthe Sophie Bille, I med en Søster d. $^{18}/_9$ 1775, Datter af Geheimeraad B., Kj $^4/_2$ 1790, gift $^{23}/_9$ 1791.
 Edel Dyre Løvenhjelms, I $^{11}/_{12}$ 1775, Datter af Major L. til Weirup, Kj $^{23}/_9$ 1791, gift $^{21}/_{10}$ 1798.
 Margrethe Christoffine, Friderikke Sehested, født $^3/_11$ 1761, I 1776 med 1 Søster, Datter af Kmh. S. til Bierre, Kj $^{22}/_{10}$ 1798, gift $^{17}/_8$ 1804 med Cancelliraad Hedegaard.
 Eva Margrethe Rosenørn, I $^{25}/_8$ 1781, Datter af Kmjkr. Mathias Peter R. til Katholm, Kj 1804, † $^{24}/_4$ 1851.
 Christiane Magdalene v. Schmittten, I $^{28}/_3$ 1823, Datter af Johan Frederik v. S., Kj $^8/_5$ 1851, † $^7/_7$ 1871.
 Georgine Hansine Sporon, født den $^{20}/_6$ 1820, I sammen med en Søster $^6/_12$ 1825, Datter af Amtmand S., Kj $^{25}/_7$ 1871, † $^{17}/_5$ 1901.
 Maria Comtesse Trampe, født $^{11}/_{12}$ 1885, Datter af Overretssagfører Greve T., I 1890, Kj $^7/_6$ 1901, gift $^{22}/_7$ 1911 med Fabrikant Max Lange.
 Bodil Elisabeth Leunbach f. $^9/_4$ 1879, Datter af Sognepræst Jørgen Høegh Leunbach (p. t. Vesterskerlinge), I $^{25}/_{10}$ 1892, Kj $^{15}/_8$ 1911, gift den $^{28}/_6$ 1912 med Sognepræst, lic. theol. Svend Aage Becker, Snodstrup.
 Margrethe Antoinette Baronesse Bille-Brahe-Selby, født $^{18}/_8$ 1909, Datter af Prmlt. Kmjk. Baron D. B.-B.-S. til Rønningesøgaard, I $^{28}/_6$ 1912, Kj $^5/_7$ 1912.

Plads IX:

Sophie Amalie Sehested, gift 1759.
 Christiane Sophie Magdalene Knuth, † $^{20}/_4$ 1799.
 Christine Charlotte Louise v. Schleppegrell, Kj 1799, † $^{13}/_{12}$ 1849.
 Augusta Wilhelmine Thorveiga Comtesse Moltke, Datter af Stiftamtmand Grev M. paa Island, I Okt. 1822, Kj $^{30}/_{12}$ 1849, udtraadt til Vallø $^{12}/_2$ 1864.

- Sophie Laura Lövenson, I $19/7$, 1823 med en Søster, adopteret Datter af Kmh. Danneskjold Lövendahl, Kj $19/2$ 1864, † $16/2$ 1875.
- Sophie Catharina Emilie Wulf, I med en Søster $6/9$, 1836, Datter af Kommandør W., † Novemb. 1863.
- Hertha Stæger, I med en Søster $2/7$, 1852, Datter af Etatsraad S. i Kbhvn., Kj $11/7$, 1875, † $15/12$ 1902.
- Dagmar Caroline Cathrine v. Huth, født $10/1$ 1888, Datter af Maskiningeniør Viggo Frederik Johan Theodor v. H. i Nakskov, I 1891, Kj $28/1$ 1903.

Plads X:

- Geromine Henriette de Lamare (de la Maire); Efter Generalinde Devitz's Skifte testamenteredes der en Sum Penge til Klosteret, mod at Frk. de Lamare kom ind. Dette skete 1744.
- Marie Hedvig Pentz, Kj 1746, Priorinde 1781, † $11/2$ 1786.

Plads XI:

- — — — Høegh, † $27/3$ 1786.

Efternævnte have været Priorinder i Klosteret uden at have været Klosterjomfruer:

- Baronesse Elisa Schaffelitzsky de Muckadell, født del Borgo di Primo, † $8/12$ 1891 og efter hende blev der den $24/12$ 1891 meddelt Datteren, Baronesse Wilhelmine Charlotte Henriette Louise Schaffelitzsky de Muckadell, foreløbig Konstitution som Priorinde, Baronessen døde den $18/11$ 1913 og den $11/1$ 1914 udnævntes derefter Enkebaronesse Anna Sophia Frederikke Augusta Vibeke Rosenkrantz, født Juel, til Priorinde (Approberet af Justitsministeriet ved Skrivelse til Fyns Stiftamt af $12/2$ 1914).

Efternævnte Damer har været indskrevne til Klosteret uden at blive optagne:

- Anne Margrethe Holsten, kom i Preetz Kloster.
Elisabet Bille Rosenkrantz	} Søstre til Anne Brahe R. i Plads Nr. I. Jomfru Elisabeth kom i Harreboes Kloster, Jomfru Henrica blev gift.
Henrica Sophie Rosenkrantz	
- 2 Søstre Kaas, hvoraf den ene døde og den anden gjorde sig uværdig til at blive optaget i Klosteret
Margrethe Dorothea Charisius	} I den $11/8$ 1742, Søstre til Jomfru Christiane C i Plads II, Døtre af Justitsraad Constantinus Augustus C til Constantinsborg og Fru Kirsten Gyldenkrone. De to Søstre blev gifte.
Charlotte Amalie Charisius	

- Øllegaard Charlotte } I ¹⁹/₁ 1743, Søster til Christiane
Juul } Sophie Magdalene Juul
Anna Juul } i Plads V, Døtre af Generalløjtn
Ove Juul og Sophie Hed-
vig Comtesse Friis. Jomfru
Øllegaard blev gift og Jomfru
Anna døde.
- Anna Lasson, I ²²/₇ 1745, Søster til Jomfru Hede-
vig Mar-
grethe L. i Plads II, Datter af Justitsraad Toger Lasson
til Aakær og Fru Benedicte Anthonette Rosen-
ørn. Begge frasagt sig Klosteret.
- Abel Mariede Lichten- }
berg } I ¹³/₈ 1745, Døtre af Justitsraad
Elisabet Catharine } Gerdt de L. til Engelsholm.
de Lichtenberg } Frøken Abel døde, de to andre
Georgine de Lichten- } Søstre blev gifte.
- Adelheide Hede- } I ¹¹/₆ 1746, Søster til Jomfru Sophie
vig } Amalie R., i Plads II, Døtre af
Margrethe Rosen- } Conferentsraad og Amtmand Pe-
ørn } ter Otto de R og Fru Eva
Antonette Elisabet } Margrethe Grüner. Begge
Rosenørn } Søstre gifte.
- Maria Lasson, I ¹⁸/₃ 1747, Datter af Mathias L. til Bjørns-
holm og Fru Birgithe Cathrine Rosenkrantz,
Søster til Jomfruene Anne L. i Plads II og Karen L. i Plads V.
Christiane Mette Bille, I ¹⁸/₃ 1775, Søster til Jomfru
Berthe Sophie Bille i Plads VIII, Datter af Geheime-
raad B.; gift den ²⁵/₆ 1790.
- Elisabet Noline Schested, født ¹⁶/₈ 1760, I ¹¹/₆ 1776,
Søster til Jomfru Margrethe C. F. S. i Plads VIII, Datter
af Kmh. S. til Bierre; gift 1788.
- Antoinette Margrethe Giersdorff, I 1776, Datter
af Kmh. G. til Vosnæsgaard, gift 1797.
- Christine Marie Wormskiold, I ¹⁴/₁₀ 1776, Søster til
Jomfru Christiane Frederikke W. i Plads VI, Datter
af Fru W. i Jylland; gift med Kmh. Rosenørn paa Hørsom-
gaard.
- Margrethe Benzon Teilmann, I ¹⁴/₁₀ 1776, Datter af
Capt. T. til Endrupholm; død.
- Sophie Elisabet Kaas, I ¹⁷/₂ 1777, Datter af Kmh. og Kom-
mandør Frederik Christian K.; gift. Søster, se senere.
- Sophie Hede- } I ³⁰/₃ 1779, Døtre af Admiral Frid-
vig Kaas } derich Christ. Kaas. Frk.
Susanne Birgitte } Sophie Hedvig K. gift 1797,
Sophie Kaas } Frk. Susanne Birgitte
Sophie gift 1794.
- Anne Margrethe Hof, I ²⁷/₄ 1779, Datter af Capt. Hof
paa Silkeborg i Jylland; gift.
- Augusta Mathilde Andrea Kaas, I ²⁰/₈ 1772, Datter
af Kommandørkapt. Ulrich Christ. Kaas; gift 1802.
- Henriette Valentine Kaas, I ²⁰/₁ 1780, gift, Søster til
Frk. Sophie Elisabet Kaas, se ovenfor.

Adelheide Hedevig Margrethe Lüttichau, I
 $\frac{25}{8}$ 1781, Datter af Kapt. Hans Helmer L. til Skierildgaard;
 † 1795.

Anna Beate Adeler	}	I $\frac{11}{6}$ 1782, Døtre af Kmh. Theodor Adeler paa Ullerup. Frk. Anna gift efter hendes Broders An- meldelse i Brev af $\frac{24}{5}$ 1805, Frk. Karen gift.
Karen Christiane Adeler		

Comtesse Wivike Christiane Haxthausen, I $\frac{31}{7}$
 1782, Datter af Geheimekonferentsraad Grev H.; † 1788.

Maria Sophie Vleugel, I $\frac{24}{1}$ 1783, Søster til Jomfru Car-
 oline Cornelia V i Plads V, Datter af Kommandørkapt.
 V.; † $\frac{30}{11}$ 1794.

Sara Marie Schubart, gift $\frac{29}{5}$ 1803	}	Alle I $\frac{1}{6}$ 1785, Døtre af General- Adjutant S.
Anna Sybille Schu- bart, gift $\frac{9}{3}$ 1802		
Benedicte Henriette Schubart, gift i No- vember 1803		

Arnodine Elisabet Falkenskjold	}	I $\frac{12}{6}$ 1786, Søstre til Jomfru Chri- stiane Frederikke F. i Plads VI, Døtre af Oberst F.; Frk. Arnodine F. døde, Frk. Edel F. gift 1808 med Løjtnant Berre- gaard.
Edel Margrethe Fal- kenskjold		

Christiane Lovisa Pauline v. Stemann, I 1787,
 Søster til Jomfru Isabelle S. i Plads II, Datter af Geheime-
 raad S.; hun blev gift (med Ritm. Lillienskjold d. $\frac{18}{10}$
 1809?).

Charlotte Claudine Christiane de Cederfeld,
 I $\frac{26}{7}$ 1788, Datter af Kmjkr. C. de Simonsen, Erholm;
 gift 1808.

Berthe Georgine Henriette Juul fra Ravnholt, I
 1788, Datter af Geheimeraadinde J.; døde.

Caroline Kirstine Cederfeld de Simonsen, I
 $\frac{11}{8}$ 1806, Datter af Kmjkr. C. de S.; gift i 1820 med Apotheker
 Albinus.

Anna Caroline Lövenson, I $\frac{19}{7}$ 1823, Søster i Plads IX,
 adopt. Datter af Kmh. Danneskjold Lövendahl;
 gift $\frac{9}{9}$ 1843 med Sognepræsten til Nakskov og Brenderlev.

Margrethe Albertine Charlotte Sporon, født
 $\frac{19}{11}$ 1818, I $\frac{9}{12}$ 1825, Datter af Amtmand S., Søster i Plads VIII;
 gift 1839 med — — — secretair Fudler.

Mimmi Treschow, I $\frac{31}{12}$ 1825, Datter af Amtmand T; gift
 efter Anmeldelse af $\frac{15}{8}$ 1834.

Caroline Antoinette Cathrine Elisabet Casten-
 skjold, I $\frac{6}{6}$ 1826, Datter af Kmh. og Stiftamtmand C. i Ribe;
 Efter Anmeldelse af $\frac{14}{2}$ 1871 gift med Kmh., Amtmand Carl
 Benzon.

Christiane Conradine Sophie Elisabet Tres-
 chow, I $\frac{15}{1}$ 1826, Datter af Amtmand T.; Efter hendes Faders
 Anmeldelse af $\frac{19}{11}$ 1859 gift med Kapt. Stochfleth.

- Clara Johanne A. v. Falbe, I $1\frac{1}{4}$ 1831, Datter af General og Krigsminister F.; gift i Vinteren 1840 med Kmjkr. Rothe. Søster til følgende.
- Ida Louise Mathilde v. Falbe. I $1\frac{1}{4}$ 1831, Søster til forannævnte, gift i Efteraaret 1841 med Kapt. Treпка.
- Anne Marie Christine Wulff, I $\frac{6}{9}$ 1836, Søster i Plads IX, Datter af Kommandør W.; gift i Efteraaret 1843 med — — — Mellerup. Søster, se nedenfor.
- Thora Wulf, I $\frac{6}{9}$ 1836, Søster til forannævnte, gift 1857 med Pastor Brandt.
- Martha Cornelia Georgine Stæger, I $\frac{2}{7}$ 1852, Søster i Plads IX, Datter af Etatsraad S. i Kbhvn.; I Følge Skrivelse af $\frac{4}{2}$ 1888 afstod hun Klosteret, da hun havde faaet Pensionsplads i Vallø.
- Lilli Margaret Hørring, født $\frac{4}{9}$ 1874, Datter af Kvæstor H. ved Universitetet og Sorø Akademi, I $\frac{4}{6}$ 1903; gift den $\frac{23}{8}$ 1910 med Cand. jur. Alb. Viggo Jørgensen, fra 1912 Overretssagf. i Kbhvn.
-

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal.

I.

Om Familien Sprechlers Stamfader, Georg Gerhard, vides, at han er født i Tyskland og fra 1751 bosat i København, hvor han først ernærer sig som The- og Porcelænshandler, senere som Politibetjent; omkring 1757—58 ansættes han under Københavns Magistrat som Broe- (Brolægnings-) inspektør, fra hvilken Stilling han afskediges omkring 1771 efter i 1768 at have faaet Udnævnelse som kgl. Broinspektør. Han ejer fra ca. 1775 en Gaard paa Værnedamsvej (nuv. Nr. 6) kaldet »Store Fortun«, hvor han bor til sin Død. Han begravnes den $29/10$ 1806 fra Frederiksberg Kirke.

I Ægteskab med Margrethe Elisabeth Riiber (Datter af Raadmand Evert Riiber og Sofie Amalie Nørager) har han 7 Børn.

Ifølge ukendte Kilder skal han være født $9/12$ 1719, og hans Bryllup skal have staaet $22/4$ 1745, — hvor vides ikke.

Hans Forældre og Fødested kendes heller ikke.

I Familien er bevaret en mundtlig Overlevering om, at han stammer fra en adelig Slægt i Mecklenborg, og at han efter sin Indvandring her til Landet, for den lettere Udtales Skyld, har forandret sit Navn fra Sprecher til Sprechler.

Hos Underskriveren heraf opbevares et Signet, der skal have tilhørt Slægtens Stamfader. Signetet er i simpelt Udstyr udført i Jern og forestiller: et ovalt Felt delt med en Sølvskraabjælke opad fra venstre. I øverste Halvdel paa grøn Bund et laurbærkranset Mandshoved; i nederste Halvdel 3 røde Stjerner paa gylden Bund.

Samtlige alm. Kilder som Kirkebøger for Kbh. og Frederiksberg, Kopulations-, Skifte- og Borgerskabsprotokoller i Rigsarkiv, Raadstue- og Landsarkiv her i Byen er undersøgt uden Resultat, ligesom Magistratens Resolutionsprotokoller m. m. er gennemgaaet. Enhver Oplysning, der maatte kunne føre mig nærmere til Maalet: at finde Slægtens Oprindelse, modtages med Taknemmelighed, og den første dokumenterede Oplysning, der leder til at konstatere Stamfaderens Fødsel og Herkomst, honorerer jeg med 100 Kr.

H. W. Sprechler,
Forretningsfører, Premierløjtnant,
Semarksvej 16 Hellerup.

II.

Kan nogen give Oplysning om og hvor der findes Portrætter af følgende Lagmænd i Trondhjem:

1. Peder Mortensen Grum (Tjem(?) i Jemtland). (1623—1631).
2. Dr. Peder Alfsson (1631—53).
3. Nicolaus (Niels) Paulsson (1653—1658).
4. Hans Mortensøn Wesling (1659—1671).
5. Peter Dreyer (1671—1703). (Griffenfeldts ven).
6. Abraham Dreyer (1703—1736). Etatsraad.
7. Hans Collin. (1736—1742). Etatsraad.
8. Jens Bing Dons (1778— $11/8$ 1797) † 1802(?)

Trondhjem $7/1$ 1925.

Fridtjov Hegge,
Lagmand.

III.

Der ønskes Oplysning om Generalmajor Salomon Geddes og Hustru Catharina Elisabeth Quist's Levnedsløb udover, hvad der findes i Biogr. Lex.

En Datter af ovennævnte blev ca. 1795 gift med Sgpr. Jens Henrik Fischer (1758—1828), hvis Fader Palle Henriksen Fischer, Degn til Vinding, Bryrup og Vrads Sogne (død 18/9 1779), var Søn af Henrik Fischer »ved Nørre Mølles Manufactur«.

Nærmere Oplysning udbedes om de to sidstnævnte og om disses formodede Slægtskab med Major Nicolai Daniel Fischer (ca. 1723—1790, Søn (?) af Stads- og Landfysikus Johan Fischer i Ribe), der 23/12 1743 blev gift i Toten K. med Øllegaard Sophie Gedde (Datter af Oberstlieutn. Fred. Vilh. Gedde, Broder til ovennævnte Salomon Geddes Fader, og hvis to Døtre Frederikke Christiane Fischer og Øllegaard Sophie Fischer begge blev gift med Salomon Geddes Broder, Generalmajor Hans Christof. G. (jfr. Stamt. over Familien Gedde i Pers. Tidsskr. 1 R. III Bd. S. 170).

Kommunelæge Arends,
Overby pr. Nykøbing Sj.

Svar.

Spørgsmaal 8 R. III. S. 245. II.

Skei, Skeid, Skeie og Skeide er et meget hyppigt forekommende Gaardsnavn i Norge. Der findes mindst 50 forskellige Gaarde af dette Navn spredt rundt omkring i det hele Land. Det er meget sandsynligt, at den tyske Slægt Scheyde kan ulede sin Herkomst fra en af disse Gaarde, men hvilken er det selvfølgelig umuligt at angive, uden næiere Oplysninger om, hvad Slægten selv maatte kjende til sine Forfædre (Navne og Aarstal) og specielt, om der skulde leve nogen Tradition om dens Udflytten til Tyskland.

E. A. Thomle.

Spørgsmaal 8 R. III S. 246, VII.

Peder Pedersen Sønderborg, uden Tvivl en dansk Mand, blev 15 Marts 1690 (Bestallingen confir. 25 Novbr. 1699) efter Ansøgning, dat. Kjøbenhavn 9 Marts 1690, udnævnt til Byfoged i Arendal og Risør. Han fik Embedet efter Anbefaling af Statholder Ulrik Fredrik Gyldenløve og roses som en duelig Embedsmand. Han døde i Arendal 20 Mai 1726 (begr. 29 s M.) og har vistnok været født før 1650. Thi han maa være den Peder Pedersen Sønderborg, der blev gift i Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn 28 Januar 1679 (uden Forlovelse og Lysning ifølge kgl. Bevilling af 18 s. M.) med Sidsel Olufsdatter, der imidlertid maa være død, vistnok før Manden kom til Norge. Senere var Peder Pedersen Sønderborg gift med Sophia Catharina Mathiasdatter, begr. i Arendal 6 Aug. 1708, hvis Moder, Anna Sophie Hansdatter, 1696 levede i Kjøbenhavn. Om Peder Sønderborg har havt Børn i sit første Ægteskab er muligens tvivlsomt. En Anna Margrethe Pedersdatter Sønderborg, der 16 Febr. 1708 (Trol. 31 Januar s. A.) i Arendal blev gift med Arne Jensen Høgeli, blev begravet i Arendal 8 Januar 1753, »86 A. gl.« og kan muligens have været Peder Sønderborgs Datter af 1ste Ægteskab, skjøndt den opgivne Alder ikke passer. Men herpaa tør man dog ikke lægge nogen særlig Vægt, da Aldersangivelsen ved Begravelser i Kirkebøgerne kun er lidet at stole paa. Muligens kan hun dog være Byfogdens Søster. Manden Arne Jensen Høgeli blev begravet i Arendal 12 April 1712, 44 A. gl. Peder Sønderborgs øvrige Børn maa vistnok alle have været af hans 2det Ægteskab. Af disse kjendes for Tiden kun

1. Ulrik Frederik S., født i Arendal 14 October 1694, øiensynlig opkaldt efter Statholder Ulrik Fredrik Gyldenløve. Han blev 17 Oct. 1721 adjungeret Faderen som Byfoged i Arendal og Risør med Ret til at succedere ham og tiltraadte som Byfoged ved Faderens Død. Han druknede paa en Forretningsreise $\frac{1}{2}$ Mil fra Risør i Lyngørgabet 12 August 1733 (begr. i Arendal 18 s. M.). Han blev 23 Januar 1727 i Christianssand gift med Mette Cathrine Schrøder, født 1697, † i Arendal 1771 (begr. 21 Decbr. s. A.), Datter af Sørenskriver i Robygdelaaget, senere Borgmester i Christianssand Mathias Christensen Schrøder. Som Enke blev hun 2) gift i Arendal 3 Marts 1735 med Forvalter Oluf Andreasen Malling, født i Randers 17 Febr. 1699, † i Arendal 1 Marts 1739 (begr. 9 s. M.), 40 A. gl. Sønderborg havde 3 Børn.
 - a. Ferdinand Peder S., døbt i Arendal 18 Febr. 1728, begr. der 9 Marts s. A.
 - b. Ulrikke Eleonore S., døbt i Arendal 23 Aug. 1729, † i Christianssand 15 Marts 1795 (begr. 20 s. M.), 66 A. gl.; gift i Christianssands Domk. 11 Novbr. 1756 med Peter Thomesen Fummann, som hun overlevede.
 - c. Peter Mathias S., døbt i Arendal 5 Sept. 1732; »Madame sl. Sønderborgs lille Søn«, der blev begravet i Arendal 1 Juni 1734.
2. Mette Sophie S., der i 1735 var ugift.
3. Peter Petersen S., der var født i Arendal c. 1698. Han blev indskreven som Student ved Københavns Universitet 27 Aug. 1715, 17 A. gl., privat dimitteret; var Procurator og blev ved kgl. Resol. af 20 Novbr. 1727 efter Forslag fra Commissarierne i Stiftamtskriver, Kammerraad Molersens Opbudso beskikket til Actor med en aarlig Gage af 200 Rdl. og Løfte om Kongens Naade, naar han udførte sine Forretninger paa en tilfredsstillende Maade. I 4 Aar var han beskæftiget i denne Stilling og udførte herunder 132 til dels vidtløftige Sager. I 1731 søgte han imidlertid om at blive Borgmester i Christianssand efter Mathias Schrøder, reiste i denne Anledning personlig til København og blev 19 Oct. 1731 udnævnt til Embedet. Da han imidlertid ved Christianssands Brand led adskillig Tab og han havde »mange uopfødte Børn«, kunde han ikke klare sig med Indtægterne, og det uagtet de to Borgmestere i Byen ved kgl. Resol. af 7 Mai 1735 af Kongens Kasse var bevilget 600 Rdl. aarlig i 10 Aar, som dog skulde bortfalde, naar de bleve befordrede eller døde. Han søgte derfor i 1737 om at blive Lagmand i Christianssands Lagdømme efter Rolf Balle, der var død paa en Forretningsreise i Arendal 2 April 1737. Den 26 Juli s. A. udnævntes han til dette Embede og blev 27 April 1739 virkelig Justitsraad mod at betale 500 Rdl. til Kongens Kasse. Han døde 2 Febr. 1743, vistnok paa Lagmandsresidenten Holmegaard i Holme Præstegjeld ved Mandal. Han var gift med Anna Nicolajdatter Adeler¹⁾, der overlevede Manden, og havde i dette Egteskab mange Børn, af hvilke for Tiden kun kjendes følgende:
 - a. Peder Nicolai S., der 30 Juli 1746, 20 A. gl., blev indskreven som Student ved Københavns Universitet, privat dimitteret fra Christianssand. Han findes ikke døbt i Christiania og er derfor muligens født i Danmark, før Faderen kom til Norge.
 - b. Ulrik Fredrik S., døbt i V. Frølsers K. i Christiania 2 Novbr. 1728. Han blev 18 A. gl. sammen med sin ældste Broder Student 1746. Blev Byfoged i Hobro.

¹⁾ Hun var muligens en Datter af Justitsraad, Landsdommer paa Laaland Nicolai Adeler (jfr. Norsk Tidsskrift for Genealogie. II. S. 320).

- c. Christian S., døbt i V. Frelsers K. i Christiania 19 Sept. 1729.
- d. Sophia Catharina S., døbt i V. Frelsers K. i Christiania 20 Marts 1731.
- e. Catharina Ernestine S., døbt i Christianssands Domkirke 17 Januar 1735.

Formentlig har der været flere Børn, men Christianssands Kirkebøger før 1734 ere brændte, og Holme Præstegjelds Bøger begynder først 1756.

- 4. Dorothea Sophie S., født i Arendal c. 1701, † i Kjøbenhavn 15 Juni 1780, 78 A. gl. Hun blev c. 1744 gift med Auditeur Thomas v. Westen Engelhart, født paa Næssets Præstegaard i Romsdalen c. 1714, † i Skien 1777 (begr. 24 Marts s. A.), 63 A. gl., Søn af Vicepastor til Næsset, senere Sogneprest til Veø, Nicolai Engelhart og Sara Tausen. Han var Plejesøn af Thomas v. Westen og blev 16 Mai 1730 indskreven som Student ved Kjøbenhavns Universitet, 16 A. gl., dimitteret fra Trondhjems Cathedralskole, studerede derefter i flere Aar Jus og var siden Hofmester for General Schultens Børn, blev 9 Mai 1744 Garnisonsauditeur paa Akershus Fæstning og 28 Januar 1757 Sorenskriver i Nedre Telemarken med Bopæl i Skien. Bestallingen blev confirmeret 8 Sept. 1766. Med Konen havde han ingen Børn. Hvor Engelhart og Hustru ere viede, vides ikke. Vielsen findes ikke i nogen af Christiania Byes Kirkebøger og heller ikke i Christianssands Kirkebog. Muligens kan han være gift i Danmark, før han kom til Norge. Det er dog ogsaa muligt, at Engelhart er viet i Oddernæs ved Christianssand, hvis Kirkebøger mangler Viede for det her omhandlede Tidsrum, da hans ældste Broder Hans Engelhart var Sognepræst her. Som det af det foranstaaende vil sees, er det ganske rigtigt, naar Byfoged Ulrik Fredrik S. kaldes Fru Engelharts Brodersøn.
- 5. Antonette S., der 20 Januar 1712 »privat« (o: uden Lysning og Trolovelse efter kgl. Bevil.) blev gift i Arendal med Svensken Schaaning Nilsen Hartmann, † i Arendal 1712 (begr. 9 Sept. s. A.), 31 A. gl., var muligens ogsaa Byfoged Peter Sønderborgs Datter.

Forskelligt fra Genealogiens og Personalhistoriens Verden.

Vort korresponderende Medlem, den mangeaarige, udmærkede Leder af Geheime- og Hovedarkivet i Schwerin, Gehejme-Archivar Dr. Herman Grotefend fyldte den 18. Januar i Aar 80 Aar.

Vi bør ikke glemme, med hvilken sjælden Imødekommenhed Dr. Grotefend under sin lange Embedsvirksomhed er optraadt i Forholdet til Nabolandet Danmark, — officielt har han faaet Anerkendelsen herfor gennem Kommandørdekorationen af Dannebrogordenen, — men en Tak og Hilsen bør ikke udeblive fra den Kreds, der samles om vort Samfund, for hans aldrig svigtende Elskværdighed overfor de mangfoldige Henvendelser, der i dette Tidsrum er blevet rettet til ham fra hjemlige Genealoger, der har søgt — og ved hans Hjælp fundet — danske Slægters Oprindelse i Mecklenborg.

I Lausanne er under Indenrigsdepartementets Auspicier udkommen en »Livre d'Or du Famille Vaudoises« (af Hr. Delédevant og M. Henrioud) — et monumentalt Værk omfattende Kanton de Vauds samtlige 9882 Slægter med

Angivelse af Slægternes Oprindelse og Vaaben samt Biografier af fremtrædende Personer, tilhørende disse.

Et lignende Arbejde udkom for ca. 25 Aar siden under Navn af »Livre du Bourgeois« i Genf for denne Kanton.

Hvor demokratiske end Schweitserne politisk set er, er de gamle Schweitser-Slægter dog overordentlig eksklusive, og intet Sted er Interessen for Slægten og dens Vaaben stærkere, — dette Værk er et talende Bevis herpaa og paa den Støtte, genealogiske og heraldiske Arbejder finder hos den demokratiske Stats Organer.

Samtlige betydelige tyske genealogiske Tidsskrifter har nu virkelig gjort den allerede for nogle Aar siden udkastede Tanke at udgive et fælles Spørg- og Avertissementsblad, saaledes at alle Spørgsmaal og lign. herefter kommer en mangedoblet Kreds af interesserede Læsere for Øje. Redaktøren af dette Spørgblad er Peter von Gebhardt, Berlin-Wilmersdorf, Bingerstr. 87.

H. Ehrencron-Müller: Forfatterleksikon, omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814. H. Aschehoug & Co. København 1924.

At Udgivelsen af dette Værk hører til de store Begivenheder, ikke mindre for Personalhistorikeren end for Litteraturhistorikeren, og at det vil faa sin Æresplads i Litteraturen, skønt det er ganske stilfærdigt, saare upaaagtet af den store Almenhed, at det er begyndt at udkomme, derom vil ingen nære Tvivl, der har gjort sig bekendt med 1ste Bind's Indhold og drager en Sammenligning med Forgængerne Worms' og Nyerups Leksika (— hvilket iøvrigt ikke skal opfattes som en Forklejnelse af disse for deres Tid fortjenstfulde Arbejder; thi med de sidste halvtreds Aars Fremskridt paa Bibliotekvidenskabens Omraade maa det erkendes, at Bibliotekar Ehrencron-Müller har haft ulige lettere Arbejdsvilkaar end sine Forgængere).

Værket er, selv for meget kritiske Øjne, saa fortræffeligt fra Indholdets Side, at jeg uden videre kan betegne dette Forfatterens Livsværk som noget af en Bedrift i Henseende til Flid og Nøjagtighed. Der er paa ingen Maade Tale om, at Udgiveren begrænser sig til en simpel Angivelse af Titlerne paa Værkerne, tværtimod tager han hele det moderne Bibliotekapparat, som han kender ud og ind, til Hjælp og giver i kort og klar Form Oplysninger om særlige Forhold ved Skrifterne, den offentlige Polemik, de har givet Anledning til, trykte Anmeldelser af dem og alt lignende, som er af Betydning, — Oplysninger, der alle vidner om, hvilken Specialviden Forfatteren sidder inde med. Jeg kan ikke nægte mig Fornøjelsen af at nævne et Eksempel. Ved Omtalen af Thomas Bartholins Anatomii skriver Forfatteren saaledes:

»En indisk Oversættelse af hans Anatomia nævnes i Forordet og Dedikationen til: Neu-verbesserte künstliche Zerlegung desz menschlichen Leibes. Nürnberg 1677 og i Acta medica 1673 ff. III. p. 87—88. I 1906 købte Rentier P. Kierulff i Peking et mandschuisk Haandskrift, som han siden overdrog til det kgl. Bibliotek som Gave (jfr. Berl. Tidende ^{30/6} 1906). I dette har man med Urette villet se en mandschuisk Oversættelse af Bartholins Anatomii eller i det mindste en Gengivelse af Tegningerne i denne, udført for Kejser Khang-hi (jfr. Dr. Cox: [A. Clod-Hansen] i Gads danske Magazin. 10. Aarg., p. 531—38; K. G. Kring i »Politiken« ^{15/5} og ^{18/5} 1907 E. Ingerslev i Ugeskrift f. Læger 1907, p. 507—16) Dr. A. Clod-Hansen lod med Understøttelse af Carlsbergfondet Tegningerne reproducere af Kleins borg; men Udgivelsen blev standset. Et Eksempel af disse Reproduktioner findes i det kgl. Bibliotek, hvor hele Oplaget er deponeret.«

Dette er blot et Eksempel blandt tusinde lige saa vægtige i dette første Bind af Leksikonet, og med berettiget Selvfølelse kan Forfatteren derfor ogsaa ud-tale, at hans Værk kan danne Grundlaget for Detail- og Specialundersøgelser.

Udgiveren indskrænker sig selvfølgelig ikke til at medtage egentlige Bøger fra Forfatterens Hænder; rationelt medtager han ogsaa deres Bidrag til Tids-skrifter og deres Arbejder i Manuskript, disse sidste dog vistnok næppe i mere end Udvalg.

Med Glæde konstaterer man, at Kilderne til de biografiske Oplysninger er nøje angivet; Forfatteren maa have haft et mægtigt Arbejde med Gennem-gang af den forhaandenværende Tidsskrifts- og Stamtavellitteratur og af de skjulte biografiske Kilder i denne; men paa den anden Side har Personal-historikere Lov at beklage, at Udgiveren, selv hvor han har øst af utrykte Kilder, ikke medtager saa fyldige personalhistoriske Oplysninger om Forfatternes Slægter, som Erslew i saa rigt Maal har gjort.

Taknemmelighedsgælden, hvori Litteratur- og Personalhistorien staar til Carlsbergfondet, fordi det har muliggjort Udgivelsen af dette Værk, er stor, den staar kun tilbage for Taknemmelighedsgælden til Hr. Ehrencron-Müller, der ikke har ladet sig afskrække af Opgavens Størrelse; hvor stor den er, faar man ret et Billede af, naar man har set 1ste Bind paa halvsjette Hundrede Sider; maatte det lykkes ham at gennemføre Opgaven saaledes, som 1ste Bind lover.

I Nürnbergger Gelehrtenlexikon findes den i Dansk biografisk Leksikon B. X, S. 299 omtalte Kommissariatsdeputeret Johan Gottlieb Linck nævnt; han kaldes her Jakob Link og angives at være født 31. Oktober 1693 i Altdorf som Søn af Professor v. Universitetet i Altdorf. Det anføres, at han studerede Jura i Altdorf med sin Fætter D. Hildebrand og blev Dr. juris 1717 og hedder det iøvrigt følgende om ham:

Nachdem Link unter seinem Vetter D. Hildebrand in Altdorf juris prud. disp. wurde er 1717 Dr. der Rechte. Nachderhand hat er mit einem Hr. Baron von Stockfleth aus Drontheim in Norwegen schöne Reisen durch Holland, England, Frankreich und andern Provinzen getan und sich zu hohen Bedie-nungen dadurch ungemein qualifiziert. Er wurde auch wirklich kgl. Dänischer Pagenhofmeister zu Kopenhagen und ferner Generalauditeur in Norwegen. Gegenwärtig aber ist er kgl. Dänischer Geheime-Conferenz — u. Commerzien-rath und Generalauditeur, soviel man glaubt unvermählt.

Et af de mest levende Slægtssamfund herhjemme er utvivlsomt det Glahnske, og Hovedæren derfor har Samfundets energiske Kasserer, Sekretær i Indenrigsministeriet H. E. Glahn. Foruden de Møder, som Samfundet har haft, og som i høj Grad har bidraget til at styrke Samlingsfølelsen blandt Med-lommerne, har Samfundet ved P. B. Grandjean udgivet en Slægtsbog, et Tillæg med Suppleringer til Slægtsbogen og endelig Meddelelser fra Glahnsamfundet, hvis Udgivelse begyndte 1917. Det første Bind af disse i tvangfri Hæfter ud-komne Meddelelser er nu afsluttet, dets righoldige Indhold skyldes Sam-arbejdet mellem Redaktøren, Overlærer Alfred Glahn i Sorø og Sekretær H. E. Glahn.

Disse Meddelelser er af et saa lædigt Indhold, at en større Kreds end Slæg-ten vil have Interesse af dem; allerede tidligere er de omtalt her i Tidsskriftet, og det skal derfor nu kun nævnes, at det sidst udkomne, over Hundrede Sider store Hæfte bl. a. foruden adskillige smukt skrevne Nekrologer over Slægtens Bortgangne o. a., indeholder et Brev fra Pastor P. E. Glahn med den Erklæ-

ring, som i Anledning af »Fångernes Ven« Elisabeth Fry's Besøg i København i 1843 afæskedes ham i hans Egenskab af Præst ved Stokhuset, endvidere nogle Erindringer fra Sognepræst Henrik Christopher Glahns Liv særlig i Ullersvang Præstegaard i Norge (1771—79) og endelig i Uddrag fire Glahners Breve og Optegnelser fra Krigen 1864 (Major Hans Otto Glahn, Camilla Glahn i Fredericia, Oberstløjtnant Paul Egede Glahn og Kaptajn Henrik Glahn); om disse end ikke bringer nyt Stof af større Betydning, giver de dog — og det gælder særlig Kaptajn Henrik Glahns Breve — et ingenlunde ringe Bidrag til Forstaaelsen af Begivenhederne og Stemningen fra hin betydningsfulde Tid.

I 1884 holdtes paa Gaarden Aasen ved Stathelle et Familiemøde. Det var Præstefruen *Gustava Kielland*, f. Blom, der samlede sine Børn, Svigerbørn og Børnebørn om sig i det anselige Antal af 84. I Fjor samledes paa Initiativ af hendes Sønnesøn, Fabrikejer *Erling Kielland*, hendes direkte Descendenter. I Dagene 1.—5. Juli mødtes paa 4 Gaarde ved Borrevand ved Horten ikke mindre end 200 Personer i Alderen fra 8 Maaneder til 88 Aar. Sognepræst *Alfred Hansen*, Kraakstad, holdt et større Foredrag om Slægten. Foredraget ledsagedes af Lyabilleder.

I Aarene 1916—1920 foretog Bibliotekar *Chr. Heilskov* med Carlsberg Fondens Understøttelse en Række Undersøgelsesrejser i Skaane. I et nu i det kgl. Bibliotek opbevaret Manuskript (Ny kgl. Saml. 2939 4to) har han som et Resultat af disse Rejser meddelt alle ham bekendte skaanske Indskrifter, hvori nævnes Personnavne fra den danske Tid, d. v. s. indtil Roskildefreden 1658, samt desuden alle senere Indskrifter, der er affattede helt eller dog hovedsagelig paa dansk Sprog. Som bekendt vedblev man jo i en længere Aarrække efter Provinsæns Overgang til Sverige at skrive dansk i Skaane, og ved Heilskovs Undersøgelser af et stort Materiale af Indskrifter har det vist sig, at det danske Sprog præger disse indtil ca. 1680—90, ved hvilken Tid Sproget bliver et ubestemmeligt dansk-svensk, for endelig efter 1700 at blive rent svensk. Dog har Heilskov fundet en væsentlig dansk Indskrift saa sent som omkring 1720.

Indskrifterne omfatter, hvad der findes paa Epitafier, Gravstene, Kirkeklokker, Lysekroner, Døbefade, Alterstager og andet Kirkeinventar, desuden paa Mure, over Porte og Døre paa Herregaarde og borgerlige Huse, endvidere paa Museumsgenstande, der har været fast Tilbehør til Kirker og andre offentlige Bygninger, men Indskrifterne paa saadanne Museumsgenstande er anført paa de Steder, hvor de har hørt hjemme, ikke hvor de nu opbevares. Foruden de nu bevarede Inskriptioner har Heilskov over alt — fra trykte som fra utrykte Kilder — samlet saadanne, som nu er gaaet tabt.

I Manuskriptet meddeler Heilskov foruden Indskrifterne en Mængde Noter af personalhistorisk Art, alle med fornødne Kildehenvisninger, og til Manuskriptet er knyttet et alfabetisk Register over Personnavnene.

Det er et betydningsfuldt Arbejde, Forf. her har foretaget, og det vil i mangfoldige Tilfælde være til stor Hjælp for Historikere og Personalhistorikere.

En Indbydelse til Bryllup 1674.

Nest ald sielf begierlig Welstands Ønske bered willig Thienistes ærbydelæe till ald angenehm Thieniste.

Eftersom det haffuer behaget dend aldsommeftigste Gud aff sin Guddommelige Providentz og forsiun det saaledis skiche at ieg mig med paarørende

Venners Sambtøcke till den Hellige Egteskabs Stand haffuer forloffuet og Indladt med den Erlige, Dyderige og Gudelskende Møe Annicke Hermandtz-dater, Huor Til Gud allermægtigste forlehne Lycke og Velsignelse, og eftersom woris Egteskabs Begyndelse med waanlige Kircke Ceremonier at fuldkommes, da er Woris Bryllups Høytied / Nest Guds Hielp / berammet at skal holdes her udj Wordingborg St Hans Dag som indfalder den 24 Iunij førstkommendes. Er derfor till hannem Min og Min Kieristes thienist pligtigste begiering at hand Wille til samme Tied w-besuerget Præsenterere ey allene med Hans Hæderlig Nærværelse Woris Bryllups høytied bepryde Medens end og med hans andegtige Bønner till Gud forhielpe at det som allerede udj Gud er begynt, Motte lykkelige fuldbyrdes og salligen endes. Sieden efter Guds Thienistens forrettelse wille were woris meget kierkomne giest tagendes til Tacke huis Gud og tieden wil beskere. Saadan hans store umage og Høye æres Beuising kiendes Wi igien plicht skyldig at aufftiene, och nest Herrens trygge Beskermelses er Ønskning

Wordingborg
d. 28. May: Anno 1674

forbliffuer
Hans Thienstskyldige
Lauritz Steffensen

Originalen til den her meddelte Indbydelse til Bryllup er fundet i afdøde Lærer Anders Petersens efterladte Papirer.

Lauritz Steffensen, Borger i Vordingborg, blev begravet paa Byens Kirkegaard 30. Marts 1680 med begge Ligklokker, Kirkens Lys og Stager.

Det Kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie I—II. Af H. Hertel. Kbhvn. 1919—20.

Det er næppe rigtigt, naar Forfatteren beskedent paastaar, at en Historiker vilde have været mere paa sin Plads ved Udarbejdelsen af dette Skrift; thi det ligger i Sagens Natur, at denne, hvis Stoffet ikke ganske skulde overvælde, maatte indskrænke sig til at give en systematisk Fremstilling af de Opgaver, som Selskabet i Tidens Løb har taget op til Løsning, og til at give et Spejlbillede af Landbrugets storartede Udvikling paa det agrikulturelle, maskin- og mejeritekniske Omraade, og dette vilde en Historiker næppe have kunnet gøre tilfredsstillende.

Selvom det historiske og personalhistoriske Stof maaske nok kunde være blevet uddybet mere, end Tilfældet er, maa det dog i høj Grad paaskønnes, at Forfatteren ved Siden af sin fortræffelige Skildring af det landbrugstekniske har givet en sammentrængt Fremstilling af den interessante Periode i det 18. Aarhundrede, da Tanken om at hæve Bonden til en bedre Stilling i Samfundet vandt Raaderum, og Landhusholdningsselskabet, skønt det var stiftet som et »patriotisk« Selskab af en Kreds hovedsagelig bestaaende af københavnske Embeds- og Videnskabsmænd med det Formaal at opmuntre Bonden gennem Belønninger til Fremskridt paa Landbrugets Omraade, dog kom til at spille en saadan Rolle for det danske Landbrug, at der i de første Aar af dets Eksistens praktisk talt intet Skridt foretoges, uden at det blev en medbestemmende Faktor, angav Midler og viste Vej, ja i mangfoldige Tilfælde langt forud for sin Tid vakte Interesse for et Fremskridt, som endnu ikke var trængt ind i den almindelige Bevidsthed.

P. H.

Albert Schütthe: Aufzeichnungen aus der Vergangenheit des Geschlechts Schythe. Wilhelmsburg bei Hamburg 1923 (112 Sider).

Trods Dyretid har denne ivrige Samler af sine Slægtsminder udgivet disse nye Optegnelser om Slægten, der slutter sig til de tidligere udkomne: Aus der Geschichte des »Oldesloer Landboten« (1914), Stammtafel der Familie Schythe — Schütthe — Schütthe — Schiøtt (1915), og hovedsagelig indeholder Postmestrene Peter og Thomas Schythes egne Livserindringer. Postmester Peter Schytte, født 1769 i København, død 1838 i Oldesloe, var Søn af Grosserer Jørgen Eilersen Schythe i København, blev Vagtmester i Husarregimentet og i 1808 Postmester i Oldesloe (Strækningen Hamborg-Lübeck), og hans Søn, Thomas Schythe, født 1803 i København, død 1869 i Flensborg, blev uddannet i Postfaget, 1825 Ekstraassistent i Slesvig-Holsten-Lauenb. Ministerium i København, derefter fung. Postmester i Flensborg, Postmester i Husum og tilsidst i Kiel. De vel ikke betydelige, men elskværdige Optegnelser har baade kulturhistorisk og historisk Interesse gennem Skildringen af Udviklingen af Postvæsenet og de ydre og indre Kampe, Thomas Schythe, der var dansk født, men tysk opdraget, havde at bestaa som Embedsmand i Hertugdømmerne i 1848—50.

P. H.

Norsk biografisk Leksikon, I. Bind. Kristiania 1921—23.

Første Bind af dette Værk, der begyndte at udkomme i 1921 under en saa anselig Redaktion som Professorerne Edv. Bull og Gerhard Gran samt Bibliothekar Anders Krogvig. foreligger nu afsluttet. Skønt Bricka som bekendt ogsaa medtager Nordmændene før Adskillelsen, viser en blot overfladisk Sammenligning, at dette biografiske Leksikon derfor ingenlunde er overflødig for Tiden indtil 1814, idet de enkelte Artikler er langt fyldigere, og Tallet af de biograferede Nordmænd eller Udlændinge, der har spillet en Rolle i Norge, er langt større, end det Brickas Leksikon medtager. Dette gælder i ganske særlig Grad det praktiske Livs Mænd, og Udgiverne har paa dette Omraade foresat sig at gøre et »Nyrydningsarbejde«, hvortil de har sikret sig Hjælp af et stort Antal betydelige, videnskabelige Penne, Værket er i det hele og store anlagt paa samme Maade som Brickas, levende Personer medtages, og de enkelte Artikler underskrives af Forfatteren, der altsaa har Ansvaret for denne, lige som hver enkelt Artikel indeholder de nødvendige Kildehenvisninger. Det foreliggende ca. 700 Sider store første Bind synes i enhver Henseende at love godt for Værket i sin Helhed. Den betydeligste Biografi er Bjørnstjerne Bjørnsons, hvis Levnedsskildring tæller ca. 70 Sider og Kildehenvisningerne alene 2 Sider.

At Værket vil blive ganske uundværligt for enhver Nordmand, der har historisk Interesse, er givet, men danske Historikere vil heller næppe i Længden kunne være det foruden. Den Kendsgerning, at alle biografiske Leksika, hvor de end har set Lyset, umiddelbart efter at være udkommet, er blevet udsolgt og straks derefter er steget til store Antikvarpriser, bør være et memento om at sikre sig Værket.

Værket paaregnes at ville udgøre 10 Bind à 5 Leveringer (9 paa ca. 128 Sider). Prisen pr. Hæfte er 7 Kr. 50 Øre, men Subskriptionsindbydelsen forjætter, at denne Pris vil blive reduceret, hvis Produktionsprisen ændres.

P. H.

Rettelser og Tilføjelser.

I.

Ved Gennemlæsning af »P. T.« 7. Række, 3. Bind 2. Hefte Side 100 ser jeg, at Amtmand Løbner skal have været to Gange gift, første Gang i Thors-havn ^{25/1} 1814 med Armgard Sophie Egholm o. s. v.

Da denne Oplysning er vildledende for dem, der skal bruge Heftet som Kildeskrift, tillader jeg mig at bede om Plads for følgende Berigtigelse:

Amtmand Løbner var kun en Gang gift, nemlig den ^{25/1} 1814 med Anne Sophie Kielnæs, født 23. Februar 1786, døbt 28. s. M. i Thors-havn, død sammesteds 13. Juni 1872, o. s. v.

Der har i Thorshavn overhovedet ikke eksisteret nogen Armgard Sophie Egholm, hverken i Slutningen af det 18. eller i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Derimod havde Skibskaptajn Samuel Egholm (gift med Helene Kirstine Lund) en Datter, Armgard Maria Egholm, som den 28. September 1813 blev gift med est. Laugmand Jørgen Frantz Hammershaimb.

A. Degn.

II.

8 R. 3 Bind: S. 228 L. 11 f. o. Für, læs: sür, S. 229 L. 11 f. o. laud. ill., læs: haud. ill., S. 247 L. 4 f. o. geneol., læs: geneal., L. 3 f. n. Otso Munthe læs: Otto Munthe, L. 2 f. n. 29 Sept. 1721 (9), læs: 29 Sept. 1721(?), S. 248 L. 20 f. o. 1714, læs: 1780, S. 249 L. 10 f. o. Hunun, læs: Hurun, L. 23f. o. revidere, læs: residere, Brogernæs, læs: Bragernæs, L. 26 f. o. Folle, læs: Follo, L. 32 f. o. »Bam«, læs: »Barn«, S. 250 L. 25 f. o. 30 Kr., læs: 30 Rdl., L. 27 f. o. Tidsskrift T, læs: Tidsskrift 1, L. 11 f. n. Eggert Gabriel Stockfleth er døbt i Askim 29. Novbr. 1747, læs: Eggert Stockfleth, døbt i Askim 29 Juli 1747, L. 9 f. n. Captainlieutenant, læs: Lieutenant.

E. A. T

Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie.

Under Protektorat af
Hendes Majestæt Enkedronning Louise af Danmark.

Medlemsbidraget er 12 Kr. aarlig.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. Række, Bind	I—III (1880—82)	ved <i>F. Krarup</i> .
1. — , —	IV—VI (1883—85)	ved <i>G. L. Wad</i> .
2. — , —	I—IV (1886—89)	ved <i>G. L. Wad</i> .
2. — , —	V—VI (1890—91)	ved <i>H. W. Harbou</i> .
3. — , —	I—III (1892—94)	ved <i>H. W. Harbou</i> .
3. — , —	IV—VI (1895—97)	ved <i>G. L. Grove</i> .
4. — , —	I—II (1898—99)	ved <i>C. E. A. Schøller</i> .
4. — , —	III—VI (1900—03)	ved <i>G. L. Grove</i> .
5. — , —	I—VI (1904—09)	ved <i>G. L. Grove</i> .
6. — , —	I (1910)	ved <i>G. L. Grove og Paul Hennings</i> .
6. — , —	II—VI (1911—15)	ved <i>Paul Hennings</i> .
7. — , —	I—VI (1916—21)	ved <i>Paul Hennings</i> .
8. — , —	I—III (1922—24)	ved <i>Paul Hennings</i> .

Foruden det aarlige Navneregister i Tidsskriftet findes i Aargangen 1892 Indholdsfortegnelse for 1.—2. Række (1880—91), i Aargangen 1904 Indholdsfortegnelse for 3.—4. Række (1892—1903) og i Aargangen 1916 Indholdsfortegnelse for 5.—6. Række (1904—1915).

Aargangene 1880 og 1881 er udsolgt. Aargangen 1882 sælges kun, naar Aargangene 1883—85 købes samtidig. Prisen for Aargangene 1882—1885 er 6 Kr. Prisen for Aargangene 1886—1903 er nedsat til 3 Kr. pr. Bind, og Prisen for hver af Rækkerne til 10 Kr. pr. Række (6 Bind). Aargangen 1892 sælges ikke særskilt. — Prisen for Aargangene 1904—1915 er nedsat til 5 Kr. pr. Bind, og Prisen for hver af Rækkerne til 20 Kr. pr. Række (6 Bind). De efter 1915 udkomne Bind koster 15 Kr. pr. Bind. — Enkelte Hæfter sælges ikke.

AAGE FRIIS:
BERNSTORFFERNE OG DANMARK

BIDRAG TIL DEN DANSKE STATS POLITISKE
OG KULTURELLE UDVIKLINGS HISTORIE 1750—1835

I. Bind: Slægtens Traditioner og Forudsætninger. 1903. (450 Sider)
(Bogladepris Kr. 7.50) forefindes endnu et mindre Restoplag.
Sammen med II. Bind: Johan Hartvig Ernst Bernstorff i Frederik
V's Konseil (440 Sider) 1919 (Bogladepris Kr. 18.00) kan nogle
enkelte Eksemplarer faas portofrit tilsendt fra Forfatteren, Sol
sortvej 62, København F., ved Indsendelse af ialt 15 Kroner.

Ligeledes kan nogle enkelte Eksemplarer af:

BERNSTORFFSKE PAPIRER

Udvalgte Breve og Optegnelser vedrørende Familien Bernstorff
i Tiden fra 1732—35

I.—III. Bind. Bogladepris ialt 36 Kr.

faas portofrit tilsendt sammesteds ved Indsendelse af ialt 20 Kr.

Medlemmer af Samfundet kan erhverve:

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—IV.

- I. Doktorer og Licentiater 1479—1788.
- II. Kirurger. 1738—1785.
- III. Den danske Lægestand 1786—1838.
- IV. Den danske Lægestand.
Supplementsbind til 7. Udg. (Læger, der har taget
Eksamen efter 30. Januar 1838 og er døde inden
1. Januar 1901.)
for 6 Kr. Enkelt Bind 1 Kr. 50 Øre.

Prisen for Ikke-Medlemmer er 8 Kr. Enkelt Bind 2 Kr.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

for 3 Kr. Prisen for Ikke-Medlemmer er 5 Kr.

samt

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

**DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET
SLESVIG 1660—1864**

for 1 Kr. 50 Øre. Prisen for Ikke-Medlemmer er 3 Kr.

**Bestillinger bedes indsendt til Sekretæren for Danmark: H. Hjorth-
Nielsen, Nybrogade 32, København K.**